

T.C.

RECEP TAYYIP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI

**4. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE
DÜRÜSTLÜK DEĞERİNİ KAZANDIRMADA EDEBİ
ÜRÜNLERİN KULLANIMI**

(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan:

Tuğba HARMANŞA

Tez Danışmanı:

Doç. Dr. İlhan TURAN

RİZE 2017

KABUL VE ONAY

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, [Temel Eğitim] Ana Bilim Dalında, [Tuğba HARMANŞA] tarafından hazırlanan [4.SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE DÜRÜSTLÜK DEĞERİNİ KAZANDIRMADA EDEBİ ÜRÜNLERİN KULLANIMI] başlıklı bu çalışma, [03/10/2017] tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliğiyle başarılı bulunarak jürimiz tarafından [Yüksek Lisans Tezi] olarak kabul edilmiştir.

Başkan: (Doç.Dr.Ayşegül ŞEYİHOĞLU İmza, Kabul/Red)

Üye: (Doç. Dr. İlhan TURAN, İmza, Kabul/Red)

Üye: Yrd.Doç.Dr. Adem BELDAĞ, İmza, Kabul/Red)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

__ / __ / __

İmza

(Unvanı, Adı ve Soyadı)

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Bu tezi bilimsel metotlara uygun olarak hazırlayıp sunduğumu, bütün bilgileri etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi bildirir, tezde bana ait olmayan tüm bilgi, düşünce ve sonuçları belirterek kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

Tuğba HARMANŞA

ÖN SÖZ

Araştırma Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitiminde edebi ürünlerin etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır. Değerler eğitiminde özellikle doğru ve düzgün karakterli bireyler yetiştirmek noktasında temel oluşturan dürüstlük değerinin kazandırılması üzerinde çalışılmıştır. Edebi ürünlerden Doğu Klasikleri üzerinde durulmuş ve bu klasiklerden uzman görüşüne başvurulduktan ve yapılan pilot uygulamadan sonra İlkokul 4.sınıf düzeyine uygun olduğu düşünülen Nasihatname (Kabusname), Kelile ve Dimne, Mesnevi ve Gülistan'dan seçilen edebi ürünlerin dürüstlük değerini kazandırmadaki etkisi incelenmiştir. Soyut kavramların fark edilmeye başlandığı dönem olan 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi kazanımlarında dürüstlük değerinin olmayışı ve bu alanda da bir araştırmanın yapılmamış olması açısından araştırma önemli görülmektedir.

Araştırmada öğrencilerin dürüstlük değerine sahip olma durumlarını belirlemek için ön ve son uygulamalar yapılmış (kompozisyonlar, mülakatlar, öğretmen gözlemleri ve öğrenci günlükleri) ve ön ve son uygulamalar karşılaştırılarak daha kapsamlı ve tutarlı bir sonuç elde edilmeye çalışılmıştır.

Araştırma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kuramsal bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümde araştırmanın yöntemi, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizi ile yorumlanması yer almaktadır. Üçüncü bölümde ise bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Araştırma sonucunda kullanılan edebi ürünlerin öğrencilerin seviyesine uygun olduğu, öğrenciler tarafından anlaşıldığı ve öğrencilere dürüstlük değerini kazandırmada etkili olduğu görülmüştür.

Öncelikle araştırma boyunca yardımlarını ve desteğini asla esirgemeyen güzel yürekli ve çok değerli danışman hocam Sayın Doç. Dr. İlhan TURAN'a teşekkür ederim.

Tez konumu belirlememde bana yardımcı olan ve fikir veren ayrıca bilimsel araştırma yöntemlerini bana öğreten hocam Sayın Doç. Cemalettin İPEK'e teşekkür ederim. Kullanılan eserleri belirlememde görüşlerini belirten Sayın Prof. Dr. İsmail Hakkı DEMİRCİOĞLU'na, Sayın Doç. Dr. Nazım ELMAS'a, Sayın Doç. Dr. Yılmaz GEÇİT'e, araştırmanın eksik taraflarını

belirlememde bana yardım eden ve değerli tecrübelerinden faydalandığım hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Nazım KURUCA'ya teşekkür ederim.

Ayrıca çok yoğunken bile benden yardımını geri çekmeyen ve yüksek lisans öğrenimine başlamama sebep olan kız kardeşim Zeynep Kübra KALKAN'a, ayrıca tezimi sürekli kontrol edip düzenlemelerime yardım eden canım kardeşim Mustafa Murat YÜCEL'e teşekkür ederim.

Araştırmamın yöntemini belirlememde ve analizlerimi yapmamda bana yardımcı olan ve fikirleriyle her zaman yol gösteren arkadaşım, hemşerim ve hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Fatih CAMADAN'a ve Sayın Yrd. Doç. Dr. Seher Yarar KAPTAN'a özellikle teşekkür ederim.

Bu dönem boyunca yanımda olduğunu her daim hissettiren sevgili eşim Mehmet'e; kızım Zehra ve oğlum Ahmet'e çok teşekkür ederim.

Son olarak sadece yüksek lisans döneminde değil bütün hayatım boyunca dualarıyla her zaman yanımda olan canım annem Süheyla YÜCEL'e ve sırtımı yasladığım koca çınarım, hayattaki en büyük rehberim canım babam İdris YÜCEL'e teşekkür ederim.

Tuğba HARMANŞA

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	2
ETİK BEYAN.....	3
ÖNSÖZ.....	4
İÇİNDEKİLER.....	6
ÖZET	10
ABSTRACT.....	11
KISALTMALAR LİSTESİ.....	12
TABLOLAR LİSTESİ.....	13
GİRİŞ	15
Problem Durumu	15
Araştırmanın Amacı.....	18
Alt Amaçlar.....	18
Araştırmanın Önemi	18
Araştırmanın Varsayımları	19
Araştırmanın Sınırlılıkları.....	20
Tanımlar	21

1. BÖLÜM

1. KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	22
1.1. DEĞER.....	22
1.1.1.Değerlerin Sınıflandırılması	25
1.2. DEĞERLER EĞİTİMİ.....	29
1.2.1.Değerler Eğitimi Kavramının Tanımı.....	29
1.2.2. Değer Öğretimi Yaklaşımları.....	30
1.2.2.1. Değerlerin doğrudan öğretimi.....	31

1.2.2.2. Bilişsel Ahlaki Gelişim/ Ahlaki ikilem Tartışmaları.....	32
1.2.2.3. Değer Çözümlemesi (Analizi) Yaklaşımı.....	34
1.2.2.4. Değerleri Belirginleştirme Yaklaşımı.....	35
1.3. SOSYAL BİLGİLER DERSİ ve DEĞERLER EĞİTİMİ.....	36
1.3.1. Değer ve Değerler Eğitiminin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında Yer Almasındaki Tarihi Süreç.....	38
1.4. DÜRÜSTLÜK.....	39
1.4.1. Evrensel Anlamda Dürüstlük.....	39
1.4.2. Türk Kültüründe Dürüstlük.....	41
1.4.3. İslam İnancında Dürüstlük.....	42
1.5. ÖRNEK OLAY İNCELEMESİ.....	43
1.5.1. Örnek Olay İncelemesinin Tanımı.....	43
1.5.2. Örnek Olay Yönteminin Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Değer Kazandırmada Kullanılması.....	44
1.6. EDEBİ ÜRÜNLER.....	44
1.6.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Eser Kullanmanın Önemi.....	45
1.6.2. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılan Edebi Ürünler.....	47
1.7. DOĞU KLASİKLERİ.....	48
1.7.1. Doğu Klasikleri.....	48
1.7.2. Doğu Klasiklerinin Özellikleri.....	49
1.7.3. Doğu Klasiklerinin Değerler Eğitimindeki Yeri.....	50
1.8. LİTERATÜR TARAMASI.....	52
1.8.1. Ulusal Çalışmalar.....	52
1.8.2. Uluslararası Çalışmalar.....	58

2. BÖLÜM

2. YÖNTEM.....	60
2.1. Araştırma Yöntemi.....	60
2.2. Çalışma Grubu.....	60
2.3. Pilot Uygulama.....	62
2.4. Verilerin Toplanması.....	62
2.5. Veri Toplama Araçları.....	63
2.5.1. Deney Grubunda Yürütülen Uygulama Süreci	64
2.5.1.1.Kişisel Bilgi Formu.....	64
2.5.1.2.Etkinlik Öncesi Kelime Çalışması.....	64
2.5.1.3.Uygulama Etkinlikleri ve Öğrenci Günlüklerinin Alınması.....	64
2.5.1.4. Öğrenci kompozisyonları.....	66
2.5.1.5. Görüşme (Mülakat).....	66
2.5.1.6. Öğretmen Gözlem Formları.....	66
2.5.2. Kontrol Grubu İle Yapılan Uygulamalar.....	67
2.6.Verilerin Analizi.....	67

3. BÖLÜM

3. BULGULAR ve YORUMLAR.....	69
3.1. ÖN UYGULAMALAR.....	69
3.1.1.Kişisel Bilgi Formu.....	69
3.1.2.Ön Kompozisyonlar.....	71
3.1.3.Ön Öğrenci Mülakatları.....	73
3.1.4.Öğretmen Ön Gözlemleri.....	80
3.1.4.1. Deney Grubu Öğretmen Ön Gözlemi.....	80
3.1.4.2. Kontrol Grubu Öğretmen Ön Gözlemi.....	82
3.2.UYGULAMA ETKİNLİKLERİ.....	83
3.2.1. Uygulama Etkinlikleri ve Öğrenci Günlükleri.....	83
3.3. SON UYGULAMALAR.....	100

3.3.1 Son Kompozisyonlar.....	100
3.3.1.1.Deney Grubu Son Kompozisyonları.....	100
3.3.1.2.Kontrol Grubu Son Kompozisyonları.....	103
3.3.2. Son Mülakatlar.....	104
3.3.3. Öğretmen Son Gözlemleri.....	110
3.3.3.1. Deney Grubu Son Öğretmen Gözlemleri.....	110
3.3.3.2. Kontrol Grubu Son Öğretmen Gözlemleri.....	113
SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER.....	116
Sonuç.....	116
Kompozisyonlardan Elde Edilen Sonuçlar.....	116
Öğrenci Mülakatlarından Elde Edilen Sonuçlar.....	117
Öğretmen Gözlemlerinden Elde Edilen Sonuçlar.....	118
Öğrenci Günlüklerinden Elde Edilen Sonuçlar.....	119
Tartışma.....	119
Öneriler.....	121
KAYNAKLAR.....	123
EKLER.....	133
ÖZGEÇMİŞ.....	156

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ana Bilim Dalı: Temel Eğitim

Tez Türü: Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. İlhan TURAN

Hazırlayan: Tuğba HARMANŞA

Yıl: 2017

ÖZET

4.SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE DÜRÜSTLÜK DEĞERİNİ KAZANDIRMADA EDEBİ ÜRÜNLERİN KULLANIMI

Araştırmanın temel amacı 4.sınıf öğrencilerine edebi ürünlerin dürüstlük değerini kazandırmadaki etkisini incelemektir. Çalışma grubunu 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Rize-Pazar ilçesinde Ahmet Mesut Yılmaz İlkokulu'nda öğrenim gören, 4-L sınıfı (25) Deney grubu ve 4-N sınıfı (23) oluşturmaktadır.

3. sınıflar Hayat Bilgisi Öğretim Programında ve 5. Sınıflar Sosyal Bilgiler Öğretim Programında değerler eğitiminde dürüstlük değerine yer verilirken 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında doğrudan verilecek değerler arasında dürüstlük değerinin olmaması, ayrıca 4.sınıflarla dürüstlük değeri üzerine bir çalışmanın yapılmamış olması araştırmayı önemli kılmaktadır. Araştırmanın yöntemi nitel yaklaşıma göre desenlenmiştir. Doküman inceleme, gözlem ve görüşme yoluyla veriler toplanmıştır. Sıkça kullanılan batı kaynaklarının aksine Türk örf, âdet ve değerlerinin beslendiği doğu ve İslam medeniyetlerinin eserlerinden olan *Doğu Klasiklerinden* seçilen edebi ürünlerle örnek olay metinleri oluşturulmuştur. Seçilen eserlerin, özellikle doğru insan yetiştirebilmek noktasında temel oluşturan dürüstlük değerini işlemiş olmasına ve 4. sınıf öğrenci seviyesine uygun olmasına dikkat edilmiştir. Doküman incelemesi çerçevesinde, Kelile ve Dimne, Gülistan, Bostan, Mesnevi, Nasihatname (Kabusname) ve Tutiname isimli eserler incelenmiştir. Veriler içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda kullanılan eserlerin 4. sınıf öğrencilerine dürüstlük değerini kazandırmada etkili olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Değerler Eğitimi, Dürüstlük Değeri, Sosyal Bilgiler Öğretimi, Edebi Ürün, Doğu Klasikleri.

Recep Tayyip Erdogan University Graduate School of Social Sciences

Department: Basic Education

Thesis Type: Master Thesis

Supervisor: Doç. Dr. İlhan TURAN

Author: Tuğba HARMANŞA

Year: 2017

ABSTRACT

USING THE LITERARY PRODUCTS ON THE GRADE 4TH CLASS OF SOCIAL SCIENCES OF VALUE HONESTY

The main aim of the search is to examine the effect of the literary works on honesty education for the grade 4th students. The group consists of the 4th grade students who have been educated in 2015-2016 Educational Years in Rize-Pazar province and in Ahmet Mesut Yılmaz Primary School with 4-L class (25) the experimental group and 4-N class (23).

In 3rd grade Life Lesson Curriculum and in 5th grade Social Science Curriculum, in Values Education Programmes, the value of honest is set up. On the other hand, in the 4th grade social science lesson, the value of honesty education is not given importance and also, there are not any studies about teaching of value of honesty in the grade 4th. There makes them important. The qualitative search method is aimed. The data has been collected by document review, observation and interview. Unlike, the commonly used western sources, the artifacts of the Islamic civilization and the Eastern classic literary products which represent Turkish traditions and cultures as case study texts. In the selected products, it must have the core values of educate the honest human, and it must be suitable for the grade 4th students' level. Within the framework of the document review, Kelile and Dimne, Gülistan, Bostan Mesnevi, Nasihatname (Kabusname) and Tutiname are searched. The data were analyzed by the content analysis technique. Attehend of the search, using works are very effective to teach the value of honesty for the grade 4th students.

Keywords: Values Education, The value of honesty, Teaching Social Science, The literary work, The eastern classics.

KISALTMALAR	
akt.	Aktaran
ed.	Editör
K.	Kız Öğrenci
E.	Erkek Öğrenci
f.	Frekans
MEB.	Milli Eğitim Bakanlığı
N.	Veri Sayısı
Ö.	Öğrenci
Sy.	Sayfa
vd.	Ve Diğerleri
a.e.	Aynı eser

TABLolar LİSTESİ.....13

Tablo 1. Değerler ve Yıllara Göre Dağılımı.....	24
Tablo 2. Nelson'a Göre Değerlerlerin Sınıflandırılması.....	26
Tablo 3. Rokeach'a Göre Değerlerlerin Sınıflandırılması.....	26
Tablo 4. Spranger' e Göre Değerlerlerin Sınıflandırılması.....	27
Tablo 5. Schwartz'a Göre Bireysel Değerlerlerin Sınıflandırılması.....	28
Tablo 6. 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına Göre Doğrudan Verilecek Değerlerin Öğrenme Alanlarına ve Sınıflara Dağılımı.....	37
Tablo 7. Bazı Ülke ve Kurumların Belirledikleri Değer Listesi	40
Tablo 8.Çalışma Grubu İçin İlçede Bulunan Okulların İstatistikî Bilgileri	61
Tablo 9. Deney ve Kontrol Grubu Demografik Özellikleri.....	70
Tablo 10. Deney Grubu Ön Kompozisyon Tablosu.....	72
Tablo 11. Kontrol Grubu Ön Kompozisyon Tablosu.....	73
Tablo 12. Deney Grubu Ön Mülakat Tablosu.....	74
Tablo 13. Kontrol Grubu Ön Mülakat Tablosu.....	77
Tablo 14. 2015 - 2016 Eğitim Öğretim Yılı 4.Sınıflar Deney Grubu – Dürüstlük Davranışı Öğretmen Ön Gözlem Sonuçları.....	81
Tablo 15. 2015 - 2016 Eğitim Öğretim Yılı 4.Sınıflar Kontrol Grubu – Dürüstlük Davranışı Öğretmen Ön Gözlem Sonuçları.....	82
Tablo16. Deney ve Kontrol Grubu Uygulamaları.....	83
Tablo17. Uygulama Sonu Etkinliği Soruları ve Örnek Öğrenci Cevapları.....	84
Tablo18.Uygulama Sonu Öğrenci Günlükleri Soruları ve Örnek Öğrenci Cevapları.....	85
Tablo19. Uygulama Sonu Etkinliği Soruları ve Örnek Öğrenci Cevapları.....	86
Tablo20. Uygulama Sonu Öğrenci Günlükleri Soruları ve Örnek Öğrenci Cevapları.....	87
Tablo 21. Uygulama Sonu Etkinliği Soruları ve Örnek Öğrenci Cevapları.....	88
Tablo 22. Uygulama Sonu Öğrenci Günlükleri Soruları ve Örnek Öğrenci Cevapları.....	89

Tablo 23. Uygulama Sonu Etkinliği Soruları ve Örnek Öğrenci Cevapları.....	90
Tablo 24. Uygulama Sonu Öğrenci Günlükleri Soruları ve Örnek Öğrenci Cevapları.....	91
Tablo 25. Uygulama Sonu Etkinliği Soruları ve Örnek Öğrenci Cevapları.....	92
Tablo 26. Uygulama Sonu Öğrenci Günlükleri Soruları ve Örnek Öğrenci Cevapları.....	93
Tablo 27. Uygulama Sonu Etkinliği Soruları ve Örnek Öğrenci Cevapları.....	94
Tablo 28. Uygulama Sonu Öğrenci Günlükleri Soruları ve Örnek Öğrenci Cevapları.....	95
Tablo 29. Uygulama Sonu Etkinliği Soruları ve Örnek Öğrenci Cevapları.....	96
Tablo 30. Uygulama Sonu Öğrenci Günlükleri Soruları ve Örnek Öğrenci Cevapları.....	97
Tablo 31. Uygulama Sonu Etkinliği Soruları ve Örnek Öğrenci Cevapları.....	98
Tablo 32. Uygulama Sonu Öğrenci Günlükleri Soruları ve Örnek Öğrenci Cevapları.....	99
Tablo 33. Deney Grubu Son Kompozisyon Tablosu.....	101
Tablo 34. Deney Grubu Öğrencilerinin Ürettikleri Kodların Karşılaştırılması.....	102
Tablo 35. Kontrol Grubu Son Kompozisyon Tablosu.....	103
Tablo 36. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ürettikleri Kodların Karşılaştırılması.....	104
Tablo 37. Deney Grubu Son Mülakat Tablosu.....	105
Tablo 38. Kontrol Grubu Son Mülakat Tablosu.....	108
Tablo 39. Deney Grubu Son Öğretmen Gözlem Tablosu.....	111
Tablo 40. Deney Grubu Ön ve Son Öğretmen Gözlemlerinin Karşılaştırılması.....	112
Tablo 41. Kontrol Grubu Son Öğretmen Gözlem Tablosu.....	114
Tablo 42. Kontrol Grubu Ön ve Son Öğretmen Gözlemlerinin Karşılaştırılması.....	115

GİRİŞ

Bu başlık altında çalışmanın problem durumu, amacı, alt amaçları, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tezde adı geçen bazı önemli kavram ve tanımlar yer almaktadır.

Problem Durumu

Gün geçtikçe küreselleşen, değişen dünyada ihtiyaçlar ve yaşam standartları geliştikçe insanların düşünceleri ile benimsediği değerleri de değiştirmektedir. Bu gelişme ile insanlar hem düşünsel hem de mekânsal olarak birbirine yaklaşıyor görünse de değerler ve özellikle ahlaki değerler açısından birbirinden uzaklaşmaktadır (Meer, 1999).

Teknolojik gelişmeler ile birlikte alım gücü de artan insanoğlu için uzak görünen çoğu şeye ulaşmak kolaylaşmıştır. Bunun sonucunda da insan sürekli daha fazlasını istemeye başlamıştır. Öyle ki artık arzuladığı şeye ulaşabilmek için her yola başvurmak onun için mubah sayılabilmektedir. İsteddiği makamı, mevkii, maddi gücü veya hürmeti elde etmek isteyen insanların yalana ve sahteciliğe daha çok başvurduğu görülmektedir. Bu da toplumların etik olarak bozulduğunu ve toplum olarak benimsenen değerlerin unutulmaya başladığını göstermektedir. Bu bozulmanın ve etiksel düşüşün temelinde değerlerine sahip çıkmayan ve değerlerini önemsemeyen genç kuşakların olduğu düşünülmektedir (Beldağ, 2012).

Bu durumun temelindeki sorunlardan bir diğeri de değerlerin modern eğitimin içinde kaybolması ve doğru insan olmak için doğru davranmak gerektiği gerçeğinin unutulmaya başlanmış olmasıdır.

Bu bağlamda bu hızlı değişimde bazı temel değerlerin, özellikle doğru ve sağlam karakterli bireyler yetiştirmek noktasında önem taşıyan ve evrensel anlamda da kabul gören *dürüstlük* değerinin, bozulmamasını sağlamak ve korumak önemli görülmektedir. Çünkü dürüstlük değeri anlamını yitirdikçe ve toplum bu değere gereken önemi vermedikçe doğru davranan insan sayısı gün geçtikçe azalacaktır. Günden güne artan ahlaki bozulmalardan yola çıkarak, bu

bozulmayı en aza indirecek veya önleyecek çalışmalara hız verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Özellikle içinde yaşadığımız küresel, siyasî ve ekolojik gelişmeler dikkate alındığında ahlaki erdemlerin ve değerlerin, hangi kültür ve coğrafyada olursa olsun; siyasi, ideolojik, hatta teolojik çekişmelerden uzak bir şekilde eğitimini ve içselleştirilmesi gerektiğini vurgulamak ayrıca, iyinin ve doğrunun seçilmesini mümkün kılmak ve bu erdem-değerlerin gerçekleşmesini sağlamak önemlidir (Kenan, 2009). Bu açıdan yapılacak eğitimin dürüst ve doğru insan yetiştirmek üzerine temellendirilmesi önemli görülmektedir.

Dürüstlük kavramı doğru olmakla eş değerdir. Bu değer unutuldukça insanların, özellikle genç nesillerin, yanlışta doğru yönelmesi muhtemeldir. Nitekim doğrunun karşısında eğri vardır (Çapan, 2011). Bu sebeple temelden itibaren dürüstlük değerine bağlı olarak yetiştirilen bir nesil, her zaman doğrunun yanında olacak ve her yerde ve durumda doğru davranmasını bilecektir. Sağlam bir geleceğin inşasında, insanı insan yapan bu temel değerın korunması ve yeni kuşaklara kazandırılması için, ayrıca güçlü toplumların ihtiyaç duyduğu güvenilir ve düzgün karakterli bireyler yetiştirmek için değerler eğitiminde *dürüstlük değerinin* kazandırılmasının önemli olduğu aşikârdır.

İnsanoğlu dünyaya geldiğinde iyiyi, kötüyü, doğruyu ve yanlış ayırt edecek güçte değildir. İnsanın değer kazanması ve kazandığı değeri geliştirmesi çevresi, yaşam şekli, ailesi ve okulda aldığı eğitimi ile mümkündür. Doğruyu ve yanlış seçmeyi eğitimle öğrenir. Bu nedenle verilen eğitim ne kadar nitelikli olursa bireyin doğru seçimler yapması da o kadar kolay olur (Karatay, 2011). Bu doğrultuda bir değerlendirme yapıldığında okulların değerler eğitiminin gerçekleştirilmesindeki önemi ortaya çıkmaktadır. Çünkü okullar toplumun değerlerini şekillendiren ve aynı zamanda yansıtan yerlerdir (Halstead, 1996). Bu sebepledir ki çocuklar okula olumlu davranış kazanmaları, üretken bir vatandaş olmaları, tarihlerini, geleneklerini ve demokratik toplumun değerlerini öğrenmeleri için gönderilmektedirler (De Roche ve Williams, 1998). Nitekim okullarda verilen eğitimin genel amacı toplumun geleceğine yön verecek ve gelişmesine katkı sağlayacak, toplumun kabul ettiği ve benimsediği değerlere bağlı bireyler yetiştirmek, ayrıca toplumun geleceğini oluşturacak nesillere, ahlaki ve doğru karakterler kazandırmaktır.

Günümüzde birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de değerler eğitimine büyük önem verilmektedir. Özellikle 2005 sonrasında değerler eğitimine yönelik çalışmaların arttığı görülmektedir (Baş ve Beyhan, 2012). Bu sebeple 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında hem değerlere hem de değerler eğitimine geniş yer verilmiştir. 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim programının amacı vatanına, milletine ve değerlerine bağlı vatandaşlar yetiştirmektir. Her toplumun kendi yapısına uygun olan ve benimsediği bir takım değerleri vardır. Karakter eğitimine yön veren ve toplumların benimsediği bu değerleri okullarda, özellikle sosyal bilgiler derslerinde değerler eğitimiyle yeni nesillere kazandırmak önemli görünmektedir.

Değerler eğitiminde birçok metot ve teknik kullanılmaktadır. Kullanılan metot, teknik ve materyaller, verilmek istenen değere, topluma, öğretmene ve öğrenciye göre değişiklik gösterebilir. Günümüzde birçok eğitimci, bireylere kazandırılması hedeflenen temel değerlerin aktarılmasında ve karakter eğitiminde edebî kitaplardan yararlanmayı etkili bir yöntem olarak görmektedir (Tomlinson and Lynch-Brown 1996; Andrews, 1994; Bennett, 1995; Wynne and Ryan, 1997'den Akt. Karatay, 2011: 1439-1454). Özellikle iyi ile kötünün, doğru ile yanlışın, güzel ile çirkinin, güçlü ile zayıfın, ahlaklı ile ahlaksızın iç içe olduğu ve birbiriyle yarıştığı, edebî türlerden masallar çocuğa gerçekçi bir dünya kurmasında yardımcı olmaktadır (Karatay, 2011: 1404). Edebî metinlerde kahramanların yaşadığı ikilemler durumların; ahlak, değer ve karakter eğitimi için uygun örnek olaylar barındırdığı düşünüldüğünden araştırmada *edebî ürünler* kullanılmak istenmiştir. Özellikle öğrencilerin gerçek yaşamda karşılaşılabileceği olayları ve durumları sınıf ortamına taşıması ve öğrencilerin bu değerlere ve yaşantılara karşı farkındalık oluşturmada kolaylık sağlaması açısından değerler eğitiminde çokça kullanıldığı üzere masal ve hikâyelerle örnek olaylar oluşturulmak istenmiştir. Edebî ürünlerin değer kazandırmadaki etkisi araştırıldığı için oluşturulan örnek olay metinleri okullarda sıkça kullanılan batı kaynaklarının aksine, Türk örf, âdet ve değerlerinin beslediği doğu ve İslam medeniyetlerinin eserlerinden olan *Doğu Klasiklerinden* seçilmiştir. Bu seçim yapılırken Doğu Klasiklerindeki eserler araştırma öncesinde incelenmiş olup içinde ahlaki erdem ve değerleri barındırmasına ve ilkökul seviyesine uygun olmasına dikkat

edilmiştir. Bu bağlamda uzman görüşlerine başvurularak ilkokul 4.sınıf öğrencilerinin seviyesine uygun olduğu ve değer aktarırken kullanılabileceği düşünülen Kelile ve Dimne, Gülistan, Kabusname (Nasihatname) ve Mesnevi adlı eserler seçilmiştir. Bu seçimi yaparken “*Dürüstlük pahalı bir mülktür, ucuz insanlarda bulunmaz (Hz. Ömer).*” sözünün ışığında, seçilen edebi ürünlerin, özellikle doğru insan yetiştirebilmek noktasında temel oluşturan ve araştırmanın konusu olan dürüstlük değerini işlemiş olmasına dikkat edilmiştir. İlkokul çağındaki öğrencilere, özellikle soyut kavramların fark edilmeye başlandığı ilkokul dönemi içinde olan 4.sınıf öğrencilerine, dürüstlük değerini kazandırırken bu eserleri kullanmanın etkisi incelenmek istenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı sosyal bilgiler öğretiminde 4. sınıf öğrencilerine dürüstlük değerini kazandırmada edebi ürünlerin etkisi var mıdır? Sorusuna cevap aramaktır.

Alt Amaçlar

Araştırmanın alt amaçları:

1. Sosyal Bilgiler dersinde ilkokul 4.sınıf öğrencilerinin dürüstlük değerini taşıma noktasındaki hazır bulunuşluk düzeylerini mülakatlar, öğretmen gözlemleri ve kompozisyonlarla (ön test) ortaya çıkarma
2. Seçilen masallarla yürütülen çalışma sonucunda öğrencilerin dürüstlük değerini kazanıp kazanmadığını mülakatlar, öğretmen gözlemleri ve kompozisyonlarla (son test) belirlemeye çalışma

Araştırmanın Önemi

Batıdan edinilen kaynakların aksine Doğu Klasiklerinden seçilen edebi ürünleri kullanarak değerler eğitiminin yapılması, öğrencilere kendi kültür ve değerlerini kazandırması açısından önem arz etmektedir. Çünkü evrensel anlamda

kabul edilen bir değer, toplumların farklı kültür yapılarından dolayı farklı toplumlarda farklı şekilde kabul edilebilir. Literatürde ilkokul 4. sınıf öğrencileriyle, *dürüstlük* değeri ile ilgili bir çalışmanın yapılmamış olması araştırmayı önemli kılmaktadır. Bununla birlikte dürüstlük değerine 3. sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programında Ben ve Okulum öğrenme alanında, “arkadaşlık ilişkilerinde temel değerler” kazanımı içinde doğruluk olarak, 5. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında da Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanında, doğrudan verilecek değerler arasında akademik dürüstlük olarak yer verilmiştir. İlkokul 3. Sınıf ve Ortaokul 5. Sınıf arasında geçiş sınıfı olan 4. sınıfta bu değerin kazandırılmasının faydalı olabileceğinden araştırmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın varsayımları şu şekildedir:

1. Öğrencilerin bilişsel gelişimi normal düzeydedir.
2. Öğrenciler verilen formları yanıtlarken ve kompozisyonları yazarken doğru ve samimi yanıtlar vermişlerdir.
3. Örnek olay olarak seçilen edebi ürünlerin öğrencilerin seviyesine uygunluğu konusunda yararlanılan uzmanların kanısı ile geçerlidir.
4. Araştırmacı deney ve kontrol grubunda araştırma süresince tarafsız davranmış ve araştırma sonucunu etkileyecek bir etkileşimde bulunmamıştır.
5. Araştırmada kullanılan mülakat soruları, öğrenci günlükleri, uygulama sonu teknikleri, kompozisyonlar ve öğretmen gözlem formları veri toplamak için yeterlidir.
6. Çalışmanın geçerli kuramsal ve yöntemsel temellere dayandırılmasında elde edilen literatür yeterlidir.
7. Değer kazanma ve kalıcılık için verilen eğitimin süresi yeterlidir.
8. Araştırma problemini etkileyebilecek dış etkenler her iki grubu da aynı derecede etkilemiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma;

1. Bulgular 2015-2016 eğitim ğretim yılı, Ahmet Mesut Yılmaz İlk Okulu'na devam eden 25'i deney (4-L), 23' kontrol grubu (4-N) olmak üzere toplam 48 öğrenciden elde edilen verilerle,
2. Doğu Klasiklerinden; Mesnevi, Kelile ve Dimne, Kabusname (Nasihatname) ve Gülistan'dan seçilen metinlerle,
3. Dürüstlük değeri ile
4. 5 hafta süreyle,
5. Yurt içi ve yurt dışından ulaşılan kaynaklarla sınırlandırılmıştır.

Tanımlar

Değer: “Davranışlara yön veren fakat bunu zorunlu kılmayan nesnelere, fikirler, eylemler hakkında duyuşsal anlamdaki düşüncelerdir (Rokeach,1973).

Dürüstlük: Dürüstlük (doğruluk): Doğru ve dürüst olma durumu, doğru olana yakışır davranış (TDK, 2017).

Değerler Eğitimi: : “Vatandaşlık eğitimi ve ahlak değerlerinin eğitimi olarak uygulanmak istense de bugün daha çok yakın anlamda kullanılan, etik, ruhsal, sosyal ve kültürel gelişimi içine alan karakter eğitimi kavramı, erdemler, tutumlar ve kişisel niteliklerin gelişimi üzerine eğitimi vurgulamaktadır” (Halstead ve Taylor, 2000, 169).”

“Değer eğitimi idealist anlayışa göre öğrencinin değerli olan davranış ve modelleri örnek alması amacıyla eğitilmesidir (Kale, 2007). Genel anlamda ise değerleri açık ve bilinçli bir şekilde öğretme şeklidir (Elkatmış, 2009).”

Örnek Olay Yöntemi: “Öğrenci yaşamadığı bir olay veya bir sorun karşısında nasıl davranacağını öğrenebildiği ve sunulan örnek olaylar sayesinde bir takım değer yargılarını oluşturabildiği öğrenme yöntemidir (Kabapınar ve Özkan, 2012).”

Edebi Ürün:“Edebiyat eserlerinin şekil, konu ve teknik gibi unsurlar açısından ortak özellikler gösteren sözlü ve yazılı eserler olup şiir, tiyatro, düşünce türleri (makale, fıkra, söyleşi, mektup, özdeyiş, anı vb.) ve anlatı türleri (roman, hikâye, masal, efsane vb.) şeklinde dört başlıkta değerlendirilir (Kaymakçı, 2013).”

Doğu Klasikleri: “Doğu klasikleri Hint, Arap, Türk ve İran edebiyatlarının, İslam’dan önceki ve sonraki eserleridir (Çetindağ, 2009).”

1. BÖLÜM

1. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.1. DEĞER

Değer kelimesi sözlükte “üstün ve yararlı nitelik” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2011). Değer; özel davranışları ve amaçları yargılamada esas oluşturan ve bir grubun üyelerinin güçlü duygu bağlarıyla oluşturulmuş soyut davranış disiplinleridir (Theoderson 1979, Akt. Özensel, 2007:744).

Değerler belirli bir toplumda neyin iyi, neyin kötü, neyin doğru veya yanlış, kabul edilebilir veya edilemez olduğu konusundaki ortak görüşlerdir (Yiğittir ve Kaymakçı, 2012). Değer kavramı insan davranışlarına yön veren inançlar bütünü (Ulusoy ve Dilmaç, 2012) olarak tanımlandığı gibi, bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inanç olarak da tanımlanmaktadır (Güngör, 1998). İnsanların bütün yaşamı boyunca davranışlarını yönlendirmede etkili ve hayatının şekillenmesinde önemli olan öğeler (Yel ve Aladağ, 2009) ya da yaşamımızı etkileyen, yaşamda önem verdiğimiz düşünceler (Doğanay, 2006) olarak da ifade edilmektedir. Cevizci (2006) ise değeri birçok dilde hem iktisadi anlamda kıymet, paha ya da bir şeyin ederi olarak da insan hayatının anlamlandırılması ve günlük yaşamın biçimlendirilmesi için başvurulan bir inanç temeli olarak tanımlamaktadır.

İnsanın hayata bakışını, sahip olduğu değer yargıları belirler. Değerler bir davranışlar bütünüdür. Buradaki davranışlar hem bireyin yaşamını ve hayata bakışını etkileyen hem de toplumun beklentilerini gösteren davranışlardır (Balcı ve Yanpar, 2013).

Değer, insanın ruhsal yanının da doğal bir parçasıdır. Bu nedenle, insanın ruhunun en derin noktalarından doğar ve onun ayrılmaz bir parçası olarak algılanabilir. Başka bir ifadeyle değer bir inanç durumudur. Ait olunmak veya kabul görmek için gerekli olan haldir. Değerler olan değil, olması gerektir. İnsan, eylemde bulunan bir varlık olarak hangi davranışların iyi, hangi davranışların kötü olduğuna, hangilerini yapıp yapmayacağına karar verirken değerleri ona yol gösterir (Akot, 2014).

Değerler, toplumun oluşumunu sağlayan temel yapı malzemelerindedir. İnsanların ve toplumların kişiliğini oluşturan sırlı anahtarlardır (Aydın ve Gürler, 2013).

Balcı ve Yelken (2013) çalışmalarında değerleri şöyle tanımlamışlardır:

“...Akademik alanda en sık atıf yapılan tanımlamalardan biri yine Rokeach’a aittir. Rokeach’a göre değerler belirli davranışların ya da sonuçların kişisel ya da toplumsal olarak kabul edilebilir olup olmadığını işaret eden sürekliliği olan inançlardır. Yine en çok kaynak alınan tanımlardan biri de Schwartz’a aittir. Schwartz ve diğerleri (2001) kültürlerarası bir örneklem üzerinde yaptıkları araştırmalarında değerleri, önem düzeyleri değişebilen, insanların yaşamında rehberlik eden prensipler, arzu edilir ve durumlar üzeri amaçlar olarak tanımlamaktadır.”

Değerler, insanların hayat görüşlerini ve felsefelerini tamamlayıcıdır. Kişinin hayat felsefesi, onun yaşadığı bir değerler sistemidir. Bu sistem, bireylerin amaçlarına, ideallerine, düşünce biçimlerine ve davranışlarına rehberlik eder (Akot, 2014).

Değerler her toplumun yapısına göre farklılık gösterebilir. İnsanlar, sahip oldukları bu değerleri yaşadıkları coğrafya ve kültüre göre, çocukluklarından itibaren kazanmaya başlarlar. Her toplumun değer yargılarını belirleyen bazı unsurlar bulunmaktadır. Bu unsurların başında inançlar, gelenekler ve görenekler gelmektedir.

Türk Milli Eğitiminde Cumhuriyetle birlikte, değerler eğitimi adı altında olmamakla birlikte, okullarda değer kazandırmaya yer verildiği bilinmektedir. Ancak 2005 yılından sonra, dünyada değerlere ve değerler eğitimine geniş yer verilmesiyle ülkemizde de bu uygulanmaya başlamıştır. Değer eğitimi çalışmalarında bir hayli artış gözlenmiştir. Cumhuriyet yıllarından itibaren okullarda kazandırılmak istenen değer sayısındaki artış aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 1 Değerler ve Yıllara Göre Dağılımı

Değerler	2005	1998	1968	1962	1948	1936	1930	1926	Değerler	2005	1998	1968	1962	1948	1936	1930	1926
Aile birliğine önem verme	+	+	+	+			+	+	Duygu ve düşüncelere saygı	+		+					
Adil olma	+								Türk büyüklerine saygı	+		+	+				
Bağımsızlık	+	+							Doğa sevgisi	+							
Barış	+	+		+					Doğal çevreye duyarlılık	+	+	+	+				
Özgürlük	+								Akademik dürüstlük	+							
Bilimsellik	+	+	+	+	+				Bayrağa ve İstiklal Marşı'na saygı	+							
Çalışkanlık	+	+	+	+			+	+	Tarihsel mirasa duyarlılık	+		+	+				
Dayanışma	+	+	+	+	+	+	+	+	Kültürel mirasa duyarlılık	+	+	+	+				
Duyarlılık	+	+							Demokrasi(de demokratik olma)	+	+	+		+			
Dürüstlük	+	+	+		+	+	+		Evrensel değerler	+							
Estetik	+	+	+	+					Gelenek-görenekler	+		+	+				
Hoşgörü	+	+	+	+					Ahlaklı olma				+	+		+	+
Misafirperverlik	+	+	+		+	+			Milliyetçilik		+	+	+	+	+	+	+
Sağlıklı olmaya önem verme	+	+							Vatandaşlık sorumluluğu		+	+	+	+	+	+	+
Saygı	+	+	+	+	+	+			Medeni cesaret							+	
Sevgi	+	+	+	+	+	+	+	+	İşbirliği		+	+	+	+	+		
Sorumluluk	+	+	+	+					Milli bilinç		+	+	+	+			
Temizlik	+	+	+	+	+	+	+		Eşitlik		+						
Vatanseverlik	+	+	+		+	+		+	Toplumsal düzenin sürmesini istemek			+		+			
Yardımsızlık	+	+	+	+	+	+	+	+	Toplumsal düzenin sürmesini istemek			+		+			

(Turan ve Ulusoy, 2014)

1.1.1. Değerlerin Sınıflandırılması

Değer kavramı farklı alanlarda ve anlamlarda kullanılmaktadır. İnsanlar için önemli olan alanlara göre değerler çeşitlilik göstermektedir. Değer türleri şunlardır:

- ❖ Bilimsel değerler
- ❖ Ahlâki değerler
- ❖ Estetik değerler
- ❖ Dini değerler
- ❖ Siyasi değerler
- ❖ Teknik değerler
- ❖ Hukuki değerler
- ❖ İktisadi değerler
- ❖ Hümanist değerler
- ❖ Etik değerler
- ❖ Evrensel değerler (Bolay, 2003).

Değerlerin sınıflandırılmasında; Nelson, Rokeach, Spranger ve Shwartz'ın sınıflandırmaları daha çok kabul görmüştür. Bu sınıflandırmaları şu şekilde özetleyebiliriz:

Nelson, değerleri bireysel, grup ve sosyal değerler olarak sınıflandırmıştır. O'na göre bireysel değerler, kişisel değerler olarak; grup değerleri belirli bir grup tarafından benimsenen değerler olarak; sosyal değerler ise toplumsal bir yapı içerisinde bireyin varlığını sürdürebilmesi açısından benimsenmesi gereken ve toplumun kabul ettiği değerler olarak sınıflandırılır.

Rokeach'a (1973) göre değerler iki sınıftır. Bunlar varılmak istenen hedef olarak tanımlanan temel değerler, diğeri ise bu hedef değerlere ulaşmayı sağlayacak araç değerlerdir (Güngör, 1998).

Spranger (1928) değerleri; bilimsel, ekonomik, estetik, sosyal, politik ve dini değerler olarak sınıflandırmıştır (Güngör, 1998). Güngör de (1998)

Spranger'in değer sınıflamasına sadık kalmış bu sınıflamaya ahlaki değerleri de katarak yeni bir sınıflama oluşturmuştur.

Schwartz (1994) ise değerleri kültürel ve bireysel olmak üzere iki başlık altında irdelemiştir. Bireysel değerler, bireylerin hayatlarını yönlendirmeleri açısından önemine göre; kültürel değerler ise genel olarak toplumun bütün kesimlerinde kabul gören fikirlere göre bilgi vermektedir. Bireysel gruptaki değerler; g, başarı, hazcılık, uyarılımlı, öz yönelim, evrenselcilik, iyilikseverlik, geleneksellik, uyma ve güvenlik başlıkları altında incelenmiştir (Yazıcı, 2006).

Yazıcı'nın (2006) alışmasından alınan tablolar aşağıda verilmiştir.

Tablo 2 Nelson'a Göre Değerlerin Sınıflandırılması

Bireysel Değerler	Bireysel değerler seçim yapmada ve satın aldığımız ürünlerde, hobilerimizde olduğu gibi diğer kişisel tercihlerimizle ilişkilidir (Michaelis, 1988:361).
Grup Değerleri	Grup değerleri, belirli bir grubun yeleri tarafından paylaşılan değerlerdir. Bu grup; aile, kulüp, dini ya da politik bir grup olabilir (Naylor ve Diem, 1987: 350).
Sosyal Değerler	Sosyal değerler ise adalet, saygı, farklılık, eşitlik gibi değerlerdir ve bireyin mevcut toplumsal yapı içerisinde varlığını devam ettirmesine yarar (Michaelis, 1988:361). Sosyal değerlerin tanımlanmasında sosyalleşme, sosyal bilinç, norm ve grup ruhu gibi kavramlar kullanılmaktadır (Akbaş, 2004: 19).

Tablo 3 Rokeach'a Göre Değerlerin Sınıflandırılması

Temel Değerler	Arzu edilen nihai değerleri içerir.	Başarı, özgürce seçim, eşitlik, erdem, vb.
Araç Değerler	Temel değerlere ulaşmak için kullanılacak davranış tarzlarını ifade eder.	Cesaret, sorumluluk, gerçeklik, tutku vb

Tablo 4 Spranger' e Göre Değerlerin Sınıflandırılması

Bilimsel Değer	Gerçeğe, bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye önem verir. Bilimsel değerleri olan insan deneysel, eleştirici, akılcı ve entelektüeldir.
Ekonomik Değer	Yararlı ve pratik olana önem verir. Ekonomik değerlerin hayatta önemsenmesi gerektiğini belirtir.
Estetik Değer	Simetri, uyum ve forma önem verir. Birey hayatı olayların bir çeşitliliği olarak görür. Sanatın toplum için zorunluluk olduğunu düşünür.
Sosyal Değer	Başkalarını sevme, yardım ve bencil olmama esastır. En yüksek değer insan sevgisidir. Bu insan sevgisini insanlara sunar. Nazik ve sempattir. Bencil değildir.
Politik Değer	Her şeyin üstünde kişisel güç, etki ve şöhret vardır. Esas olarak kuvvetle ilgilidir.
Dini Değer	Evreni bir bütün olarak kavrar ve kendisini onun bütünlüğüne bağlar. Dini uğrunda dünyevi hazları feda eder.

Tablo 5 Schwartz'a Göre Bireysel Değerlerin Sınıflandırılması

Açıklama	Değerler	Kaynaklar
Güç (power): Toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerine denetim gücü	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, Toplumdaki görüntümü koruyabilmek (insanlar tarafından benimsenmek)	Etkileşim Grup
Başarı (achievement): Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi	Başarılı olmak, Yetkin olmak, Hırslı olmak, Sözü geçen biri olmak (Zeki olmak)	Etkileşim Grup
Hazcılık (hedonizm): Bireysel zevke, hazza yönelim	Zevk, Hayattan tat almak	Organizma
Uyarılım (stimulation): heyecan ve yenilik arayışı	Cesur olmak, Değişken bir hayat yaşamak, Heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak	Organizma
Özyönelim (self-direction): Düşünce ve eylemde bağımsızlık	Yaratıcı olmak, Merak duyabilmek, Özgür olmak, Kendi amaçlarını seçebilmek, Bağımsız olmak (Kendine saygısı olmak)	Organizma Etkileşim
Evrenselcilik (universalizm): anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek	Açık fikirli olmak, Erdemli olmak, Toplumsal adalet, Eşitlik, Dünyada barış istemek, Güzelliklerle dolu bir dünya, Doğayla bütünlük içinde olmak, Çevreyi korumak (İç uyum)	Grup b Organizma
İyilikseverlik (benevolence): Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme	Yardımsever olmak, Dürüst olmak, Bağışlayıcı olmak, Sadık olmak, Sorumluluk sahibi olmak (Gerçek arkadaşlık, Olgun sevgi, Manevi bir hayat, Anlamlı bir hayat)	Organizma Etkileşim Grup
Geleneksellik (tradition): Kültürel ya da dinsel töre ve fikirlere saygı ve bağlılık	Alçakgönüllü olmak, Dindar olmak, Hayatın bana verdiklerini kabullenmek, Geleneklere saygılı olmak, İlimli olmak (Dünyevi işlerden el ayak çekmek)	Grup
Uyma (conformity): başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlandırılması	Kibarlık, İtaatkar olmak, Anne-babaya ve yaşlılara değer vermek, Kendini denetleyebilmek	Etkileşim Grup
Güvenlik (security): toplumun, var olan ilişkilerin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği	Ulusal güvenlik, Toplumsal düzenin sürmesini istemek, Temiz olmak, Aile güvenliği, İyiliğe karşılık vermek (Bağlılık duygusu, Sağlıklı olmak)	Organizma Etkileşim Grup
Not: Organizma: Biyolojik organizma olarak bireylerin evrensel gereksinimleri; Etkileşim: uyumlu bir toplumsal etkileşimin evrensel nitelikteki ön şartları; Grup: grupların sorunsuz işlev göstermesi ve varlığını sürdürebilmesi için evrensel gereklilikler. a. Kültürler arası karşılaştırmalarda tutarlı sonuçlar vermediği saptanan değerler parantez içerisinde belirtilmiştir. b. İnsanların asıl gruplarının dışındaki insanlarla ilişkiye geçtikleri, gruplar arası karşılıklı bağımlılığı kabul ettikleri ve doğal kaynakların kısıtlı olduğunun farkına vardıkları zaman ortaya çıktığı varsayılır.		

(Yazıcı, 2006, s.503-504)

1.2. DEĞERLER EĞİTİMİ

1.2.1. Değerler Eğitimi Kavramının Tanımı

Değer eğitimi idealist anlayışa göre öğrencinin değerli olan davranış ve modelleri örnek alması amacıyla eğitilmesidir (Kale, 2001). Genel anlamda ise değerleri açıkça ve bilinçli bir biçimde öğretme şeklidir (Elkatmış, 2009). Keskin (2008), çalışmasında değerler eğitiminin tanımını şöyle aktarmıştır:

“Slater (2002: 3) “Değerler eğitimi”ni şu şekilde tanımlamaktadır: Değerler eğitimi manevî, ahlâkî, sosyal ve kültürel eğitim; kişisel ve sosyal eğitim; dini eğitim; çok kültürcü/ırkçı-karşıtı eğitim; program ötesi temalar, özellikle vatandaşlık, çevre ve sağlık; manevi özen; okul etiği; programa ek etkinlikler; geniş toplum bağlantıları; ortak ibadet/toplantı; öğrenen bir topluluk olarak okul yaşamı gibi ortak program deneyimlerinin bir sınıflamasını yapabilmek için yeni bir şemsiye terimdir.”

Toplumun sahip olduğu değer, tutum ve davranışları nesilden nesle aktarabilmek eğitimin genel amaçlarından biridir. Değerleri genetik olarak aktaramadığımız için, eğitim yoluyla aktarmak durumundayız. Çocuklara, doğru kişilik oluşturmaları için ve düzgün insan olabilmeleri için toplumca kabul edilen ve benimsenen değerler öğretilmelidir. Bu değerler sevgi, saygı, *dürüstlük*, hoşgörü, adil olma ve konukseverlik gibi “iyi insan” da olması gereken özelliklerdir. Eğitim sadece bilim üzerine yapılacak bir şey değildir. Yeni nesillerin karakterlerinin oluşumuna temel sağlarken, kaynaklarda yazılı olan bilimsel verilerden öte, insan olmanın gereği olan, fitrat olarak doğuştan getirilen bazı güzellikler de fark edilmeli ve bu güzellikler -değerler- sonraki nesillere de aktarılabilir. Bu bağlamda değerler eğitimi düzgün ve güvenilir birey ve toplum yetiştirmede büyük önem arz etmektedir.

Bu anlamda, verilecek eğitim sayesinde, çocuğun olumlu değer, tutum ve davranışlara sahip olması sağlanabilir. Bu eğitim toplumun en küçük yapı taşı olan ailede başlar, okul dönemi başta olmak üzere, hayat boyunca devam eder. Özellikle ilk çocukluk çağından itibaren çocuğa doğru tutum, davranış ve değer eğitimi verilmesi sayesinde içinde yaşanılan toplumun sağlıklı olması beklenilebilir (Gülay, 2011). Çünkü sağlıklı birey, sağlıklı toplum demektir.

Çocuklara değerler eğitimi verilirken yanlış tutum ve davranışlardan uzak kalması için gerekli olan bilgiler de verilmeye çalışılmalıdır. Bu vesileyle

fitratında var olan kötü eğilimlere de çocuk yönelmemeyi öğrenecek, içinde bulunduğu toplumun değer yargılarını zaman içinde içselleştirecek ve davranışlarına buna göre yön verecektir.

Değerlerin ve eğitiminin nasıl yapılacağı üzerine yapılan çalışmalara, Plato ve Aristo'dan başlayarak takip eden asırlarda yaşayan pek çok düşünürün eserlerine bakıldığında, değerlerin bir sonraki nesle etkin bir şekilde nasıl aktarılacağı sorununun her zaman en önemli konular arasında yer aldığı görülebilir (Kenan, 2009).

“...değerler sadece insanların kendi iç dünyalarına inhisar edebilecek nitelikler değildir. Bilakis toplumların karakter niteliğini oluştururken aynı zamanda yönetim tarzlarının, iktisadi yapılarının ve siyasi hayatlarının da mahiyetini ve niteliğini inşa ederler (Kenan, 2009).” Bu bağlamda değer eğitimi sağlam toplumların inşasında önemli yere sahiptir. Eğer değerlerini bilen ve onlara bağlı kaliteli bireyler yetiştirilirse, bu bireylerin oluşturduğu toplum da “kaliteli toplum” sıfatını kazanacaktır.

1.2.2. Değer Öğretimi Yaklaşımları

İnsanlar değer eğitimi sayesinde yaşadıkları kültüre ve sahip oldukları inanca göre değerleri öğrenir veya gelecek nesillere öğretirler. Çünkü değerler eğitiminin amacı, bireylere kendi kişisel, sosyal, ahlaksal ve ruhsal değerlerini seçmeleri ve bunları derinleştirmeye yarayacak pratik yöntemleri fark etmeleri için ilham vermektir (Altıkulaç ve Uslu, 2014). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda verilen bu değerler öğrencilere değerler eğitimi yaklaşımlarıyla kazandırılmaktadır (Yiğittir ve Kaymakçı, 2012).

Bu yaklaşımlar, teknolojinin gelişmesi, insana verilen önemin artması, ülkelerin büyüme çabaları, sosyal ve ekonomik bütünlük sağlama arzusu ve eğitimde yeni arayışlar, gibi sebeplerden dolayı eğitimcilerin karşısına farklı şekillerde çıkmaya başlamıştır. Bu nedenle farklı olan değerler farklı metotlarla öğrencilere verilmeye çalışılmış, öğrencinin bilişsel, duyuşsal seviyesi ve verilecek değerın özelliği de bu konuda belirleyici olmuştur.

Değerlerin kazandırılmasında;

- Değerlerin Doğrudan Öğretimi: Değer Telkini
- Bilişsel Ahlaki Gelişim/ Ahlaki ikilem
- Değer Çözümlemesi (Analizi)
- Değerleri Belirginleştirme/ Açıklama
- Eylem/ Davranış Yoluyla Öğrenme
- Gözlem yoluyla öğrenme

Yaklaşımları kullanılmaktadır (Aydın ve Gürler, 2013).

1.2.2.1. Değerlerin doğrudan öğretimi

Değerlerin doğrudan öğretimi yaklaşımında, öğrencilere belli değerler aşılarmaya ve bu değerlerin öğrenciler tarafından içselleştirilmesine çalışılır. Burada öğrencinin istenen değeri, davranışa dönüştürmesi için kendi değerlerini değiştirmesi gerekmektedir.

Doğrudan öğretim yaklaşımı, eskiden beri çok sık kullanılan ve genellikle öğretmen merkezli olan bir yaklaşımdır. Burada değerlerin öğrenciye telkin yolu ile kabul ettirilmeye çalışılması ile öğretimi söz konusudur (Baydar, 2009). Doğru ve yanlış kavramlarını çocuk etrafındaki yetişkinlerin, özellikle öğretmenlerinin dayatmasıyla öğrenir. Burada çocuğun düşünme kabiliyeti önemsenmez. Önemli olan değeri telkin eden kişinin düşünme şekli ve doğru-yanlış kavramlarına nasıl baktığıdır.

Değeri doğrudan öğretme, telkin etme yaklaşımı; öğütler aracılığıyla bireyin davranışlarına ve değer yargılarına yön vermeyi hedefler. Temelinde, genellikle yetişkin insanların bireyin davranışlarına şekil verme, seçtikleri değerlerle onun için en doğru olana karar verme anlayışının yattığı bir yöntemdir (Memişoğlu, 2013).

Değerleri doğrudan öğretirken birtakım kurallara uymak gerekir. Bunlar birbirini takip eden, belli işlem basamakları şeklinde olmalıdır ve şunlardır:

- Telkin edilecek değeri belirleme
- Değer seviyelerini belirleme
- Davranışsal amaçları belirleme

- Uygun yöntemleri seçme
- Seçilen yöntemleri uygulama
- Sonuçları değerlendirme

Doğrudan değer öğretimi yöntemlerinden biri davranış değiştirmedir ve bireyin istenilen değerler doğrultusunda bir davranış değişikliğine gitmesi için şu yöntemleri uygulaması gerekmektedir:

- Amacın belirlenmesi
- Ölçütün belirlenmesi
- Yöntem seçme
- Yöntemi uygulama
- Değerlendirme ve gerektiğinde tekrar (Ekşi ve Katılmış, 2011).

Bu basamaklar takip edilirse, bireyin istenilen yönde davranışlarını değiştirmesi ve sahip olduğu değerleri, yeni ve istenen değerler ile değiştirmesi kolay olacaktır.

1.2.2.2. Bilişsel Ahlaki Gelişim/ Ahlaki ikilem Tartışmaları

Ahlaki ikilem tartışması yaklaşımı, Kohlberg'in ahlaki gelişimi açıklamak için ortaya koyduğu örnek olayların tartışılarak ahlaki değerleri öğretme esasına dayanmaktadır. Aydın ve Gürler (2013) ahlaki ikilem yaklaşımını şöyle ele almıştır:

“Kohlberg'in ahlaki ikilem yaklaşımına göre öğretmenin rolü, etik konularda öğrencilere yardımcı olmak ve aynı zamanda öğrencilerin düşünmesini kolaylaştırmasına hizmet etmek, ayrıca ahlak muhakemesinin gelişmesi için öncelikli ve gerekli şartlarda toplumdaki tartışmaları oluşturmaktır (Leming,1999'dan aktaran Aladağ, 2009: 25). Öğretmenin gerçek hayat problemleri içeren ahlaki ikilemlerin bulunduğu örnek olaylar vererek öğrencilerin kendi çıkmazlarını çözmelerine yardım eder.”

Bu yöntemde amaç, öğrencilerin davranışlarına rehberlik edecek ahlaki ilkeler geliştirmelerine yardım etmektir. Öğrencinin değerlendirme yaparken kullandığı dayanaklar bireyin ahlaki gelişimi hakkında bilgi verir. Burada öğrencinin çözümü değil çözüme ulaşma yolu önemlidir. Ahlaki muhakeme yönteminde öğrencilere ikilemlerle durumların yer aldığı hikâyeler ve masallar örnek olaylar verilerek onların düşünerek, tartışarak ideal olan değere ulaşmalarına ve sunulan bu farklı ahlaki ikilemler sayesinde bu konulardaki kendi problemlerine de çözümler üretmelerine yönelik çalışmaların olduğu yaklaşımdır (Yeşil ve Aydın, 2007), (Altıkulaç ve Uslu, 2014). Ahlaki ikilemlerle örnek olayların ya da hikâyelerin öğrencilerin ahlaki gelişim düzeyine de uygun olması önemlidir (Akbaş, 2009).

Kohlberg'in ahlaki gelişim kuramında şu aşamalar yer almaktadır (Altıkulaç ve Uslu, 2014):

- Ceza
- İtaat
- Çıkara Dayalı Alışveriş
- Kişilerarası Uyum
- Kanun ve Düzen
- Sosyal Anlaşma
- Evrensel Ahlaki İlkeler

Bireyin içinde bulunduğu düzey bu aşamalara göre üç seviye olarak gruplandırılmıştır:

- Gelenek Öncesi Dönem (4-10 yaş)
- Geleneksel Dönem (10-18 yaş)
- Gelenek Ötesi (İlkelere Dayalı) Dönem (18 yaş ve sonrası)

Gelenek öncesi dönem; kurallar ve toplumsal beklentilerin bireyin kendisi dışında var olduğu bir bakış açıdır. Ödül ve ceza bireyin davranışlarını yönlendirmede önemlidir. Bu, somut – bireysel bakış açısı olarak adlandırılır. Geleneksel dönem; kendini, otorite tarafından belirlenen kabul gören kural ve beklentileri benimseyen ve bu şekilde tanımlayan bakış açıdır. Bu dönemde

otoriteye saygı önemlidir. Bu bakış açısı ise toplum üyesi bakış açısı olarak adlandırılmaktadır. Gelenek ötesi dönemde ise, birey kendini diğerlerinin kural ve beklentilerinden farklılaştıran ve kendi seçtiği prensipler bakımından ahlaki değerleri tanımlayan bir bakış açısına sahiptir. Buna da toplum öncelikli bakış açısı denilmektedir (Altıkulaç ve Uslu, 2014), (Beldağ, 2012).

Ahlak gelişiminde önemli olan bireyi en yüksek ahlak seviyesine çıkarabilmektir. Bunu gerçekleştirirken bireyin kullandığı yöntem ve süreçte önemlidir. Bu süreç içinde Kohlberg örnek olay ve kısa hikâye anlatımları yöntemlerini denemiştir. Çocukların hikâye veya olaydaki problemleri nasıl tanımladığını ve çözüm için kullandığı yolu önemsemiştir. Ona göre, çocuğun çözümü gerçekleştirirken yürüttüğü akıl yürütme süreci ve niçin böyle davranması gerektiğine ilişkin mantıksal dayanakları da önemlidir (Yiğittir ve Kaymakçı, 2012).

Bu bağlamda ahlaki ikilem tartışmaları yaklaşımının amacı: bireyleri, seviyelerine uygun biçimde ahlaki yönden düşünmelerini sağlayacak örnek durumlar içine iterek, onlara sahip oldukları değerleri sınama şansı vermektir.

1.2.2.3. Değer Çözümlemesi (Analizi) Yaklaşımı

Bu yaklaşım, değer öğretiminde dikkati, düşünceyi ve ayırt etmeyi amaçlar. Böylece birey bir sorunla karşılaştığı zaman duygusal olmadan, mantıksal düşünme süreçlerini kullanarak sorunu çözmeye çalışır. Amaç, öğrencilerin değerlerle ilgili problemlerine çözüm üretebilmelerinde bilimsel araştırma ve mantıksal düşünme süreçlerini kullanmalarını sağlamaktır (Doğanay, 2009).

Öğrenciler bu yaklaşımda kendilerine sunulan değerleri kabul etmezler. Bu değerler hakkında bir görüş geliştirirler ve onları yorumlamaya çalışırlar. Kurdukları iletişim ortamında tartışma ve muhakeme yaparak, kuralların geçerliliğini savunarak tartışmayı öğrenirler. Böylece değerleri yalnızca kendi görüşlerine göre ifade etmeyi değil, aynı zamanda empati kurmayı ve olayları, karşısındaki kişinin gözünden görmeyi de öğrenmektedirler (Yiğittir ve Kaymakçı, 2012).

1.2.2.4. Değerleri Belirginleştirme Yaklaşımı

Bu yaklaşımda öğrencilere kendi değerlerinin farkına varması için yardımda bulunmaktadır. Bu tekniğin altında yatan varsayım bireylerin kendi değerlerini açık bir şekilde anlayamayacaklarıdır. Değerin belirginleştirilmesi yaklaşımı, öğrencilere yardım ederek kendi değer sistemlerini kurmalarına yardımcı olur. Bu yaklaşım değerlerin içeriğinden çok değerlerin oluşma süreciyle ilgilenmiştir. Birey kendi kararını kendisi alır ve aldığı kararı uygulama yoluna gider. Bu yaklaşımda, sadece bireye yol göstermek amacıyla değerler hakkında gerekli açıklamalar yapılmaktadır. Fakat seçim hakkı bireye kalmıştır (Baydar, 2009).

Bu yaklaşım bireyin yaşam değerlerini fark etmesine, karar almasına, kararını uygulamasına ve başarmasına yardım eder. Yaşam becerileri eğitimi olarak da adlandırılır. Değişen dünyada öğrencinin yaşamının tümünde ona rehberlik edecek bilgi, beceri ve duyguları öğrenmesine yardım eder (Memişoğlu, 2013). Bu yaklaşımda değer öğretimi şu aşamalarla gerçekleştirilir:

Seçme:

1. Çocukların özgürce seçim yapmasını özendirme,
2. Seçme durumuyla karşılaşıldığında, alternatif seçenekler oluşturmaya yardımcı olma,
3. Her bir alternatifin doğurgularını düşünerek alternatifleri değerlendirmede çocuklara yardımcı olma.

Ödüllendirme:

4. Çocukları neyin ödüllendirilip korunduğu konusunda düşüncelerini özendirme,
5. Seçeneklerini başkalarının onaylaması için fırsatlar sunma.

Davranma:

6. Çocukları seçimleriyle tutarlı yaşaması ve davranması için özendirme,
7. Yaşamın daha sonraki anlarında bu davranışın tekrarlanması için çocuklara yardımcı olma (Baydar, 2009).

1.3. SOSYAL BİLGİLER DERSİ ve DEĞERLER EĞİTİMİ

Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılması amaçlanan değerler; aile birliğine önem verme, adil olma, bağımsızlık, barış, özgürlük, bilimsellik, dürüstlük, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, hoşgörü, estetik, misafirperverlik, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik ve yardımseverlik (MEB, 2005) olarak belirlenmiştir. Verilecek bu değerlere ve değerlerin eğitimine 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında geniş yer verilmiştir. Buna göre Sosyal Bilgiler 4. sınıflar Öğretim Programında duygu ve düşüncelere saygı, hoşgörü, Türk büyüklerine saygı, aile birliğine önem verme, vatanseverlik, doğa sevgisi, temizlik ve sağlıklı olmaya önem verme, bilimsellik, yardımseverlik, bağımsızlık ve misafirperverlik değerleri doğrudan verilecek değerler olarak belirlenmiştir. Sosyal Bilgiler 5.sınıflar Öğretim Programında adil olmak, çalışkanlık, dayanışma, tarihsel mirasa ve doğal çevreye duyarlılık, akademik dürüstlük, sorumluluk, estetik, bayrağa ve İstiklal Marşı'na saygı değerleri doğrudan verilecek değerler olarak belirlenmiştir. 6. ve 7. sınıflarda ise doğrudan verilecek değerler olarak; bilimsellik, doğal çevreye duyarlılık, sorumluluk, yardımseverlik, kültürel mirasa duyarlılık, hak ve özgürlüklere saygı, çalışkanlık, farklılıklara saygı, vatanseverlik, estetik, dürüstlük, bilimsellik, dayanışma, adil olma ve barış değerleri, doğrudan değerler olarak belirlenmiştir (MEB, 2005).

Tablo 6 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına Göre Doğrudan Verilecek Değerlerin Öğrenme Alanlarına ve Sınıflara Dağılımı

ÖĞRENME ALANI	4.SINIF DOĞRUDAN VERİLECEK DEĞERLER	5.SINIF DOĞRUDAN VERİLECEK DEĞERLER
Birey ve Toplum	Duygu ve düşüncelere saygı, Hoşgörü	Sorumluluk
Kültür ve Miras	Türk büyüklerine saygı, Aile birliğine önem verme, Vatanseverlik	Estetik
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Doğa sevgisi	Doğal çevreye duyarlılık
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Temizlik ve sağlıklı olmaya önem verme	Çalışkanlık
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Bilimsellik	Akademik dürüstlük
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Yardımseverlik	Dayanışma
Güç, Yönetim ve Toplum	Bağımsızlık	Adil olma, Bayrağa ve İstiklal Marşı'na Saygı
Küresel Bağlantılar	Misafirperverlik	Tarihsel mirasa duyarlılık

ÖĞRENME ALANI	6.SINIF DOĞRUDAN VERİLECEK DEĞERLER	7.SINIF DOĞRUDAN VERİLECEK DEĞERLER
Birey ve Toplum	Bilimsellik	Farklılıklara saygı
Kültür ve Miras	Kültürel mirasa duyarlılık	Estetik
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Doğal çevreye duyarlılık	Vatanseverlik
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Sorumluluk	Dürüstlük
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Çalışkanlık	Bilimsellik
Güç, Yönetim ve Toplum	Hak ve özgürlüklere saygı	Adil olma
Küresel Bağlantılar	Yardımseverlik	Barış

(MEB, 2005)

1.3.1. Değer ve Değerler Eğitiminin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında Yer Almasındaki Tarihi Süreç

Değer ve değerler eğitiminin Sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında yer almasındaki tarihi süreç Turan ve Ulusoy'un (2014) çalışmasında şu şekilde ele alınmıştır:

❖ **1926-Yurt Bilgisi Dersi Öğretim Programı:** Öğretim planının amaçlarına bakıldığında değer ve değerler eğitimine ait bir bölüm olmadığı ve bu sebeple planlı bir öğretimin olmadığı görülmektedir. Program kapsamında değerlere ve değer eğitimine dolaylı olarak yer verildiği görülmektedir.

❖ **1930-Yurt Bilgisi Dersi Öğretim Programı:** Bu öğretim programında da değerlere doğrudan yer verilmediği, ders içinde ve dışında, çocuğun dolaylı olarak bazı değerlere yönlendirilmesinin söz konusu olduğu görülmektedir.

❖ **1936-Yurt Bilgisi Dersi Öğretim Programı:** Bu öğretim programında da değerlere ait bir bölümün olmadığı ve amaçlarının içinden değerlere yönelik çıkarımlarda bulunulduğu görülmektedir.

❖ **1948-Yurt Bilgisi Dersi Öğretim Programı:** Öğretim planında değer ve değer eğitimine doğrudan yer verilmemiştir. Program içinde örtük olarak karakter eğitimine yer verilmiştir. Milli birlik ve beraberlik konuları sevgi, saygı, yardımseverlik, dayanışma, işbirliği, yardımseverlik, misafirperverlik, doğruluk, doğa sevgisi ve temizlik değerleriyle ilişkilendirilerek vermeye çalışılmıştır.

❖ **1962-Toplum ve Ülke İncelemeleri Dersi Öğretim Programı:** 1962 yılında tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgileri dersleri, Toplum ve Yurttaşlık Bilgileri Dersi adı altında birleştirilmiştir. Öğretim programının amaçları incelendiğinde, günümüzdeki sosyal bilgiler programında var olan, aile birliğine önem verme, bilimsellik ve çalışkanlık değerlerine ilk olarak bu programda yer verildiği görülmektedir. Bu öğretim programının amaçlarının, önceki yıllardaki öğretim programlarının amaçlarına yakın amaçlarla oluştuğu fakat içinde bazı değerlere yer verildiği görülmektedir.

❖ **1968-Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı:** Diğer programlarla karşılaştırıldığında, içinde değer ve değer eğitime dair doğrudan bir bölüm olmamasına rağmen, amaçları incelendiğinde, daha tatmin edici olduğu söylenebilir.

❖ **1998-Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı:** Programın amaçları ve davranış ifadeleri incelendiğinde birçok değere örtük olarak yer verildiği görülmüştür. Ayrı bir bölüm olarak değerlere ve değerler eğitime yer verilmemiştir.

❖ **2005-Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı:** Programın yapılandırmacı yaklaşıma göre düzenlenmesi üzerine, değerler ve değer eğitimi programda önemli bir yer edinmiştir. Öğrenci merkezli olarak hazırlanmıştır. Diğer programlarla karşılaştırıldığında, değer konusunun planlı bir şekilde işlendiği ve değer öğretimi adında ayrı bir bölümün oluşturulduğu görülmektedir. Evrensel değerler ifadesine ilk olarak bu programda değinilmiştir. Ayrıca değerler, programdaki kazanım, etkinlik ve beceri konularıyla ilişkilendirilerek verilmeye çalışılmıştır.

1.4. DÜRÜSTLÜK

Dürüstlük içten olmak, doğru olmak ve doğrudan taraf olmak gibi kişilik özelliklerine sahip olmaktır. Düzenbazlık, hile ve yalandan değil doğruluk ve gerçekçilikten yana olmaya ayrıca ahlak olarak doğru olmaya denir (Yücel, 2014).

TDK sözlüğünde dürüstlük kavramının doğruluk kelimesiyle karşılık bulduğunu görmekteyiz. Eski Türkçede karşılığı samimiyet, diğer sözlüklerde ise, özü sözü bir olma, olanı olduğu gibi gösterme ve gerçeği saklamama anlamlarına gelmektedir (Çapan, 2011).

1.4.1. Evrensel Anlamda Dürüstlük

Her millette, her toplumda kabul edilen değerler bazen değişiklik gösterebilse de, bazı değerler evrensel anlamda kabul görmüştür. Dürüstlük değeri de bunlardan biridir.

Evrensel değer denildiğinde akla birçok millet ve toplum tarafından benimsenmiş değerler gelmektedir (Yaşar, Kasa ve Bayır, 2015). Bu değerler; demokrasi, insan hakları ve özgürlükleri, barış, hoşgörü, sevgi, saygı, bağımsızlık, uygarlık, sorumluluk, temizlik, bilim ve bilimsel düşünce, sanat, eşitlik, çevre duyarlılığı, adalet, dürüstlük, aileye önem verme, çalışkan olma, dayanışma, duyarlık, sağlıklı olma, vatanseverlik, yardımseverlik olarak kabul edilebilir (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008).

Hiçbir miras doğruluk kadar zengin değildir. (W. Shakespeare)

Bir insan sabah saatlerinde doğru yolda ise, akşam saatlerinde de öyle kalacak ve bundan pişman olmayacaktır. (Konfüçyüs)

Yanlışlık fare deliğinden geçer, doğruluk kapılardan sığmaz. (Bernard Shaw)

Tablo 7 Bazı Ülke ve Kurumların Belirledikleri Değer Listesi

Ülke/kurum	Ortak Değerler
Türkiye	Adil olma, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlık, dürüstlük, eşitlik, hoşgörü, özgürlük, saygı, sevgi, misafirperverlik, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, sağlıklı olmaya önem verme, yardımseverlik, aile birliğine önem verme
Yeni Zelanda	Doğruluk, itaat etme, başkalarını düşünme, dürüstlük, saygı, sorumluluk, iyi kalplilik, merhamet, görev
Avustralya	Tarafsızlık, gerçeğe saygı, akıl yürütmeye saygı, adalet, eşitlik, başkalarının iyiliğini düşünme, özgürlük, çeşitliliği kabul etme, çatışmalara barışçıl çözüm arama.
ABD	Özgürlük, gizlilik, doruluk, hukukun üstünlüğü, insan onuru, adalet, sadakat, uluslar arası insan hakları, hakkaniyet, eşitlik, sorumluluk, dürüstlük, çeşitlilik, otoriteye saygı.
İngiltere	Doğruluk, adalet, dürüstlük, güven, öz saygı, sorumluluk, hakkaniyet, insancılık, farklara saygı.
Japonya	Adalet, topluma saygı, doğaya saygı, büyüklere saygı, ebeveynlere saygı, çalışkanlık, cesaret, içtenlik, özgürlük, düzen, nezaket, kibarlık, arkadaşlık, alçak gönüllülük, millet sevgisi, diğer kültürlerle saygı, vatan sevgisi.

(Candan ve Ergen, 2014)

1.4.2. Türk Kültüründe Dürüstlük

Ülkemizde önem verilen temel değerlerden biridir dürüstlük. Nitekim Türk Milli Eğitiminin amaçları arasında, öğrencileri Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren yurttaşlar olarak yetiştirmek yer almaktadır (MEB, 2005).

Türk kültüründe doğru kavramıyla, ilk edebi eserlerimizden olan Kutadgu Bilig’de karşılaşırız:

“...Tanrı seni doğruluk için bu mevkie getirdi; haydi doğru ol ve doğruluk ile yaşa.’

...‘Eli ve dili ile oyuna karışmamalı; tavır ve hareketlerinde dürüst olmalıdır’ (Beyit: 709).

...‘Ey bey, işi işin ehline, işe yarayana, hareketi doğru ve dürüst olana ver’ (Beyit: 1759).

...‘Bu beyliğin temeli doğruluktur; beyler doğru olursa dünya huzura kavuşur’ (Beyit: 819)” (Açık, 2016).

“... düz olan bir şeyin her tarafı iyidir ve iyinin davranışı da düzgün olur. Her eğrilikte ise kötülük tohumu vardır.” (Çapan, 2011).

Kutadgu Bilig’de hükümdarların vasıflarından bahsedilirken erdemli olmak en önemli özelliklerden sayılmıştır. Hükümdarın erdemleri sayılırken dürüst olmak özelliğine de yer verilmiştir (Açık, 2016).

Açık (2016), çalışmasında hükümdarın erdemli olmasını açıklarken dürüstlüğün önemine şöyle vurgu yapmıştır:

“...Kutadgu Bilig, hükümdarın karakterinin doğruluk ve dürüstlük üzerine inşa edilmiş olduğunu bunların ortadan kalkması durumunda diğer vasıfların bir işe yaramayacağını söylemektedir. “Halk için beyin çok seçkin olması gerekir; özünün sözünün doğru ve doğasının seçkin olması gerekir” (Beyit: 1963). “Büyüklüğü ve halka baş olmak istersen, doğru yoldan şaşma” (Beyit: 1293).

Türk kültüründe önemli bir yere sahip olan Yunus Emre’nin “Cümleler doğrudur sen doğru isen, doğruluk bulunmaz sen eğri isen” ve Mevlana’nın “Doğruların yemin etmeye ihtiyacı yoktur” sözleri de yolumuza bu anlamda ışık tutmaktadır.

1.4.3. İslam İnancında Dürüstlük

Her toplumun değerlerinden ve inançlarından oluşan bir kültür mirası vardır (Eroğlu, 2002). Kültür, insanın davranışlarından ve onu etkileyen düşüncelerinden, insanın iletişim becerisinden, dili, inançları ve değerlerinden oluşur (Er, 2006). Kültürlerin oluşmasında toplumların inançlarının büyük etkisi vardır. İslam inancının da Türk kültürünün gelişmesinde büyük etkisi vardır. Buradan hareketle İslam inancında dürüstlüğün yerini görmek için en başta Kur'an-ı Kerim'e ve dürüstlük timsali olan Peygamberimizin hadislerine bakılmalıdır. Kur'an-ı Kerim'de doğru ve dürüst olmak ile ilgili birçok ayet vardır. Bunlardan birkaçı şöyledir:

❖ *Allah şöyle diyecek: "Bugün, doğrulara, doğruluklarının yarar sağlayacağı gündür. Onlara içinden ırmaklar akan, içinde ebedi kalacakları cennetler vardır. Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır. İşte bu büyük başarıdır."* (Maide/119)

❖ *Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının ve doğru söz söyleyin ki Allah sizin işlerinizi düzeltsin ve günahlarınızı bağışlasın. Kim Allah'a ve Resulüne itaat ederse, muhakkak büyük bir başarıya ulaşmıştır* (Ahzab/70-71).

❖ *Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının ve doğrularla beraber olun* (Tevbe/119).

Hadis-i Şeriflerden birkaçına bakılacak olursa:

❖ *Kalbi dürüst olmadıkça kulun imanı doğru olmaz. Dili doğru olmadıkça da kalbi doğru olmaz* (Ahmed b. Hanbel, III, 198).

❖ *Doğruluktan ayrılmayınız; çünkü doğruluk iyiliğe, iyilik de cennete götürür. Gerçekten insan doğrulukla hareket etmeye devam ederse Allah katında en doğru kimse olarak yazılır. Yalandan sakınınız; çünkü yalan kötülüğe, kötülük ise cehenneme götürür. Gerçekten insan yalan söylemeye devam ederse Allah katında çok yalancı yazılır* (Müslim, İman, 62).

❖ *Hz. Ayşe Peygamberimizin yalan konusundaki hassasiyetini şöyle anlatır: "Allah Resulü'nün (s.a.v) hiç hoşlanmadığı ve çok kızdığı huy, yalan söylemektir. Bir kimse Allah Resulünün (s.a.v) yanında yalan söylerse kişinin hemen tövbe edip o günahından temizlenmesini isterdi."* (Nesai, Sehiy, 61)

❖ *Hz. Peygamber bir gün, yiyecek maddesi satan birinin yanına uğradı. Elini tahıl çuvallarından birine daldırdı. Çuvalın üst kısmı kuru, alt kısmı ise yaş olduğundan Hz. Peygamberin parmakları ıslandı. Hz. Peygamber satıcıya, "Bu nedir?" diye sordu. Satıcı, tahılın yağmurdan ıslandığını söyledi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v) satıcıya, "Islak kısmı, insanların görebilmesi için yiyeceğin üzerine neden koymadın? Bizi aldatan bizden değildir!" buyurarak uyardı (Müslim, İman, 164).*

Ayet ve hadislerden de anlaşılacağı üzere İslam'ın dürüstlüğe ve doğru bir kalbe verdiği önem büyüktür. Bu açıdan karakter eğitimi yaparken dürüstlüğün en başta ele alınması gerektiği düşünülmektedir.

1.5. ÖRNEK OLAY İNCELEMESİ

1.5.1. Örnek Olay İncelemesinin Tanımı

Örnek olay yöntemi özellikle sosyal bilgiler dersinde, öğrencilere değer kazandırmak amacıyla kullanılabilecek bir yöntemdir. Gündelik hayatta karşılaşılabilecek problemlere çözüm üretebilecek bilgi ve beceriye sahip bireyler yetiştirmek eğitimin amaçlarından biridir. Öğrencilerin hayatlarında karşılaşılabilecekleri problemleri öğrendikleriyle nasıl çözebileceklerini görmeleri ve öğrenmeleri örnek olay yöntemi ile daha kolay sağlanabilmektedir (Ulusoy ve Turan, 2014).

Öğrenci yaşamadığı bir olay veya bir sorun karşısında nasıl davranacağını bu yöntem sayesinde öğrenebilir. Sunulan örnek olaylar sayesinde bir takım değer yargıları oluşturabilir (Kabapınar ve Özkan, 2012).

1.5.2. Örnek Olay Yönteminin Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Değer Kazandırmada Kullanılması

Sosyal Bilgiler, dersin muhtevassından dolayı öğrencilere zengin yaşantılar sunabilir. Bu yaşantılar, örnek olay yöntemi ile oluşturulmaya çalışılırken seçilen olaylar toplumun yapısına ve değer yargılarına uygun olmak durumundadır. Öğrencilerin sınıf ortamında yaşamın tamamını görerek, yaşayarak tanınması mümkün olamayacağından, yaşamın bazı kesitlerinden, gerçek veya hayali örneklerin sunulmasıyla, çocukların istedik bir takım yaşantılar elde etmesi ve geniş bir bakış açısı oluşturması sağlanabilir. Böylece öğrencinin bir sorunla karşılaştığında vereceği tepkisine ve üreteceği çözüm yoluna dair deneyimler ve çözüm yolları göstermesi sağlanabilir. Bu bağlamda örnek olay yöntemi özellikle sosyal bilgiler dersinde değer aktarıırken çok sık kullanılan bir yöntemdir. Özellikle masal ve hikâyeler kullanılarak oluşturulan örnek olaylar öğrencilere gerçek veya hayali yaşantılar sunmakta ve metinlerdeki kahramanlarla duygusal yakınlık (empati) kuran öğrencilerin, kazandırılmak istenen değeri alması ve özümsemesine yardımcı olmaktadır.

1.6. EDEBİ ÜRÜNLER

Edebiyat eserlerinden, şekil, konu ve teknik gibi unsurlar açısından ortak özellikler gösteren sözlü ve yazılı eserlerdir. Şiir; tiyatro, düşünce türleri (makale, fıkra, söyleşi, mektup, özdeyiş, anı vb.) ve anlatı türleri (roman, hikâye, masal, efsane vb.) olmak üzere dört başlıkta değerlendirilir (Kaymakçı, 2013). Farklı öğrenme ortamları oluşturarak öğrenme sürecini öğrenciler için ilgi çekici hale getirmenin etkili yollarından biri edebî ürünlerle yapılacak etkinliklerle ders işlemektir (Göçer, 2010). Öğretim ortamında edebi eser kullanıldığında öğrencilerin olaylara bakış açıları ve duygudaşlık yetenekleri gelişebilir. Ayrıca bu sayede öğrenciler milli ve evrensel değerleri de kazanabilirler (Beldağ ve Aktaş, 2016).

1.6.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Eser Kullanmanın Önemi

“Edebi eserler, bireyi hem kişisel hayatında hem de sosyal hayatında iyiye ve doğru olana yöneltir ve yeni değerler kazanmasına yardımcı olur (Kavcar, 1999, akt. Öztürk, Keskin ve Otluoğlu, 2014).” Aynı zamanda insana yaşama ve doğa sevgisini aşlar ve onun iyilik, dostluk, hoşgörü, bağışlama, dayanışma, çalışkanlık ve *dürüstlük* gibi tutum ve değerleri geliştirmesine yardımcı olur (Akengin ve Demir, 2014). Edebi eser denince yalnızca edebiyat derslerinde kullanılan eserler akla gelebilir. Oysaki edebi eser eğitimde; Tarih, Din kültürü ve Ahlak Bilgisi, Türkçe, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler gibi birçok derste (Karatay, 2011) iyiyi, doğruyu ve güzeli anlatmak için, bazen de yaşanmış bir olayı anlamak, ondan ders çıkarmak için kullanılmaktadır. Bunu Kaymakçı (2013), şöyle ifade etmiştir:

“...Edebi metin ve türlerin kullanımı sadece edebiyat dersine özgü değildir. İlk ve ortaokullarda iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanı olarak tanımlanan (Erden, 1996) sosyal bilgiler dersinde, içeriğinde insan ve insana ilişkin bilgileri konu edinmesi nedeniyle edebi metinlerin, bilhassa edebi türlerin, kullanımına önem verilmiştir. Bu bağlamda sosyal bilgilerin ‘iyi anlatılan bir öykü’ olması gerektiği görüşünü savunan araştırmacılar, ders içerisinde mümkün olduğunca destan, efsane, hikâye, roman, mit, şiir, biyografi, anı ve drama gibi edebi türlerden yararlanılması gerektiğini ifade etmişlerdir (Crabtree ve Ravitch, 1988, Downey, 1986, Hartoonson ve Laughlin 1989, Ulusal Komisyon, 1989, akt. McGowan ve Guzzetti, 1991).”

Sosyal bilgiler öğretiminde materyal olarak kullanılan edebi eserler öğrencilerin duyuşsal gelişimlerine önemli katkı sağlar (Otluoğlu, 2001). Bu sebeple ülkemizde uygulanan programların hepsinde, sosyal bilgiler öğretiminde yazılı ve sözlü edebiyat ürünlerine yer verilmesi önerilmiştir (Öztürk, Keskin ve Otluoğlu, 2014). Bu bağlamda özellikle hikâye ve masallar içeren eserlerin eğitimde materyal olarak kullanılması, eğlenceli ve hatırlanabilir olmalarından dolayı, önemlidir (Er, Ünal ve Gürel 2016). Sosyal bilgiler derslerinde kullanılacak kısa hikâyeler, masallar ve öğretici metinler öğrencilerin derse yönelik ilgi ve tutumlarını artırabilir, aynı zamanda akademik başarılarına katkı sağlayabilir (Öztürk ve Otluoğlu, 2002; McEwan ve Egan, 1995, akt. Er, Ünal ve

Gürel 2016). Genel anlamda bütün eğitim kurumlarının özel anlamda ise Sosyal Bilgiler öğretim programının en önemli görevlerinden biri, milli ve manevi değerlerle beslenmiş vatandaşlar yetiştirmektir. Bu açıdan eğitim kurumlarının ve sosyal bilgiler öğretim programının bu görevini gerçekleştirmesine yardımcı olabilecek öğretim materyallerinden biri masallardır (Küçük, Gedik ve Akkuş, 2014). Aynı zamanda değerlerin kazanılması çocukluk döneminde başladığından çocuklara bu değerleri kazandırmada verdiği mesajlar bakımından da masallar önemli bir yere sahiptir (Akkaya, 2014). Bu bağlamda dersleri sıkıcılıktan kurtarmak ve öğrencilere daha eğlenceli ders ortamları sunmak için edebi eserlerden yararlanmak yerinde olabilir. Edebi eserler sayesinde öğrenciler eğlenirken öğrenebilir, aynı zamanda eserlerde geçen karakterlerle duygudaşlık kurarak anlatılan olayları içselleştirebilirler. Bu da özellikle sosyal bilgiler dersi kapsamında değerler eğitimi yaparken, öğrencinin kazandırılmak istenen değeri kazanıp benimsemesine yardımcı olabilir (Akkuş, Gedik ve Küçük, 2014). Özellikle soyut düşünme döneminin başında olan 3, 4 ve 5 sınıf öğrencilerine (Yaldız, 2006) değer kazandırırken materyal olarak masal ve hikâyelerin kullanılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

1.6.2. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılan Edebi Ürünler

Sosyal bilgiler öğretiminde kullanılacak yazılı edebi ürünleri Akengin ve Demir (2014) çalışmalarında şu şekilde ifade etmişlerdir:

- ❖ Efsaneler
- ❖ Destanlar
- ❖ Masallar
- ❖ Bilmeceler
- ❖ Atasözleri
- ❖ Hikâyeler (Öyküler)
- ❖ Halk şiiirleri (Türküler)
- ❖ Şiiirler
- ❖ Tarihi romanlar
- ❖ Gezi yazıları
- ❖ Keşifler
- ❖ Denemeler
- ❖ Makaleler
- ❖ Fıkralar
- ❖ Belgeseller
- ❖ Biyografiler
- ❖ Biyografik romanlar
- ❖ Monografiler
- ❖ Söylevler
- ❖ Tiyatro eserleri
- ❖ Anılar
- ❖ Mektuplar

Sosyal bilgiler dersi, içeriğinde insanı ve insanla ilgili konuları yer etmesinden ötürü edebi metinlerin kullanımını önemsemiştir. Kaymakçı (2013), Sosyal bilgiler öğretiminde edebi türlerin kullanılmasının önemini şöyle ifade etmiştir:

Ele almış olduğu örnek yaşamlarla öğrencilere model sunar. Öğrencilerin ulusal ve evrensel değerleri öğrenmesine katkı sağlayarak kültür aktarımını kolaylaştırır. Öğrencilerin öz benlik algısı geliştirmelerine yardımcı olarak kendi yeteneklerini fark etmelerini sağlar. Öğrencilere kıskançlık, öfke, nefret ve önyargı gibi olumsuz davranışların nasıl üstesinden gelinebileceğini gösterir.

Sosyal bilgiler öğretiminde, yazılı edebiyat ürünlerinin öğretim materyali olarak kullanıldığında, öğrencilerin duyuşsal davranış özelliklerini kazanmalarında anlamlı artışlar meydana gelmektedir. Edebiyat hayatı keşfetmeye ve öğrenmeye yardım eder. Bu yüzden çocuklar hayatı ve yaşama yollarını öğrenmek için edebî eserlere ihtiyaç duyarlar. Bu sebeple eğitimciler, ilköğretim dönemi başta olmak üzere Sosyal Bilgiler ve Edebiyat arasındaki güçlü ilişkiye önem vermeye başlamıştır (Beldağ ve Aktaş, 2016).

1.7. DOĞU KLASİKLERİ

1.7.1. Doğu Klasikleri

Doğu klasikleri denince Hint, Arap, Türk ve İran edebiyatlarının, İslam'dan önceki ve sonraki eserleri akla gelmektedir (Çetindağ, 2009). Tarih boyunca aynı coğrafyada yaşamış, birbirine komşuluk etmiş ve birbirinden etkilenmiş milletlerin ürettiği eserlerdir doğu klasikleri. Bu klasiklerin içinde, Türk kültürüne ait değerleri ve kültür öğelerini, batıdan kaynağını alan klasiklerden daha fazla bulmak muteberdir. Nitekim Çıkla (2012), makalesinde konuyu şöyle özetlemiştir:

“...Bu metinlerde daima kendi kültür ve inanç dünyamızın; insana, evrene ve yaratıcıya bakış açımızın yansımalarıyla karşılaşırız. Batı'nın pragmatist ama aynı zamanda egosantrik, ifşacı ve ben'i önceleyen metinlerinin karşısında elbette Doğu'nun ahlakçı ve insanın (ve tabii ki toplumun da) nefsinin dizginleme, temizleme, arındırmaya dönük hayat felsefesinin yansımalarını içeren metinleri bizim için daha değerli olacaktır. Çünkü 'Doğu felsefesi' yıkmayı değil yapmayı,

sadece bireyi değil bireyle birlikte toplumu, maddeyi değil manayı, ben'i değil başka ben'leri yüceltir.”

Bu bağlamda, insanı sadece benliğiyle ve istekleriyle değil, kişiliğini oluşturan ve davranışlarını olumlu yönlendiren güzel ahlakıyla ve inancıyla ele alan doğu klasikleri, yeni nesillere kendi değerlerinizi aktarırken yararlanılabilecek yegâne kaynaklardandır.

Başlıca Doğu Klasikleri şunlardır:

Hint: Mahabharata, Pañcatantra, Kelile ve Dimne, Hitopadesha, Pañçopakhyanasangraha, Brihatkata (Büyük Roman), Kathasaritsagara (Hikâye Irmakları Okyanusu), Şakuntala, Upanişadlar, Tûtînâme, On Şehzadenin Maceraları, Sinbadnâme

İran: Mantıku't-tayr, İlâhînâme, Esrârname, Musîbetnâme, Tezkiretü'l-evliya, Salaman ve Absal, Bostan, Gülistan, Baharistan, Şeyh-i San'an Hikâyesi, Pendnâme

Arap: Kitab-uKıssasü'l-enbiya, Makâmât-ı Harîrî, Binbir Gece Masalları, Kitâbu'l-Ferec Ba'deş-Şidde, Kitâbu'l-Egânî, Er-Risâletü'l-Kâmiliyefi's-Siyeri'n-Nebeviye, Latifeler Kitabı

Türk: Kutadgu Bilig, Kıssatu'l-Gurbetü'l-Garbiyye, Mesnevi, Mantıku't-tayr (Gülşehrî), Lisânü't-tayr, Kıssasü'l-enbiya, Yusuf-u Züleyha, Hüsn-ü Aşk, Harnâme, Mahzen-i Esrâr, Nefhatü'l-ezhâr, Kırk Vezir Hikâyeleri, Dede Korkut Hikâyeleri, Battal Gazi Destanı, Danişmend Gazi Destanı, Müseyyeb Gazi Destanı, Sarı Saltuk Destanı, Eba Müslim-nâme, Hz. Ali Cenkleri, Kerem İle Aslı, Tahir İle Zühre, Şem' İle Pervane, Leyla İle Mecnun, Nasreddin Hoca, Karagöz-Hacivat, Keloğlan (Çıkla, 2012).

1.7.2. Doğu Klasiklerinin Özellikleri

Doğu klasiklerinin temel özelliği insanın aklını-duygularını yerinde kullanabilmesini öğretmeyi, duygularının etkisiyle yanlış yapmasını önlemeyi ve nefis terbiyesi yapabilmeyi öğretmeyi amaçlamasıdır (Çetindağ, 2009).

Doğu klasiklerinin ortak özellikleri altı madde içinde ele alınmıştır (Çıkla, 2012):

❖ **Söz ve mana ilişkisi:** Tek sözcüğün birçok manayı ifade etmesi, somut sözcüklerle soyut manaların anlatılmak istenmesidir.

❖ **Faydacı ve öğretici yön:** Az sözle çok şeyin anlatılmasını ve Doğu'nun filozoflarının, bilge ve mutasavvıflarının faydacı ve öğretici taraflarını vurgular.

❖ **“Nasıl” Değil “Ne” Anlatıldığının Öncelenmesi:** Klasiklerde önemli olan hikâyenin nasıl anlatıldığı değildir. Hikâyelerde hedefe ulaştıran bütün yolların denendiği görülür.

❖ **Hikmet ve Eğlence:** Doğu klasiklerinde hikmet her zaman eğlenceden önce gelir. Hikâyelerde eğlendirirken ders vermek asıl amaçtır. Eğlendirirken de kişiyi hikmete, ahlâka ve hakikate yaklaştırmayı amaçlar.

❖ **Kıssadan Hisse:** Anlatılan hikâyeden ders çıkarmak, eğlendirirken hikâyenin özünü düşündürmeye çalışmaktır.

❖ **Bireyi Arındırmak:** Doğu hikâyelerinin konularında her zaman kişinin yanlıştan doğruyu ayırt etmesini sağlamak amaçlanmıştır. Ayrıca konular sadakat, erdem, olgunluk, güzel ahlâk, dostluk, adalet, cömertlik gibi yüksek değerler üzerine kurulmuştur. Doğu klasikleri insanı temizlemeyi ve olgun bir insan var etmeyi amaçlar.

1.7.3. Doğu Klasiklerinin Değerler Eğitimindeki Yeri

Okullarda değer öğretimi yapılırken kaynaklar arasında Doğu Klasiklerine nadiren rastlanılmaktadır. Mevlana'nın Mesnevisi, Nasreddin Hoca Fıkraları ve Hacı Bektaş Veli'nin hikâyelerine birkaç yerde değinilmesine rağmen Gülistan, Kelile ve Dimne, Nasihatname gibi eserlere çok daha az yer verildiği görülmektedir. Oysa batı kaynaklı eserler okul çağındaki çocuklar ve gençler tarafından sıkça okunmaktadır (Çıkla, 2012). Ancak batının kültürüyle ve değerleriyle oluşturulmuş bu hikâye ve masallar yerine okullarda kendi kültürümüzden esenlenen eserlere yer verilmesinin daha uygun olacağı

düşünülmektedir. İlgili literatür incelendiğinde Doğu klasiklerinin, özellikle araştırmamanın konusu olan Kelile ve Dimne, Nasihatname, Gülistan ve Mesnevi adlı eserlerin, dinî, ahlakî ve eğitsel değerlerini tespit etmeye yönelik çeşitli çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Bunlardan Orak ve Berköz (2013) tarafından yapılan çalışmada özellikle Kelile ve Dimne'nin içerdiği mesajlar, eserin çerçeveli anlatım tekniğini kullanması, mizah unsuru barındırması, hikmetlerin hikâyeleştirilmesi, izahlı ve tekrarlı anlatım içermesi gibi özelliklerinden dolayı eğitim değerinin yüksek olduğu vurgulanmıştır. Bakan (2006) tarafından yapılan çalışmada Doğu kültürünün ve Hint Edebiyatının klasik eserlerinden biri olan Kelile ve Dimne adlı kitaptaki 38 masal, içerdiği dinî ve ahlakî mesajlar açısından incelenmiştir. Çalışma sonucunda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde uygun öğretim yöntemleriyle sunulduğu takdirde masalların çocuğun dinî ve ahlâkî gelişimine olumlu katkı sağlayabileceği ifade edilmiştir

Eğitimin temel amaçlarından biri, iyi karaktere sahip, ulusal ve evrensel değerleri özümsemiş bireyler yetiştirmektir. Bu nedenle eğitim ile karakter gelişimi arasında sıkı bir ilişki vardır. Günümüzde de birçok eğitimci bireylere kazandırılması hedeflenen temel değerlerin aktarılmasında ve karakter eğitiminde edebî kitaplardan yararlanmayı etkili bir yöntem olarak görmektedirler (Tomlinson and Lynch-Brown 1996; Andrews, 1994; Bennett, 1995; Wynne and Ryan, 1997'den Akt. Karatay, 2011:1439-1454).

Bohlin'e (2005: 179) göre edebî eserlerdeki olumlu karakter özelliklerinin irdelenmesi öğrencilerin kendi hayatlarında da böyle olaylarla karşılaşabilecekleri yönünde ahlakî hayal güçlerini harekete geçirir. Bu bakımdan edebî metinlerde kahramanların yaşadığı ikilemli durumlar; ahlak, değer ve karakter eğitimi için örnek olay oluşturur. İyi ile kötünün, doğru ile yanlışın, güzel ile çirkinin, güçlü ile zayıfın, ahlaklı ile ahlaksızın bir arada bulunduğu ve bu zıtlıkların kıyasıya yarıştığı öyküler çocuğa gerçekçi bir dünya kurar (Karatay, 2011: 1404). Bu bağlamda bir edebî tür olarak fabllar, özellikle çocuklara iyi insan davranışları kazandırma bakımından eğitici-öğretici yanı güçlü eserlerdir (Oğuzkan, 2010: 63).

Bu bağlamda, değerler eğitiminde örnek olay yönteminin çocuğa değer kazandırmada kullanılan bir yöntem olmasından yola çıkarak, bu örnek olayların Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan edebi ürünlerden seçilmesi ve oluşturulması

mümkündür diyebiliriz. Bu edebi ürünlerin ise Doğu Klasiklerinden seçilmesi, kendi örf, adet ve değerlerimizi içermesi açısından yerinde olacağı düşünülmüştür. Böylece çocuklarımızın da değerlerimizi benimsemesi onlara sahip çıkması ve gelecek kuşaklara aktarmaları sağlanabilir.

1.8. LİTERATÜR TARAMASI

1.8.1. Ulusal Çalışmalar

2005-2015 yılları arasında değerler eğitimi alanında yapılan çalışmalar şu şekilde özetlenebilir:

Yazıcı (2006), “Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış” isimli çalışmada değerler eğitimi yaparken öğretmenlerin bu konuda ne derecede eğitilmiş ve yeterli oldukları belirlenmeye çalışılmıştır. Sonuçta bazı eksikliklerin olduğu belirtilmiştir. Öneri olarak ta üniversitelerde değerler eğitimi dersi verilerek öğretmen adaylarının daha yeterli olmasının sağlanabileceği, değerler konusunda planlı bir eğitimin yapılması gerektiği belirtilmiştir.

İşcan (2007), “İlköğretim Düzeyinde Değerler Eğitimi Programının Etkililiği” isimli doktora tezi çalışmasında ilköğretimde, evrensellik ve iyilikseverlik değerlerini kazandırmak amacıyla hazırlanan değerler eğitimi programının; öğrencilerin değerlerle ilgili bilişsel davranışlarına, duyuşsal özelliklerine ve değerleri davranış olarak gösterme düzeylerine etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada nicel ve nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda deney grubundaki öğrencilerin değerlere ilişkin bilişsel davranışları kazanma düzeylerinin kontrol grubu öğrencilerinden anlamlı şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir. Yine deney grubu öğrencilerinin, kontrol grubu öğrencilerine göre, programın uygulanırken daha fazla olumlu davranış gösterdiği belirtilmiştir. Öğrencilerin toplumdaki kuralları, normları ve değerleri tanıyıp farklılıkları görebildiği, kız öğrencilerin bilişsel davranışlar ve değerleri gösterebilme düzeyleri bakımından, erkek öğrencilere göre daha başarılı oldukları, öğrencilerin değerleri kazanma düzeyleri ile ders başarıları arasında anlamlı ilişkiler olduğu belirtilmiştir.

Karatay (2007), “Dil Edinimi ve Değer Öğretimi Sürecinde Masalın Önemi ve İşlemi” isimli çalışmada, anonim halk edebiyatı ürünlerinden olan masalın, eğitsel işlevi ve önemi üzerinde durulmuştur. Çalışmada, çocuk edebiyatı ve masalarda geçen kavramlar tanıtılmış ve masalın, çocuğun dil edinimi sürecinde olumlu tutum geliştirmesi ve sosyalleşmesinde oynadığı rol üzerinde durulmuştur. Bu sebeple konu ile alakalı edebiyat kaynakları taranmıştır. Araştırma sonucunda masalların yanında diğer halk bilimi ürünlerinin de eğitim ortamlarında kullanılması gerektiği belirtilmiştir.

Yalar ve Yelken (2011), çalışmalarında değerler eğitiminin iyileştirilmesi ile ilgili öğretmenlerin görüş ve tavsiyelerinin belirlenmesi ve bu doğrultuda yapılandırıcılık yaklaşımı da göz önünde bulundurularak öğretmenler için değer eğitimine yönelik bir program modülü örneğinin geliştirilmesi ve öğretmenler için değer eğitimine uygun bir program modülü örneğinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Diyarbakır’da görev yapan gönüllü 50 sınıf öğretmeni araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Öğretmenlerin görüş ve önerileri yarı yapılandırılmış görüşme yöntemiyle toplanmıştır. Öğretmenler tarafından dile getirilen görüş ve öneriler saptanarak elde edilen veriler ortaya çıkan ana tema ve alt temalara göre çözümlenmiştir. Araştırma sonuçlarında, öğretmenlerin değer eğitiminin daha faydalı olmasında ailenin önemli bir rol üstlendiğine, ailenin öğretmenle işbirliği yapmasına ve öğretmenler için hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesinin gerekliliğine vurgu yaptıkları görülmektedir.

Özbay ve Tayşi (2011), “Dede Korkut Hikâyeleri’nin Türkçe Öğretimi ve Değer Aktarımı Açısından Önemi” isimli çalışmalarında yine Dede Korkut Hikâyeleri’ndeki 12 hikâye üzerinde durulmuştur. Araştırmada Muharrem Ergin’in Dede Korkut Hikâyeleri kitabındaki 12 hikâyeyi 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’ndaki yirmi değere göre incelemek ve içerdiği değer unsurlarına göre sınıflandırmak amaçlanmıştır. Araştırmada betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Sonuç olarak kitapta vurgulanan toplam 190 değer tespit edilmiştir. Bu örneklerin en çok 38’iyle, saygı değerini, daha sonra da sırasıyla 29 sevgi değerini, 17 sorumluluk değerini, 16 dayanışma değerini ve 15’inin de vatan sevgisini yansıttığı görülmüştür.

Tahiroğlu, Yıldırım ve etin (2010), “Değerler Eğitimi Yöntemlerine Uygun Geliştirilen evre Eğitimi Etkinliğinin, İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin evreye İlişkin Tutumlarına Etkisi” isimli çalışmada değerler eğitimi yöntemlerine uygun olarak hazırlanan evre eğitimi etkinliğinin, ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin evre tutumları üzerindeki etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada ön test ve son test kontrol gruplu deneme modeli kullanılmıştır. Araştırma sonucunda uygulanan etkinliğin öğrenci tutumları üzerinde olumlu etkisi olduğu görölmüştür.

Coşkun (2011), “İlköğretim Birinci Kademe 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Denizli İli Örneği” isimli yüksek lisans tezinde, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler programında yer alan; sorumluluk sahibi olma, doğal çevreye ve tarihsel mirasa duyarlılık, istiklal marşına ve bayrağa saygı değerleri ile hoşgörü değeri üzerinde durulmuş ve öğrencilerin bu değerleri algılama düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin doğal çevreye ve tarihsel mirasa duyarlılık değerleri ile vatanseverlik değerine daha çok önem verdikleri görölmüştür. Sorumluluk sahibi olma değerini ise tam olarak benimseyemedikleri ve davranışa dönüştürmekte zorlandıkları görölmüştür. Yakın çevrelerine karşı hoşgörülü davranabildikleri fakat uzak çevrelerine karşı bunu yapamadıkları görölmüştür.

Öğretici (2011), tarafından yüksek lisans tezi olarak sunulan, “İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Derslerinde Değerler Eğitimine Yönelik Uygulamaların Etkililiğinin Araştırılması” adlı çalışmada, sosyal bilgiler derslerinde duyarlılık ve sorumluluk değerlerinin kazandırılması için yapılan etkinliklerin etkili olup olmadığı irdelenmiştir. Nitel araştırma desenlerinden olan temellendirilmiş kuram deseni kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda yapılan etkinlerle öğrencilerin duyarlılık ve sorumluluk değerlerine karşı farkındalık kazandıkları savunulmuştur. Ayrıca var olan programın, uygulamaların ve kullanılan ders kitaplarının değer kazandırma sürecinde yeterli ve uygun olmadığı görölmüştür.

Demirtaş (2012), “Değerler Eğitimi’nde Edebi Ürünlerden Yararlanma: Nasreddin Hoca Fıkraları” isimli yüksek lisans tezinde, amaç Nasreddin Hoca fıkralarında yer alan değer unsurlarını belirlemek, sınıflandırmak ve bunların

Türkçe eğitimi ve değerler eğitimindeki önemini ortaya koymaktır. Yapılan araştırmada betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırma, Sakaoğlu ve Alptekin'in 2009 tarihli Nasreddin Hoca kitabında yer alan 124 fıkra üzerinde yapılmıştır. Elde edilen veriler doküman analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda Nasreddin Hoca fıkralarının başta Türkçe öğretiminde değer kazandırmada, daha sonra diğer derslerde okul içinde ve dışındaki etkinliklerde kullanılacak ve ders kitaplarında yer verilebilecek metinler olduğu sonucuna varılmıştır.

Yağcı (2012), "Değerler Eğitimi Bağlamında Yusuf ile Züleyha Kıssası" isimli yüksek lisans tezinde, Yusuf Suresi'nde yer alan değerler ile din eğitimi bağlamındaki ahlak kavramını araştırmak amaçlanmıştır. Ayrıca ahlak ile din, felsefe ve din eğitiminin ilişkisini belirlemek, değerler eğitimi noktasında kıssanın içinde yer alan değerler ve Hz. Yusuf'un hayatında yer alan "İffet" kavramının kapsamını belirlemek amaçlanmıştır. Kıssanın içerisinde yer alan ve değişen dünya koşullarında anlam kayması yaşamaya başlayan değerlerin, özellikle iffet değerinin hayatımızdaki konumu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Kaynak (2012), "Değerler Eğitimi Bağlamında Sevinç Çokum'un Hikâyeleri'nin Analizi" isimli yüksek lisans tezinde, Sevinç Çokum'un hikâyelerinin değerler eğitimi doğrultusunda incelemek ve yazarın tavsiye ettiği insan modeli hakkında bilgi sahibi olmak amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Değerler eğitimi noktasında Çokum'un hikâyelerinde ahlâka ait unsurların fazlaca yer tuttuğu belirlenmiştir. Bu ahlâkî değerlerin içerisinde en fazla yardımseverlik değerine yer verildiği görülmüştür. Bunun yanında dostluk, iyiye ve iyiliğe yönlendirme, elindekiyle yetinme, sevgi, vefa ve sadakat gibi ahlaki özelliklere de yer vermiştir.

Moğul (2012), "Mehmet Akif Ersoy'un Safahat İsimli Eserinin Türkçe Eğitimi ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezinde Safahat'taki metinlerin analiz edilerek Türkçe ve değerler eğitimiyle bütünleştirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada içerik analizi ve literatür taraması yöntemleri kullanılmıştır. Sonuç olarak; adil olma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, duyarlılık, dayanışma, dürüstlük, estetik, hoşgörü, özgürlük, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk,

temizlik, vatanseverlik, yardımseverlik değerleri tespit edilmiş, Türkçe eğitiminde değerler öğretiminin nasıl olması gerektiği hakkında tespitlerde bulunulmuştur.

Beldağ (2012), “İlköğretim yedinci sınıf sosyal bilgiler dersindeki değerlerin kazanılma düzeyinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Erzurum ili örneği)” isimli doktora çalışmasında ilköğretim yedinci sınıf sosyal bilgiler dersindeki değerlerin kazanılma düzeyini çeşitli değişkenler açısından incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı karma bir çalışmadır. Çalışmanın nicel bölümünde araştırmacının geliştirdiği değerler eğitimi ölçeği kullanılırken; nitel bölümünde ise yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Deveci (2013), Dilek Belet ve Hatice Türe tarafından yapılan “Dede Korkut Hikâyelerinde Yer Alan Değerler” isimli çalışmada, Dede Korkut Hikâyeleri’nde hangi değerlere yer verildiği araştırılmıştır. Araştırmada yine 12 hikâye üzerinde durulmuş ve nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırılan hikâyelerde aile birliği, sevgi, dürüstlük, saygı, estetik ve cesaret değerlerinin yanında onurlu olma, dayanışma, vatanseverlik, cömertlik, merhamet, toplumsal ve dini değerlerin de yer aldığı görülmüştür. Sonuçta ders içi etkinliklerde değer kazandırmak adına Dede Korkut Hikâyeleri’nden yararlanılabileceği bulgusuna ulaşılmıştır.

Kalın (2013), “Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin hoşgörü eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde ise ortaokul 5.sınıf öğrencilerinin hoşgörü eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada tarama modelinde betimsel bir çalışma yapılmıştır. Kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre hoşgörü eğilimlerinin daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Yine anne-baba öğrenim durumu yüksek olan öğrencilerin hoşgörü eğilimlerinin arttığı ve kitap okumanın öğrencilerin hoşgörü eğilimlerine yönelik görüşlerini olumlu yönde etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Çelik (2014), “İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin yardımseverlik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Erzurum İli Örneği)” isimli yüksek lisans tez çalışmasında da ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin yardımseverlik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma,

tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre yardımsever tutumlara sahip olduğu belirlenmiştir. Sosyal sorumluluk, işbirliği ve cömertlik boyutlarında 1, 2 veya 3 kardeşi olan öğrencilerin görüşlerinin, 4, 5 veya 6 kardeşi olan öğrencilerden daha olumlu olduğu görülmüştür. Anne-babalarının öğrenim düzeyleri arttıkça öğrencilerin yardımseverlik tutumlarına yönelik görüşlerinin de olumlu yönde etkilendiği ve “merhamet” boyutunda babası esnaf ve serbest meslek sahibi olan öğrencilerin görüşlerinin babası işçi olan öğrencilerden daha olumlu olduğu sonuçlarına varılmıştır.

Emer (2014), “Safahat’ta Değerler Eğitimi Unsurları” isimli yüksek lisans tezinde, Safahat’taki değerleri tespit etmek ve Asım’ın Nesli’nin hangi değerlere sahip olması gerektiği ve değerler eğitimi açısından bu eserin ne ifade ettiğini belirlemek amaçlanmıştır. Kaynak tarama yöntemi kullanılmıştır. Çalışma sonucunda Safahat’ta otuz altı değer tespit edilmiştir. Buradan yola çıkarak Safahat’ın değerler konusunda yeterli olduğu ve eserin yeni nesillere yol gösterici nitelikte olduğu sonucuna varılmıştır.

Kantar (2014), “İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde 100 Temel Eser Yoluyla Değerler Eğitimi” isimli yüksek lisans tezinde, 100 temel eserin değerleri kazandırıp kazandırmayacağı ve eserlerin sosyal bilgiler dersinde değerlerin öğretiminde nasıl kullanılacağı belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada, betimsel alan araştırması yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, incelenen 100 Temel Eser serisindeki kitaplarda en çok yardımseverlik değerine rastlanılmıştır. Daha sonra sırasıyla sevgi, aile birliğine önem verme ve çalışkanlık değerlerine yer verilmiştir. En az yer alan değerler ise, vatanseverlik hoşgörü ve bağımsızlıktır. İncelenen eserlerin, çoğu değer kazandırılmasında kullanılabileceği, fakat değerler eğitimi için yeterli olmayacağı belirtilmiştir.

Akbalık (2015), “Değerler Eğitimi Bağlamında Hacı Bektaş-ı Veli’nin Eserleri’nde Yer Alan Eğitsel Unsurlar” isimli yüksek lisans tezinde araştırılan konu, Hacı Bektaş-ı Veli’nin eserlerini değerler eğitimi bağlamında inceleyerek içerdiği eğitsel unsurları araştırmaktır. Araştırmada betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada Hacı Bektaş-ı Veli’nin üç eseri (Fevaid, Vilâyet-nâme,

ve Makâlat-ı Hacı Bektâş-ı Veli) ile Sosyal Bilgiler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ve Türkçe derslerinde verilmesi gereken 20 değer üzerinde çalışılmıştır. Bu üç eser bu doğrultuda incelenmiştir. Araştırma sonunda eserlerde en fazla hoşgörü değerine rastlanılmıştır. Hoşgörü değerini sırasıyla aile birliği, dürüstlük, çalışkanlık ve alçakgönüllülük değerleri izlemiştir. Misafirperver olma değeri eserlerde hiç yer almamıştır. Eserlerde en az yer alan değerlerin ise sırasıyla sorumluluk, saygı, fedakârlık ve sabırlı olma olduğu görülmüştür.

Çomaklı (2015), “Mevlana’nın mesnevi adlı eserinde yer alan hikâyelerin sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki değerlerin öğretiminde kullanımının incelenmesi” isimli çalışmasında Mevlana’nın Mesnevi’sindeki hikâyelerden 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerlerin öğretiminde kullanılabilir olanlarını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda Mesnevi’de geçen birçok hikâyenin, öğrenciye değer kazandırmada kullanılabilir olduğu sonucuna varılmıştır. Üzerinde çalışılan değerler şunlardır: Bilimsellik, duyarlılık, sorumluluk, yardımseverlik, hak ve özgürlüklere saygı, çalışkanlık, farklılıklara saygı, vatanseverlik, estetik, dürüstlük, adil olma ve barış.

Yapılan literatür taraması sonucunda, değerler eğitimi alanında yapılmış çalışmaların çoğunun yakın tarihli olduğu görülmektedir. Özellikle 2005 Sosyal Bilgiler Programında değerlere ve eğitime geniş yer verilmesi sebebiyle, çalışmaların 2005'ten sonra yoğunlaştığı söylenebilir.

1.8.2. Uluslararası Çalışmalar

Uluslararası literatür incelendiğinde edebi ürünlerin değerler eğitiminde kullanılmasıyla ilgili ulaşılan çalışmalar aşağıda sıralanmıştır.

Brokellman’a (1977) göre miladi 300 yılına doğru yazıldığı ifade edilen Kelile ve Dimne adlı eser, yüzlerce yıl öncesinden yazılmış olmasına rağmen günümüzde de geçerli olan pek çok dinî, ahlâkî, sosyal, estetik, milli, evrensel değeri barındırmaktadır. Değerlerin biçimsel olarak çağlar içerisinde değişiklik gösterse de özünde varlıklarını sürdürdükleri bilinmektedir. Kelile ve Dimne bu

değerleri, evrensel nitelikteki hikmetli sözleri ve bilgece tavsiyeleriyle bütün dünyayı eğitecek özelliklere sahip birçok masalı barındıran kıymetli bir eserdir.

Mazid (2009), çalışmasında Kelile ve Dimne masallarının eğitim ve akademik amaçlı olarak eleştirel bakış açısıyla yeniden okunması ve ilgili literatürün bu amaçla yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu fablların günümüz gerçeklerine göre eleştirel olarak yeniden değerlendirilmesi kültürel ve diller arası yakınlaşmayı da beraberinde getirecektir. Mazid (2009), Kelile ve Dimne’de yer alan Karga ve Keklik masalı eğlendirici olmasının yanında hikmet bilgisini de içerdiği, bu nedenle eğitim değerinin yüksek olduğunu vurgulamıştır.

McGowan ve Guzzetti (Tarihsiz) “Edebiyat Temelli Sosyal Bilgiler Öğretimi” adlı çalışmalarında, sosyal bilgiler öğretiminde edebî eserlerden hangi amaçla ve nasıl faydalanılacağını örneklerle belirlemeye çalışmışlardır. McGowan ve Guzzetti, bu çalışma ile nitelikli herhangi bir edebî eserin önemli düşüncelerin oluşmasında ve eleştirel düşünmeyi geliştirmede etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Mahmoudi ve Abedpour’un (2011), Kelile ve Dimne masallarını ceza hukuku açısından inceledikleri çalışmalarının sonucu bu araştırmanın sonucuyla paralellik göstermektedir. Araştırmacılar adı geçen masalların halkın refahını artırma ve suçları önlemede olduğu kadar yasal kuralları ve düzenlemeleri zenginleştirmek için de kullanılabilir faydalı bir eser olduğunu vurgulamışlardır.

2. BÖLÜM

2. YÖNTEM

Bu bölümünde araştırma yöntemi, çalışma grubu, değişkenler, veri toplama araçları, uygulama süreci ve veri analizi başlıklarına yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, varlıkların ve olguların deneysel olarak incelenemeyecek olan bir takım özelliklerine ve gerçekliğin toplumsal olarak inşasına odaklanıldığı için ve veri toplarken ve yorumlarken anlamı ortaya çıkarmaya duyarlı bir veri toplama aracı kullanıldığı için nitel yaklaşıma uygun olarak desenlenmiştir. Mevcut bir durum nitelenmeye çalışıldığı için betimsel yöntem kullanılmıştır (Denzin ve Lincoln, 2005). Nitel araştırmalarda dokümandan elde edilen veriler diğer veri toplama araçları ile elde edilen verilerle aynı şekilde kullanılabilir (Merriam, 2013). Ayrıca araştırmanın doğasına uygun olarak doküman inceleme, gözlem ve görüşme yoluyla veriler toplanmıştır. Doküman incelemesi çerçevesinde, Beydebâ'nın Kelile ve Dimne isimli eseri, Sadi'nin Bostan ve Gülistan isimli eserleri, Mevlana'nın Mesnevisi, Keykavus'un Nasihatname (Kabusname) isimli eseri ve ilk yazarı belli olmayan Tutiname isimli eser incelenmiştir.

Veriler analiz edilirken birbirlerine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirerek okuyucunun anlayacağı biçime dönüştürmesinden dolayı içerik analizi tekniği tercih edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

2.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Rize-Pazar ilçesinde öğrenim gören Ahmet Mesut Yılmaz İlkokulu 4-N (kontrol grubu) ve 4-L (deney grubu) sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmada uygulama yapılacak okul belirlenirken seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun

örnekleme yöntemi seçilmiştir. Bu yöntemde zaman, para ve işgücü açısından var olan sınırlılıklar nedeniyle örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesi söz konusudur (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2012).

Araştırmanın yapılacağı okulun belirlenmesinde, okulun başarı seviyesinin orta seviyede olması, öğrencilerin sosyal ve ekonomik durumlarının birbirine yakın olması ve aynı bölgede ikamet ediyor olmaları, ayrıca deneysel uygulama için seçilen sınıf düzeyinde birden fazla şubeye sahip olmasına dikkat edilmiştir.

Tablo 8 Çalışma Grubu İçin İlçede Bulunan Okulların İstatistikî Bilgileri (2015-2016 Eğitim Yılı)

Kurum	Öğretim Türü	Sınıf Türü- Şube Sayısı -Öğrenci Sayısı			
		1.sınıf	2.sınıf	3.sınıf	4.sınıf
Ahmet Mesut Yılmaz İlkokulu	Normal	7 şube 124	8 şube 128	8 şube 142	7 şube 138
Veysel Vardal İlkokulu	Normal	4 şube 77	4 şube 56	3 şube 52	4 şube 78
Vali Erdal Ata İlkokulu	Normal	1şube 13	1 şube 13	2 şube 12	1 şube 19
TOKİ İlkokulu	Normal	2 şube 26	3 şube 38	2 şube 32	2 şube 39
Hamidiye İlkokulu	Normal	1 şube 11	1 şube 7	1şube 4	1 şube 8
Fuat Ergenç İlkokulu	Normal	1 şube 17	1 şube 13	1 şube 12	1 şube 14
Aktepe İlkokulu	Normal	1 şube 4	1 şube 5	1 şube 8	-
Hüseyin Sarıoğlu İlkokulu	Normal	1 şube 24	2 şube 40	2 şube 37	1 şube 29
Özel Çözüm İlkokulu	Normal	3 şube 36	2 şube 25	2 şube 41	1 şube 17

Bu bağlamda araştırma, tabloda belirtilen özellikler doğrultusunda Ahmet Mesut Yılmaz İlkokulu'nda öğrenim gören, 4-L sınıfı (25) Deney grubu, 4-N sınıfı (23) Kontrol grubu öğrencileri ile yürütülmüştür. 4-E sınıfı (24) Pilot grubu ile edebi ürünlerin deney grubuna uygulanmadan önce ön uygulaması gerçekleştirilmiştir.

2.3. Pilot Uygulama

Araştırma öncesinde Ahmet Mesut Yılmaz İlkokulu 4-E sınıfına, 24 öğrenci 3'e bölünerek 9 eser 3 haftada okutulmuştur. Okutulan eserlerden Canbaz (Tutiname) dilinin ağır olmasından dolayı sınıf öğretmeniyle yapılan fikir alış-verişinden sonra çalışmadan çıkarılmıştır. Pilot uygulama grubunun sınıf öğretmenin, haftada 1 ders saatinin 1 eserin anlaşılıp sorularının çözülmesi açısından uygun olacağını söylemesinden yola çıkılarak uygulama süresi buna göre düzenlenmeye çalışılmıştır. Haftada 2 ders saatinde 2 eser işlenecek şekilde uygulamanın planı oluşturulmuştur.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın bu bölümünde, yapılan uygulama etkinlikleri, deney ve kontrol grubunda yürütülen uygulamalar ve pilot uygulamayla ilgili bilgiler verilecektir. Araştırma ile ilgili gerekli izinler alınmış ve ilgili izin belgesi Ek-1'de sunulmuştur.

Araştırmada verileri toplarken görüşme, doküman incelemesi ve gözlem teknikleri kullanılmıştır. Doküman incelemesi kapsamında Doğu Klasikleri içinde yer alan Kelile ve Dimne, Gülistan, Bostan, Mesnevi, Tutiname ve Nasihatname (Kabusname) eserleri incelenmiştir. Yapılan literatür taraması sonucunda ve uzman görüşleri alındıktan sonra, incelenen metinlerden öğrencilerin yaş ve gelişim dönemlerine uygun olduğu düşünüldüğünden; Kelile ve Dimne (Ek-2), Gülistan (Ek-3), Nasihatname (Kabusname) (Ek-4), Tutiname (Ek-5) ve Mesnevi (Ek-6)'den 13 eser seçilmiştir. Ancak bu eserlerden 4'ü, bir akademisyen, iki Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni ve iki sınıf öğretmeninden oluşan uzman görüşleri

doğrultusunda, dilinin ağır olması ve öğrenci seviyesine uygun olmamasından dolayı çıkarılmıştır. (Eden Bulur-Nasihatname, Aslan postuna Bürülü Eşek-Tutiname, Dolandırıcının Emanetçiliği-Nasihatname, Akıllı Tüccar-Kelile ve Dimne.)

Eserlerden biri ise (Canbaz-Tutiname) pilot uygulamanın yapıldığı 4-E sınıf öğretmeninin görüşü ve öğrencilerden alınan dönüt üzerine dilinin ağır olduğu gerekçesi ile çıkarılmıştır.

Araştırmada veriler “Kedi buradaysa et nerde-Mesnevi, Ağacın şahitliği-Nasihatname, Adil vezir-Nasihatname, Sır saklamayan seyis-Kelile ve Dimne, Filin öcü-Mesnevi, Ders alan padişah-Kelile ve Dimne, İyi kalpli vezir-Gülistan ve Odadaki sır-Mesnevi” olmak üzere sekiz eserden elde edilmiştir.

Görüşmelerden elde edilen veriler ise öğrencilerle her hafta yapılan uygulama sonu etkinliklerinden, ön test-son test kompozisyonlardan ve ön test-son test mülakatlardan elde edilmiştir. Uygulama sonu etkinlikleri deney grubuna okutulan eserlerle ilgili hazırlanmış okuduğunu anlama çalışmalarından oluşmaktadır. Bu uygulamalar sayesinde hem kullanılan eserlerin öğrenci seviyesine uygun olup olmadığı hem de öğrencilerin eserlerin vermek istediği mesajı alıp almadıklarının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Mülakatlarda kullanılan sorular ise dürüstlük kavramının içeriği, araştırmanın konusu olan eserlerin içeriği ve dürüstlük değeri ile ilgili yapılan çalışmalar dikkate alınarak hazırlanmıştır. (Ersoy ve Doğan, 2014; Beldağ, 2012; Er, Ünal ve Gürel, 2016). Hazırlanan sorular 3 uzman ve 4 sınıf öğretmenine incelettirilmiş ve uygun bulunmuştur. Ayrıca araştırmanın başında ve sonunda deney ve kontrol grubu öğretmen gözlem formlarından veri elde edilmiştir.

2.5. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak kullanılan formlar şunlardır:

1. Kişisel Bilgi Formu
2. Etkinlik Öncesi Kelime Çalışması Formu (Ek-7)
3. Uygulama Etkinlikleri ve Öğrenci Günlükleri Formları
4. Öğrenci Ön Test-Son Test Kompozisyon Formları (Ek-8)

5. Öğrencilerle Ön Test-Son Test Görüşme (Mülakat) Formları
6. Öğretmen Ön Test-Son Test Gözlem Formları

2.5.1. Deney Grubunda Yürütülen Uygulama Süreci

2.5.1.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada araştırmacı tarafından hazırlanan; öğrencilerin cinsiyet ve sınıf bilgilerini içeren kişisel bilgi formları hem deney hem de kontrol grupları için kullanılmıştır.

2.5.1.2. Etkinlik Öncesi Kelime Çalışması

Araştırmada kullanılan eserler eski dönemlere ait eserler olduğu için, öncelikle öğrencilere eserlerin anlatıldığı dönemlere ait tarih kavramlarını kazandırmak amacıyla kelime çalışması yapılmıştır. Eserler verilmeden önce öğrencilerin kelime dağarcığını geliştirme ve masallarda geçen kavramları önceden kazandırma amacıyla her eserin kelimeleri etkinliğe başlamadan önce verilmiştir.

2.5.1.3. Uygulama Etkinlikleri ve Öğrenci Günlüklerinin Alınması

Araştırma örneklemini oluşturan Rize-Pazar Ahmet Mesut Yılmaz İlkokulu 4-L sınıfına örnek olay metni olarak seçilen 8 metin dağıtıldıktan sonra, bu metinlerle ve dürüstlük değeri ile ilgili sorulardan oluşan ve araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formları, her hafta sınıf içi etkinliklerden sonra öğrencilerin görüşleri alınmak üzere uygulanmıştır. Araştırmanın esas uygulaması, 2015-2016 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde, Ahmet Mesut Yılmaz İlkokulunda 4-L sınıfında öğrenim gören 25 deney grubu öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma 5 hafta süreyle haftada 2 ders saati olmak üzere (5.hafta 3 saat uygulama yapılmıştır) ve sosyal bilgiler

derslerinde uygulanmıştır. Uygulama öncesinde öğretmenlerden öğrencilerin dürüstlük davranışları ile ilgili ön gözlem alınmıştır.

İlk hafta deney grubunda 1. ders saatinde öğrencilere dürüstlük hakkında ne bildiklerini ölçmek için ön kompozisyonlar yazdırılmış, 2.derste ise yine dürüstlikle ilgili görüşlerini almak üzere öğrencilerle ön mülakatlar yapılmıştır. Aynı zamanda aynı hafta içinde deney grubu sınıf öğretmeninden de verilen gözlem formlarını kullanarak ön gözlemlerini kaydetmesi istenmiştir.

2. hafta öğrencilerle 1.derste kelime çalışması yapıldıktan sonra, örnek olay olarak “İyi Kalpli Vezir” önce öğretmen tarafından okunmuş daha sonra öğrencilere dağıtılmıştır. Okunan edebi ürünün arkasından metinle ilgili sorulardan oluşan uygulama sonu etkinlikleri verilmiş arkasından öğrencilerden öğrenci günlükleri alınmıştır. 2.derste de aynı uygulama önce kelime çalışması yapıldıktan sonra “Adil Vezir” isimli eser ile tekrar edilmiştir.

3.hafta öğrencilerle 1.derste kelime çalışması yapıldıktan sonra, örnek olay olarak “Ders alan Padişah” önce öğretmen tarafından okunmuş daha sonra öğrencilere dağıtılmıştır. Verilen edebi ürünün arkasından eserle ilgili sorulardan oluşan uygulama sonu etkinlikleri verilmiş arkasından öğrencilerden öğrenci günlükleri alınmıştır. 2.derste de aynı uygulama önce kelime çalışması yapıldıktan sonra “Ağacın Şahitliği” isimli eser ile tekrar edilmiştir.

4.hafta öğrencilerle 1.derste kelime çalışması yapıldıktan sonra, örnek olay olarak “Sır Saklamayan Seyis” önce öğretmen tarafından okunmuş daha sonra öğrencilere dağıtılmıştır. Okunan edebi ürünün arkasından eserle ilgili sorulardan oluşan uygulama sonu etkinlikleri verilmiş arkasından öğrencilerden öğrenci günlükleri alınmıştır. 2.derste de aynı uygulama önce kelime çalışması yapıldıktan sonra “Odadaki Sır” isimli eser ile tekrar edilmiştir.

5. hafta öğrencilerle 1.derste kelime çalışması yapıldıktan sonra, örnek olay “Filin Öcü” önce öğretmen tarafından okunmuş daha sonra öğrencilere dağıtılmıştır. Okunan eserin arkasından metinle ilgili sorulardan oluşan uygulama sonu etkinlikleri verilmiş arkasından öğrencilerden öğrenci günlükleri alınmıştır. 2.derste de aynı uygulama önce kelime çalışması yapıldıktan sonra “Kedi Buradaysa Et Nerde” eseri ile tekrar edilmiştir.

Aynı hafta içinde ayrı bir ders saatinde son kompozisyonlar ve son mülakatlar alınmıştır. Ayrıca öğretmenden de son gözlemi alınmış böylece uygulamalar sonucunda öğrencilerde davranış değişikliği olup olmadığı belirlenmek istenmiştir.

2.5.1.4. Öğrenci kompozisyonları

Araştırma öncesinde ve sonrasında ön test ve son test olacak şekilde deney grubu öğrencilerine kompozisyon yazdırılmış. Böylece uygulama öncesi ve uygulama sonrası elde edilen bulgular arasında fark olup olmadığı kontrol edilmek istenmiştir.

2.5.1.5. Görüşme (Mülakat)

Araştırma öncesinde ve sonrasında ön test ve son test olacak şekilde deney grubu öğrencileriyle yarı yapılandırılmış formlardan oluşan mülakatlar yapılmıştır. Görüşme formları öğrencilerdeki dürüstlük davranışını ve dürüstlük değerine sahip olma düzeyini ortaya çıkarmak amacıyla araştırmacı ve danışman tarafından oluşturulmuştur. Mülakatta kullanılan sorular danışman ve araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Formlardan elde edilen bulguların analizi ile uygulama sonunda öğrencilerdeki değişiklik ölçülmek istenmiştir.

2.5.1.6. Öğretmen Gözlem Formları

Araştırma öncesinde ve sonrasında öğretmenden öğrencilerin dürüstlük değerine ne ölçüde sahip olduklarını, uygulama sonrasında öğrencilerde bir farklılık olup olmadığını anlamak için gözlem yapması istenmiştir. Her uygulama sonrasında ders öğretmeni ve araştırmacı öğrenciler üzerinde yapılan gözlem hakkında konuşmuşlardır. Araştırmaya katılan öğrencileri tanıyan ve uygulamalar boyunca onları gözlemleyen öğretmenin görüşleri, öğrenci görüşmeleri ile elde edilen verileri karşılaştırırken önemli bir unsur olarak görülmüştür. Gözlem formları araştırmacı ve danışman tarafından hazırlanmıştır.

2.5.2. Kontrol Grubu İle Yapılan Uygulamalar

Araştırmanın kontrol grubu olan 4-N (23 öğrenci) sınıfı öğrencilerinden en başta yine yarı yapılandırılmış formlarla ön mülakatlar yapılmış ve dürüstlük değeri ile ilgili hazır bulunuşluklarını ölçmek için ön kompozisyonlar alınmış, öğretmenlerden ise öğrencilerin dürüstlük davranışları ve bu değere sahip olma düzeyleri ile ilgili ön gözlem yapması istenmiştir. Normal eğitim ve öğretimine devam eden 4-N sınıfı öğrencilerinden 5 hafta sonunda son mülakat ve son kompozisyonlar alınmış, öğretmenlerden de son gözlemi alınmıştır.

2.6. Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler analiz edilirken betimsel ve içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır. Uzman yardımıyla kodlar temalarla ilişkilendirilmiştir. Danışmanla birlikte frekanslar hesaplanarak yorumlanmıştır. Bulguların yorumlanması bölümünde, görüşme yapılan öğrencilere kodlar verilmiş ve öğrencilerin görüşlerinden alıntılar yapılmıştır.

Araştırmada doküman incelemesi olarak, öğrencilerle her hafta yapılan uygulama sonu etkinlikleri, ön test ve son test mülakatların karşılaştırılmasıyla elde edilen veriler, öğretmen gözlem formlarından elde edilen veriler, ön test ve son test kompozisyonların karşılaştırılmasından elde edilen veriler betimsel ve içerik analizi yöntemleriyle analiz edilmiştir.

Betimsel analiz, gözlemlenen ve görüşme yapılan kişilerin görüşlerini belirtmek için doğrudan alıntılar yapıldığı, elde edilen veriler betimlenip yorumlandıktan sonra sonuca ulaşılan analiz yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu bağlamda araştırmada, görüşme sorularının her birine verilen yanıtlardan elde edilen verilerle öğrencilerin görüşlerini yansıtmak için öğrencilerin ifadelerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Alıntılar yapılırken de öğrencilerin isimleri yerine kız öğrenciler için K1, K5; erkek öğrenciler için E8, E11 şeklinde kodlamalar yapılmıştır. Öğrencilerin görüşme sorularına verdiği yanıtlar araştırmacı ve danışman tarafından incelenerek kodlanmış ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

İçerik analizi yönteminde ise, betimsel olarak yorumlanan veriler daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalar bu analiz ile fark edilebilir. Ayrıca bu yöntemle, yapılan uygulamada birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar altında toplanarak okuyucunun anlayabileceği biçimde yorumlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu sebeple araştırmanın bu kısmında betimsel olarak yorumlanan veriler daha dikkatli ve sistematik bir analiz yöntemi olan içerik analizi yöntemine tabi tutulmuş böylece veriler içerisindeki anahtar faktörler ortaya çıkartılmaya ve veriler arasındaki ilişki yapıları tanımlanmaya çalışılmıştır.

3. BÖLÜM

3. BULGULAR ve YORUMLAR

Sosyal bilgiler öğretiminde 4.sınıf öğrencilerine dürüstlük değerini kazandırmada edebi ürünlerin etkisi var mıdır? Sorusuna cevap aramak amacıyla yapılan araştırmanın bu bölümünde nitel veri toplama araçlarından elde edilen bulgular araştırmanın amacı ve alt problemlerine göre analiz edilerek yorumlanmıştır. Bu verilerin analizleri ve uygulama esnasında yapılan etkinliklerin ve uygulama sürecinin analizleri aşağıda ayrıntılı olarak sunulmuştur.

3.1. ÖN UYGULAMALAR (1.Hafta)

Araştırma sürecinin başında araştırmacı öğrencilerle farklı ders saatleri içerisinde görüşmüş ve uygulamalar hakkında onları bilgilendirmiştir. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin sınıf öğretmenleri ile yapılan görüşmeler sonucunda, öğrencilerin daha rahat olacakları düşünüldüğünden uygulamaların deney ve kontrol grubu sınıf öğretmenleri tarafından yapılması uygun görülmüştür.

3.1.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu deney grubu ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin demografik özelliklerini belirlemek amacıyla oluşturulmuştur. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilere farkı günlerde olmak üzere sınıf öğretmenleri tarafından dağıtılan formlar uygulanmıştır.

Deney ve Kontrol grubu öğrencilerinin kişisel ve demografik özelliklerine ait bilgiler Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9 Deney ve Kontrol Grubu Demografik Özellikleri

Değişkenler		Kontrol Grubu		Deney Grubu	
		f	%	f	%
Cinsiyet	Kız	11	47.8	12	48.0
	Erkek	12	52.2	13	52.0
Anne Öğrenim Durumu	İlkokul	15	62.2	14	56.0
	Ortaokul	2	8.7	5	20.0
	Lise	3	13.0	5	20.0
	Üniversite	-	-	1	4.0
	Diğer	3	13.0	-	-
Baba Öğrenim Durumu	İlkokul	11	47.8	9	36.0
	Ortaokul	6	26.1	6	24.0
	Lise	4	17.4	7	28.0
	Üniversite	1	4.3	3	12.0
	Diğer	1	4.3	-	-
Anne Meslek	Ev Hanımı	21	91.3	16	64.0
	Kasiyer	1	4.3	1	4.0
	Fabrika İşçisi	1	4.3	1	4.0
	Rehabilitasyon Görevlisi	-	-	1	4.0
	Çiftçi(Yarıcı)	-	-	4	16.0
	Bakıcı	-	-	1	4.0
	Diğer	-	-	1	4.0
Baba Meslek	Marangoz	1	4.3	1	4.0
	Aşçı	2	8.7	1	4.0
	Garson	4	17.4	1	4.0
	İnşaat işçisi	5	21.7	1	4.0
	Çiftçi (Yarıcı)	1	4.3	8	32.0
	Fabrika İşçisi	2	8.7	4	16.0
	Serbest Meslek	1	4.3	1	4.0
	İşsiz	1	4.3	1	4.0
	Çaycı	1	4.3	1	4.0
	Kantinci	1	4.3	2	8.0
	Emekli	2	8.7	1	4.0
	Şoför	1	4.3	1	4.0
	Din Görevlisi	1	4.3	1	4.0
	Öğretmen	-	-	1	4.0
	Öğretim Üyesi	-	-	1	4.0
Bilgisayar Mevcudiyeti	Var	15	65.2	14	56.0
	Yok	8	34.8	11	44.0
İnternete Ulaşma Durumu	Hiç	7	30.4	6	24.0
	Evden	14	60.9	14	56.0
	Komşudan	-	-	5	20.0
	Okuldan	2	8.7	-	-
	İnternet kafeden	-	-	-	-

Tablo incelendiğinde deney grubunda 12 kız ve 13 erkek öğrenci, kontrol grubunda ise 11 kız 12 erkek öğrenci olduğu görülmektedir. İki grubun cinsiyet dağılımı yönünden benzerlik gösterdiği görülmektedir. Her iki gruptaki öğrenci annelerinin çoğunun ilkokul mezunu ve ev hanımı olduğu görülmektedir. Ayrıca iki gruptaki öğrencilerin babalarının çoğunun ilkokul mezunu olduğu ve yakın mesleklere sahip oldukları görülmektedir. Buradan hareketle Tablo 9

incelendiğinde, deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin birbirine yakın özellikler taşıdığı görülmektedir.

3.1.2. Ön Kompozisyonlar

Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin dürüstlük değeri ile ilgili sahip oldukları ön bilgileri tespit edebilmek amacıyla uygulanmıştır. Öğrencilere kompozisyon konusu dağıtılarak dürüstlikle ilgili bir kompozisyon yazmaları istenmiştir (Dürüstlük denince aklına ne geliyor? Lütfen kompozisyon kurallarına uygun şekilde yazar mısın?) (Ek-8).

Deney ve kontrol grubunun sınıf öğretmenleri tarafından 1'er ders saatinde uygulanmıştır. Öğrencilerin konuyu çok fazla bilemedikleri bu sebeple kendilerini çok rahat ifade edemedikleri ve farklı yollardan kendilerini anlatmaya çalıştıkları görülmüştür.

Ön uygulama olarak yazdırılan kompozisyonlar analiz edilirken cümleler belirli kodlar etrafında toplanmıştır. Uzman ve danışman görüşü ile kodlar belirli temalarla ilişkilendirilmiştir. Öğrenci isimleri yerine kız öğrenciler için K1, K8; erkek öğrenciler için E5, E4 gibi kısaltmalar kullanılmıştır. Oluşturulan temalar, kodlar ve ilgili örnek öğrenci cümleleri hem deney grubuna hem de kontrol grubuna ait olmak üzere sunulmuştur.

Tablo 10 Deney Grubu Ön Kompozisyon Tablosu

Tema	Kod	f
Dürüstlük değeri ile ilgili olma(f=19)	Doğru olmak(8), doğrunun yanında olmak(2), yalan söylememek(9)	19
Dürüstlük değeri ile ilgili olmama (f=32)	İyi bir şey, Önemli bir şey	10
	Adil olmak	4
	Sözünün arkasında durmak	4
	Hatasından ders çıkarmak	3
	Yardımsaver olmak	3
	Kötü şaka yapmamak(f=2) /Kötü söz söylememek(f=1)	3
	Saygılı olmak	2
	Sorumluluk sahibi olmak	1
	Merhametli olmak	1
	Güvenilir olmak	1

Tablo 10'daki analizlerden deney grubundaki öğrencilerin kompozisyon ön uygulamalarında en yüksek frekansa sahip olan kodun “Doğru olmak, doğrunun yanında olmak, yalan söylememek (f=19)” olduğu görülmektedir. Bu kodu sırasıyla; iyi bir şey (önemli bir şey) (f=10), adil olmak (f=4), sözünün arkasında durmak (f=4), kötü şaka yapmamak-kötü söz söylememek (f=3), hatasından ders çıkarmak (f=3), yardımsaver olmak (f=3), saygılı olmak (f=2), merhametli olmak (f=1), sorumluluk sahibi olmak (f=1) ve güvenilir olmak (f=1) kodlarının takip ettiği görülmektedir. Dürüstlük değeri ile ilgili olan ve “Doğru olmak, doğrunun yanında olmak, yalan söylememek” koduna ilişkin olarak K12 “*Sınıfta doğrulukla ilgili masallar okuyoruz ne olduğunu öğrendim. Dürüst doğrunun yanında olan bireydir.*” diyerek dürüstlüğü açıklamaya çalışmıştır. Dürüstlük değeri ile ilgili olmayan ve en yüksek ikinci frekansa sahip “İyi bir şey, (Önemli bir şey)” koduna ilişkin olarak E13 ise “*Dürüstlük iyi bir şeydir.*” demiştir.

Kontrol grubu öğrencilerine ait ön kompozisyon analizleri ise Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11 Kontrol Grubu Ön Kompozisyon Tablosu

Tema	Kod	f
Dürüstlük değeri ile ilgili olma (f=18)	Yalan söylememek(8), Doğruluk(10)	18
Dürüstlük değeri ile ilgili olmama (25)	Saygı	5
	Açık sözlü olmak	4
	Sevgi	3
	Hoşgörü	3
	Yardımseverlik	3
	Dostluk/Arkadaşlık	2
	Güven	2
	Paylaşımli olmak	1
	Adaletli olmak	1
	Duyarlı olmak	1

Tablo 11'daki verilere bakıldığında yine en yüksek frekansa sahip kodun 18 frekansla yalan söylememek ve doğruluk kodu olduğu görülmektedir. Daha sonra sırasıyla saygı (f=5), açık sözlü olmak (f=4), sevgi (f=3), hoşgörü (f=3), yardımseverlik (f=3), dostluk/arkadaşlık (f=2), güven (f=2), paylaşımli olmak (f=1), adaletli olmak (f=1), duyarlı olmak (f=1) kodlarının geldiği görülmektedir. Buradan hareketle öğrencilerin dürüstlük denilince daha çok akıllarına yalan söylememek ve doğruluğun geldiği görülmektedir. Dürüstlük değeri ile ilgili olan ve yalan söylememek ve doğruluk koduyla ilişkili olarak E4 "*Dürüstlük yalan söylememektir.*" diyerek dürüstlüğü açıklamaya çalışmıştır. E6 ise Dürüstlikle ilgili olmayan ve en yüksek ikinci frekansa sahip kod olan açık sözlü olmakla ilişkili olarak "*Dürüstlük insanın açık sözlü olmasıdır.*" demiştir.

3.1.3. Ön Öğrenci Mülakatları

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin dürüstlük değeri hakkındaki ön görüşlerini belirlemek amacıyla uygulanmıştır. Uygulamalar sınıf öğretmenleri tarafından 1'er ders saatinde yapılmıştır. Uygulamada araştırmacı ve danışman tarafından hazırlanan Öğrenci Mülakat Formu kullanılmıştır. Deney ve kontrol grubuna aynı ön görüşme formları uygulanmıştır. Analizler tablolaştırılarak sunulmuştur.

Tablo 12 Deney Grubu Ön Mülakat Tablosu

Sorular	Tema	Kod
1-Yapmayı sevdiğin ama yanlış olduğunu sonradan anladığın bir davranışı tekrarlar mısın?	Evet (f=2)	Unutkanlık(f=1) Alışkanlık(f=1)
	Hayır (f=21)	Arkadaşının canını yakma korkusu(f=3) Kendini düşünme(f=2) Farkındalık(f=15) Günah(f=1)
	Boş (f=2)	
2- Ödevini yapmadığında bahane uydurur musun?	Evet (f=8)	Bazen(f=4) Öğretmen korkusu(f=2) Zor ödev(f=2)
	Hayır (f=13)	Yalan olması(f=2) Sebepsiz(f=7) Anlaşılır(f=2) İşe yaramaz(f=1) Küçük düşme korkusu(f=1)
	Boş (f=4)	
3-Arkadaşına yalan söyler misin?	Evet (f=17)	Bazen(f=6) Şaka yapma(f=4) Zorda kalma(f=2) Sinirlenme(f=1) Sebepsiz(f=4)
	Hayır (f=7)	Kişilik özelliği(f=2) Çirkin(f=1) Yanlış-Kötü davranış(f=2) Sebepsiz(f=2)
	Boş (f=1)	
4-Kantinde arkadaşlarının sırasına geçer misin?	Evet (f=14)	Bazen(f=4) Arkadaşının izni(f=5) Hakkını aramak(f=2) Sebepsiz(f=2) Acıkmak(f=1)
	Hayır (f=10)	Kötü davranış(f=1) Haksızlık(f=3) Çok alışveriş(f=1) Kendisi için(f=1) Sebepsiz(f=4)
	Boş (f=1)	
5-Ailene ödev yapacağını söyleyip, onlarla oyun oynamaya gider misin?	Evet (f=2)	Oyun Oynamak(f=1) Bazen(f=1)
	Hayır (f=22)	Öğretmenin kızması(f=1) Anne-babanın kızması(f=2) Yasak olması(f=4) Yalan olması(f=6) Kişisel özellik(f=4) Sebepsiz(f=4) İzin alma(f=1)
	Boş (f=1)	
6-Sana bir eşya emanet edildiğinde onu izin almadan kendin için kullanır mısın?	Hayır (f=22)	Günah(f=3) Arkadaşının küsmesi korkusu(f=1) Annenin yapma demesi(f=1) Kişisel özellik(f=17)
	Boş (f=3)	
7-Ödevlerini yapmak istemediğinde başkalarına yaptırır mısın?	Evet (f=3)	Bazen(f=3)
	Hayır (f=21)	Haksızlık(f=2) Sorumluluk duygusu(f=15) Öğrenme isteği(f=1) Yalan olması(f=1) Öğretmenin anlaması korkusu(f=2)
	Boş (f=1)	

Tablo 12 Deney Grubu Ön Mülakat Tablosu (Devam)

8-Oyunlarda kazanacağını düşünsen bilebile hile yapar mısın?	Evet (f=9)	Bazen(f=3) Zevkli(f=1) Telefon oyunu(f=2) Anneyle oynama(f=1) Kazanmayı isteme(f=1) Sebepsiz (f=1)
	Hayır (f=14)	Kötü davranış(f=2) Haksızlık(f=2)
	Boş (f=2)	Arkadaşların uzaklaşması ve üzülmesi korkusu(f=5) Mahcup olma korkusu(f=2) Sebepsiz(f=3)
9- Ailen sana bir görev verdiğinde hastaymış gibi yapar mısın?	Evet (f=5)	Bazen(f=4) Kardeşine söz geçirememek(f=1)
	Hayır (f=19)	Anne-Baba sevgisi(f=5) Yalan olması(f=3) Kolay(f=1) Sorumluluk duygusu(f=6)
	Boş (f=1)	Verilen görevi yapma isteği(f=1) Sebepsiz(f=3)
10- İzin almadan arkadaşlarının eşyasını kullanır mısın?	Evet (f=3)	Arkadaşının anlamayacağı düşüncesi(f=1) Kendi eşyası olduğunu sanması(f=1) Bazen(f=1)
	Hayır (f=21)	Kötü bir davranış(f=3) Günah(f=2) İzin alma(f=8)
	Boş (f=1)	Arkadaşını üzmemek istememe(f=2) Empati(f=1) Sebepsiz(f=4) Arkadaşının anlayacağı düşüncesi(f=1)

• Tablo incelendiğinde 1. soruya 2 öğrencinin evet, 21 öğrencinin hayır dediği görülmektedir. Evet cevabını veren öğrencilerden E6 unutkanlık koduyla ilişkili olarak; “Eğer unutkanlığımıza gelirse tekrarlayabilirim.” diyerek neden evet dediğini açıklamıştır. Hayır diyen öğrencilerden olan E2 de alışkanlık koduna ilişkin olarak “Yanlış olduğunu fark edersem bir daha yapmam.” diyerek neden hayır dediğini açıklamaya çalışmıştır.

• 2. soruya 8 öğrencinin evet dediği, 13 öğrencinin hayır dediği görülmektedir. Evet diyen öğrencilerden K6 zor ödev koduna ilişkin “Ödevi yaparken zorlanırsam bahane üretebilirim.” demiştir. E10 ise işe yarmaz koduna ilişkili olarak “Hayır uydurmam, zaten işe yaramaz.” diyerek ödev yapmadığında bahane uydurmadığını söylemiştir.

• 3. soru olan “Arkadaşına yalan söyler misin?” sorusuna verilen öğrenci cevaplarına bakıldığında 17 öğrencinin evet, 7 öğrencinin hayır dediği görülmektedir. K12'nin Zorda kalma koduyla ilgili “Evet söylerim, zorda

kaldığımda.” diyerek yalan söyleme davranışının sebebini belirtmiştir. Hayır cevabını veren öğrencilerden K10 ise Yanlış-Kötü davranış koduna ilişkin “*Hayır söylemem çünkü yanlış bir davranış.*” diyerek niçin hayır dediğini belirtmiştir.

- 4. soru olan “Kantinde arkadaşlarının sırasına geçer misin?” sorusuna 14 öğrencinin evet, 10 öğrencinin hayır cevabını verdiği görülmektedir. Evet diyen öğrencilerin çoğunun arkadaşlarının iznini alarak arkadaşının sırasına geçtiği görülmektedir. K3 arkadaşının izni kodu altında “*Arkadaşım izin verirse geçerim.*” diyerek bunu belirtmiştir. Hayır diyen öğrencilerden E11 ise haksızlık koduna ilişkin “*Hayır geçmem haksızlık olur.*” demiştir.

- 5. soruya öğrencilerin 2’si evet, 22’si hayır cevabının vermiştir. Evet diyen öğrencilerden K4 bazen koduna ilişkin “*Evet, bazen.*” diyerek evet cevabının sebebini belirtmiştir. Hayır diyen öğrencilerin çoğunun bunu yaparak yalan söylemiş olacağından dolayı hayır dedikleri görülmektedir. E11 de yalan koduna ilişkin “*Hayır, yalan olur.*” diyerek cevabının sebebini belirtmiştir.

- 6. soruya öğrencilerin 22’si de hayır cevabını vermiştir. Bu soruya 17 öğrencinin “*ben öyle bir şey yapmam.*” demesi dikkat çekicidir. E8 kişisel özellik koduyla ilişkili olarak bunu şöyle belirtmiştir: “*Hayır kullanmam, ben öyle biri değilim.*” Diğer 3 öğrenci soruyu boş bırakmıştır.

- 7. soru olan “Ödevlerini yapmak istemediğinde başkalarına yaptırır mısın?” sorusuna 3 öğrencinin evet, 21 öğrencinin hayır cevabını verdiği görülmektedir. Tabloya bakıldığında evet diyen öğrencilerin *bazen* cevabını verdiği, hayır diyen öğrencilerden 15’inin ödev yapmanın kendi sorumluluğu olduğunu söylediği görülmektedir. K10 sorumluluk koduyla ilişkili olarak bunu şöyle belirtmiştir: “*Hayır, başkasına yaptırmam çünkü bu benim görevim.*”

- 8. soruya öğrencilerin 9’unun evet, 14’ünün hayır cevabını verdiği görülmektedir. Evet diyen öğrencilerden K7 kazanmayı isteme koduna ilişkin “*Evet, çünkü kazanmak isterim.*” demiştir. Hayır diyen öğrencilerden K9 ise kötü davranış koduyla ilgili olarak “*Hayır yapmam, çünkü kötü bir davranış.*” demiştir.

- 9. soruya 5 öğrencinin evet, 19 öğrencinin hayır dediği görülmektedir. Evet diyen öğrencilerden E8 kardeşine söz geçirememeye koduna ilişkin “*Evet, çünkü kardeşime söz geçiremiyorum.*” demiştir. K11 ise anne-baba

sevgisi koduyla ilgili olarak “Hayır, çünkü annemin, babamın üstümde emeği var.” demiştir.

- 10. soruya ise 3 öğrencinin evet dediği, 21 öğrencinin hayır dediği görülmektedir. E5 arkadaşının anlamayacağı düşüncesi koduna ilişkin “Evet, çünkü ne bilecek.” demiştir. K8 ise arkadaşını üzmemek istememe koduna ilişkin “Hayır, çünkü arkadaşımın üzülmesini istemem.” demiştir.

Tablo 13 Kontrol Grubu Ön Mülakat Tablosu

Sorular	Tema	Kod
1-Yapmayı sevdiğin ama yanlış olduğunu sonradan anladığın bir davranışı tekrarlar mısın?	Evet (f=3)	Sebepsiz(f=2) Bazen(f=1)
	Hayır (f=20)	Arkadaşlarını üzme ve arkadaşsız kalma korkusu(f=4) Yanlış davranış(f=4) Empati(f=3) Ceza almama(f=1) Sebepsiz(f=8)
2-Ödevini yapmadığında bahane uydurur musun?	Evet (f=4)	Bazen(f=3) Zorda kalma(f=1)
	Hayır (f=19)	Yalan olması(f=4) Öğretmenin kızacağı düşüncesi(f=1) Doğruyu söylemeyi seçme(f=6) Sebepsiz(f=8)
3-Arkadaşına yalan söyler misin?	Evet (f=10)	Bazen(f=7) Zorda kalma(f=2) Bazı insanların yalan söylemesi(f=1)
	Hayır (f=11)	Kötü davranış(f=1) Gerçek ortaya çıkabilir(f=2) Günah(f=1)
	Boş (f=2)	Arkadaşlar aile gibidir(f=1) Sebepsiz(f=6)
4-Kantinde arkadaşlarının sırasına geçer misin?	Evet (f=5)	İzin alma(f=5)
	Hayır (f=18)	Kötü davranış(f=2) Kul hakkı(f=5) Aynı duruma düşme ihtimali(f=1) Empati(f=1) Sebepsiz(f=9)
5-Ailene ödev yapacağını söyleyip, onlarla oyun oynamaya gider misin?	Hayır (f=23)	Anneyi üzmemek istememe(f=1) Kaybolma korkusu(f=1) Yanlış davranış(f=1) Yalan olması(f=4) Anne sevgisi(f=1) Sorumluluk duygusu(f=2) Kişilik özelliği(f=2) Doğruyu söyleme(f=3) Söz dinleme(f=1) Sebepsiz(f=7)

Tablo 13 Kontrol Grubu Ön Mülakat Tablosu (Devam)

6-Sana bir eşya emanet edildiğinde onu izin almadan kendin için kullanır mısın?	Hayır (f=23)	Günah(f=1) Hırsızlık(f=1) Kul hakkı(f=1) Arkadaşını üzme (f=1) Başkasının eşyası(f=6) İzin alma(f=4) Sebepsiz(f=9)
7-Ödevlerini yapmak istemediğinde başkalarına yaptırır mısın?	Hayır (f=22)	Yaparak öğrenme isteği(f=5) Yalan olması(f=4) Kötü davranış(f=2) Anlaşılabilir(f=1) Sorumluluk duygusu(f=4) Sebepsiz(f=6)
	Evet (f=1)	Zorlanma(f=1)
8-Oyunlarda kazanacağını düşünsen bilebile hile yapar mısın?	Hayır (f=23)	Kötü bir davranış(f=2) Arkadaşlarından uzaklaşma korkusu(f=1) Günah(f=3) Kişisel özellik(f=1) Ortaya çıkabilir(f=1) Anne-Baba hakkı(f=1) Kurallara uyma(f=1) Sebepsiz(f=13)
9- Ailen sana bir görev verdiğinde hastaymış gibi yapar mısın?	Hayır (f=22)	Annenin anlaması(f=1) Sorumluluk duygusu(f=6) Görev almayı sevme(f=1) Anne-Baba hakkı(f=2) Anne sevgisi(f=3) Sebepsiz(f=9)
	Evet (f=1)	Zor görev(f=1)
10- İzin almadan arkadaşlarının eşyasını kullanır mısın?	Hayır (f=23)	Kötü-Yanlış davranış(f=4) Günah(f=1) Empati(f=1) İzin alma(f=6) Arkadaşını üzme istememe(f=1) Başkasının eşyası(f=3) Sebepsiz(f=7)

- Tablo 13 incelendiğinde ilk soruya 3 öğrencinin evet, 20 öğrencinin hayır cevabını verdiği görülmektedir. Evet diyen öğrencilerden E9 bazen kodu altında “*Evet, bazen tekrarlarım.*” demiştir. K1 ise yanlış davranış koduyla ilişkili olarak “*Hayır tekrarlamam çünkü yanlış bir davranış.*” demiştir.
- 2. soruya bakıldığında 4 öğrencinin evet cevabını verdiği, 19 öğrencinin hayır cevabını verdiği görülmektedir. E10 zorda kalma koduyla ilgili olarak “*Evet, zorda kalınca.*” diyerek neden evet dediği belirtmiştir. E4 ise doğruyu söylemeyi seçme kodu altında “*Hayır, doğruyu söylemeyi tercih ederim.*” demiştir.

- 3. soruda 10 öğrenci evet, 11 öğrenci hayır cevabını vermiştir. E7 bazı insanların yalan söylemesi koduna ilişkin “*Evet, çünkü bazı insanlar da yalan söyler.*”, K10 ise gerçek ortaya çıkabilir koduna ilişkin “*Hayır, çünkü gerçek ortaya çıkar.*” demiştir.
- 4. soruya 5 öğrenci evet, 18 öğrenci hayır cevabını vermiştir. Evet diyen öğrencilerin hepsi arkadaşlarından izin alarak sıralarına geçtiklerini söylemişlerdir. İzin alma koduna ilişkin olarak E4 “*Arkadaşımdan izin alırım, verirse geçerim.*” demiştir. K1 ise neden hayır dediğini kul hakkı koduyla ilişkili olarak şöyle belirtmiştir: “*Hayır, hakkına girmiş olurum.*”
- 5. soruya bütün öğrencilerin hayır cevabını verdiği görülmektedir. K2 anneyi üzmemek kodu ile ilişkili olarak sebebini şöyle belirtmiştir: “*Hayır, annemi üzmemekten korkarım.*”
- 6. soruya verilen öğrenci cevapları incelendiğinde de bütün öğrencilerin hayır cevabını verdiği görülmektedir. K9 başkasının eşyası koduna ilişkin olarak “*Hayır kullanmam çünkü başkasının eşyası.*” diyerek neden hayır dediğinin sebebini belirtmiştir.
- 7. sorunun cevaplarına bakıldığında 1 öğrencinin evet dediği görülmektedir. K3 zorlanma koduyla ilişkili olarak “*Evet, zorlandığım zaman başkasına yaptırırım.*” diyerek cevabının sebebini belirtmiştir. 22 öğrencinin ise hayır cevabını verdiği görülmektedir. K7 anlaşılabilir koduyla ilintili “*Hayır, çünkü anlaşılabilir.*” demiştir.
- 8. soruya da bütün öğrencilerin hayır cevabını verdiği görülmektedir. Öğrencilerden K4 günah kodu altında “*Hayır, çünkü günah.*” diyerek cevabının sebebini belirtmiştir.
- 9. soruya verilen cevaplara bakıldığında 1 öğrencinin evet dediği görülmektedir. K3 zor görev koduna ilişkin “*Evet. Zor görevlerde.*” diyerek sebebini belirtmiştir. 22 öğrencinin ise hayır cevabını verdiği görülmektedir. K10 annenin anlaması kodu altında “*Hayır, annem anlar.*” diyerek sebebini belirtmiştir.
- 10. sorunun cevaplarına bakıldığında da yine bütün öğrencilerin hayır cevabını verdiği görülmektedir. E3 arkadaşını üzmemek koduna

ilişkin “*Hayır, arkadaşımı üzmem istemem.*” diyerek niçin hayır dediğini açıklamıştır.

3.1.4. Öğretmen Ön Gözlemleri

Araştırmanın ilk haftasında hem deney grubu öğrencilerinin dürüstlük davranışlarını ön görmek hem de kontrol grubu öğrencilerinin sahip olduğu dürüstlük davranışlarını tespit etmek amacıyla, 4/L sınıfı (Deney grubu) ve 4/N sınıfı (Kontrol grubu) sınıf öğretmenlerinden ön gözlemleri alınmıştır. Bunun için araştırmacı ve danışman tarafından hazırlanan gözlem formları kullanılmıştır. Puanlamada olumsuz ifadeler değerlendirilirken 1’e 5 puan, 2’ye 4 puan, 3’e 3 puan, 4’e 2 puan ve 5’e 1 puan verilerek ters puanlama yapılmıştır.

3.1.4.1. Deney Grubu Öğretmen Ön Gözlemi

Deney grubu sınıf öğretmeninden uygulama başında öğrencilerin dürüstlük davranışlarını gözlemlemesi istenmiştir. Bunun için araştırmacı ve danışman tarafından hazırlanan form kullanılmıştır. Gözlem sonucunda elde edilen bulgular tablolaştırılarak sunulmuştur.

Tablo 14 2015 - 2016 Eğitim Öğretim Yılı 4.Sınıflar Deney Grubu – Dürüstlük Davranışı Öğretmen Ön Gözlem Sonuçları

Adı Soyadı	Sorumluluk gerektiren durumlarda kaçmak için yalan söylemez	Öğretmenin verdiği ödevleri yapmadığında yalan söylemez	Kendisine emanet edilen eşyaları kendi ihtiyacı için kullanmaz	Kantinde sıra beklerken arkadaşlarının önüne geçmez	Sınıflarda kopya çekmez.	Dersten sıklığında bir bahane bularak sınıftan çıkmaya çalışmaz	Arkadaşlarının eşyalarını izinsiz kullanmaz	Kendine yapılmasını istemediği bir şeyi başkasına yapmaz	Biriyle söylediği yalanın işe yaradığını görse bile onu kendi çıkarı için kullanmaz	Oyunlarda hile yapmaz	Toplam
K-1	3	3	5	5	5	5	5	4	4	3	43
E-1	3	4	5	4	5	5	5	4	4	4	43
E-2	5	5	5	4	5	5	5	5	5	5	49
E-3	2	2	5	3	5	3	5	3	3	3	34
K-2	2	2	5	2	5	4	5	2	2	2	31
E-4	3	3	5	3	5	4	5	3	3	3	37
K-3	2	2	5	3	5	4	5	3	3	3	35
K-4	5	5	5	4	5	5	5	4	4	4	46
E-5	4	4	5	4	5	3	5	4	4	4	42
E-6	3	3	5	4	5	4	5	4	4	4	41
K-5	2	2	2	3	5	4	3	3	3	3	30
K-6	3	3	5	4	5	4	5	4	4	4	41
E-7	3	3	5	4	5	4	5	4	4	4	41
E-8	3	3	5	4	5	4	5	4	4	4	41
E-9	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50
E-10	4	4	5	4	5	4	5	5	5	4	45
E-11	2	2	5	3	5	4	5	3	3	3	35
K-7	3	3	5	4	5	3	5	3	3	3	37
K-8	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50
E-12	4	4	5	4	5	4	5	4	4	4	48
K-9	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50
E-13	2	2	5	4	5	4	5	5	5	4	41
K-10	3	3	5	4	5	4	5	4	4	5	42
K-11	4	4	5	4	5	4	5	5	5	5	46
K-12	3	3	5	4	5	4	5	4	4	5	42
SINIF ORTALAMASI											

3.1.4.2. Kontrol Grubu Öğretmen Ön Gözlemi

Kontrol grubu sınıf öğretmeninden uygulama başında öğrencilerin dürüstlük davranışlarını gözlemlemesi istenmiştir. Bunun için araştırmacı ve danışman tarafından hazırlanan form kullanılmıştır. Gözlem sonucunda elde edilen bulgular tablolaştırılarak sunulmuştur.

Tablo 15 2015 - 2016 Eğitim Öğretim Yılı 4.Sınıflar Kontrol Grubu - Dürüstlük Davranışı Öğretmen Ön Gözlem Sonuçları

Gr.	Hiçbir zaman=1 Nadiren=2 Bazen=3 Sıklıkla=4 Her zaman=5	Sorumluluk gerektiren	Öğretmenin verdiği	Kendisine emanet edilen	Kantinde sıra beklerken	Sınavlarda kopya çekmez.	Dersten sıkıldığında bir	Arkadaşlarının eşyalarını	Kendine yapılımasını	Birinin söylediği yalanın işe	Oyunlarda hile yapmaz	Toplam
		durumlarında Kaçmak için yalan söylemez	ödevleri yapmadığında yalan söylemez	esşyaları kendi ihtiyacı için kullanmaz.	arkadaşlarının önüne geçmez.	Dersten sıkıldığında bir bahane bularak sınıftan çıkmaya çalışmaz	Arkadaşlarının eşyalarını izinsiz kullanmaz.	Kendine yapılımasını istemediği bir şeyi başkasına yapmaz.	Birinin söylediği yalanın işe yaradığını görse bile onu kendi çıkarı için kullanmaz.			
E-1		4	5	5	4	5	5	5	4	4	5	46
E-2		2	2	4	4	5	5	5	4	4	5	40
E-3		3	3	4	4	3	4	5	4	4	4	38
K-1		5	5	4	5	5	5	5	5	5	5	49
K-2		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50
K-3		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50
K-4		4	4	5	4	3	5	5	5	5	5	45
E-4		3	3	4	4	5	5	5	5	5	4	43
K-5		2	2	3	4	3	4	4	5	4	4	35
K-6		4	4	5	5	4	4	5	5	5	5	46
E-5		4	4	5	4	5	5	5	5	5	5	47
E-6		5	4	5	4	5	5	5	4	5	5	47
E-7		4	4	4	5	5	5	5	5	5	5	47
E-8		3	4	4	5	4	5	5	4	5	5	44
E-9		2	2	5	4	3	4	4	4	4	4	36
E-10		3	3	4	5	4	5	5	5	5	5	44
K-7		4	5	5	5	5	5	5	5	4	5	48
K-8		4	4	5	5	5	5	5	5	5	5	48
K-9		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50
E-11		2	3	4	4	4	3	5	4	4	4	37
K-10		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50
E-12		3	3	4	5	4	5	5	3	4	5	41
K-11		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50
SINIF ORTALAMASI												

3.2. UYGULAMA ETKİNLİKLERİ (2-5 Hafta)

2.haftadan itibaren deney grubu ile sosyal bilgiler dersleri, seçilen örnek olaylarla işlenmiştir. Fakat kontrol grubu normal eğitim ve öğrenimine devam etmiştir.

Deney ve kontrol grubuyla yapılan uygulamalar genel hatlarıyla aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 16 Deney ve Kontrol Grubu Uygulamaları

Gruplar	Ön test Kompozisyon	Ön test Mülakat	Öğrenci Günlükleri	Uygulama Sonu Etkinlikleri	Son test Kompozisyon	Son test Mülakat
Deney	+	+	+	+	+	+
Kontrol	+	+	-	-	+	+

3.2.1. Uygulama Etkinlikleri ve Öğrenci Günlükleri

Uygulamalar haftada 2 etkinlik olacak şekilde yapılmıştır. Her etkinlikten önce ilgili örnek olayın kelime çalışmaları yapılmıştır. Örnek olaylar ve arkasından yapılan uygulama etkinlikleri tablolastırılarak sunulmuştur.

Uygulama Etkinliği 1: (2.Hafta)

Uygulamada kelime çalışması yapıldıktan sonra öğrencilere etkinlik formları dağıtılmıştır. Formdaki edebi metin hem sınıf öğretmeni tarafından okunmuş hem de öğrenciler tarafından okunmuş ve öğrencilerin etkinlikteki

sorulara cevap vermeleri sağlanmıştır. Daha sonra öğrencilerden günlükler alınmıştır.

İyi kalpli vezir: Uygulama sonu etkinliği-1

İyi kalpli vezir (Ek-13) sınıfa dağıtıldıktan ve öğretmen tarafından okunduktan sonra, öğrencilerin eserle ilgili soruları cevaplamaları için formlar dağıtılmış ve arkasından öğrenci günlükleri alınmıştır. Yapılan etkinlikler tablolaştırılarak sunulmuştur.

Tablo 17 Uygulama Sonu Etkinliği Soruları ve Örnek Öğrenci Cevapları

Sorular	Tema	Kod
1-Sence vezirin yaptığı doğru mu? Neden Doğru/Yanlış?	Doğru (f=18)	Vezir iyi biri(f=8) Vezir yapması gerekeni yaptı(f=8) Vezir padişahını seviyor(f=2)
	Yanlış (f=6)	Yanlış bir davranış(f=4)
	Boş (f=1)	Padişahı kızdırdı(f=2)
2- Padişahın davranışını onaylıyor musun? Neden Onaylıyorsun/ Onaylamıyorsun?	Onaylıyorum (f=5)	Vezir hak etti(f=2) Sebepsiz(f=3)
	Onaylamıyorum (f=20)	Yanlış-kötü davranış(f=2) Bilmeden birini suçlamamalı(f=3) Vezirin suçu yok(f=7) Sebepsiz(f=8)

Tablo 17 incelendiğinde 1. soruya öğrencilerin 18'inin doğru, 6'sının ise yanlış cevabını verdiği görülmektedir. Vezirin yaptığı doğru diyenlerden E9 "Doğru. Çünkü vezir iyi biri." diyerek neden doğru olduğunu düşündüğünü açıklamaya çalışmıştır. Yanlış olduğunu düşünen K7 ise "Yanlış çünkü vezir padişahı kızdırdı." demiştir.

2. soruya bakıldığında ise 5 öğrencinin padişahın davranışını onayladığı, 20 öğrencinin onaylamadığı görülmektedir. K6 "Onaylıyorum doğru yapmış, vezir el kol hareketi yapmasaydı." demiştir. K9 ise "Ben onaylamıyorum, bilmeden veziri suçlamamalıydı." demiştir.

Tablo 18 Uygulama Sonu Öğrenci Günlükleri Soruları ve Örnek Öğrenci Cevapları

Sorular	Tema	Kod
1. Bu eserin dürüstlük- doğruluk noktasında sana bir şeyler kazandırdığını düşünüyor musun? Cevabın evet ise ne kazandırdığını açıklar mısın?	Evet (f=20)	Adaleti kazandırıyor(f=2) Bizi besleyene kim olursa olsun kötülük duymamalıyız(f=1) Doğruluk-Dürüstlük(f=8) Sebepsiz(f=9)
	Hayır (f=5)	Vezirin iyilikleri anlatılmış(f=2) Sebepsiz(f=3)
2. Bu eserin sana kazandırdıklarını arkadaşların ve ailenle olan ilişkilerinde kullanmayı düşünür müsün?	Evet (f=20)	İyi bir hikâye(f=1) Ailem-arkadaşlarım da öğrenir(f=3) Özür dilemeyi öğrensinler(f=2) Haksız yere kızmasınlar diye(f=1) Adaletli olmak için(f=2) Hatamızı düzeltmek için(f=2) Sebepsiz(f=9)
	Hayır (f=5)	Sebepsiz(f=5)

Tablo18'deki cevaplar analiz edildiğinde “Bu eserin dürüstlük- doğruluk noktasında sana bir şeyler kazandırdığını düşünüyor musun?” sorusuna, 20 öğrenci evet, 5 öğrenci hayır cevabını vermiştir. K3 “*Evet, haksız yere kimseye kızmamak gerektiğini anlattı.*” demiş E8 ise “*Hayır, çünkü burada vezirin iyilikleri anlatılmış.*” demiştir.

“Bu eserin sana kazandırdıklarını arkadaşların ve ailenle olan ilişkilerinde kullanmayı düşünür müsün?” sorusuna da 20 öğrenci evet, 5 öğrenci hayır cevabını vermiştir. E2 “*Evet, adaletli olmak için.*” cevabını vermiştir. Tablodan da anlaşılacağı üzere 5 öğrenci hayır cevabının sebebini belirtmemiştir. Öğrencilerin verdikleri cevapların genel anlamda olumlu olması da metnin

öğrenciler üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin verilen örnek olay metnini anlayıp, metindeki karakterlerle empati kurabildikleri görülmektedir.

Adil vezir: Uygulama Sonu Etkinliği-2

Adil vezir eseri (Ek-14) sınıfa dağıtıldıktan ve öğretmen tarafından okunduktan sonra, öğrencilerin metinle ilgili soruları cevaplamaları için formlar dağıtılmış ve arkasından öğrenci günlükleri alınmıştır. Yapılan etkinlikler tablolaştırılarak sunulmuştur.

Tablo 19 Uygulama Sonu Etkinliği Soruları ve Örnek Öğrenci Cevapları

Sorular	Tema	Kod
1. Sence padişahın veziri ile konuşmadan onu vezirlik görevinden alması doğru mu? Neden doğru/yanlış? Açıklar mısın?	Evet (f=3)	Padişah özür dilediği için(f=1) Sebepsiz(f=2)
	Hayır (f=22)	Haksızlık(f=22)
2. Bize verilen görev veya sorumluluklarımızı kendi çıkarlarımız için kullanabilir miyiz?	Evet (f=9)	İnsan çalıştığından yararlanmalı(f=1) Arkadaşlar da düşünülmeli(f=4) Kardeşlerimize bakmalıyız(f=1) Sebepsiz(f=3)
	Hayır (f=16)	Sonu kötü olabilir(f=1) Kul hakkı olur(f=2) Başkasının-devletin(f=2) İnsanlara saygılı olmalıyız(f=1) Bizim sorumluluğumuz(f=2) Sebepsiz(f=8)

Tablo 19 incelendiğinde 1.soru olan “Sence padişahın veziri ile konuşmadan onu vezirlik görevinden alması doğru mu? Neden doğru/yanlış? Açıklar mısın?” sorusuna 22 öğrencinin hayır, 3 öğrencinin evet cevabını verdiği görülmektedir. Hayır cevabını veren bütün öğrencilerin “*Hayır onaylamıyorum padişah haksızlık yapmış.*” cevabını vermeleri dikkat çekmektedir. Evet diyen öğrencilerden E10 “*Evet, padişah özür dilediği için doğru.*” cevabını vermiştir.

“Bize verilen görev veya sorumluluklarımızı kendi çıkarlarımız için kullanabilir miyiz?” sorusuna verilen cevaplara bakıldığında ise 16 hayır, 9 evet cevabının verildiği görülmektedir. Evet diyen öğrencilerden K7 “*İnsan çalıştığından yararlanmalı.*” diyerek cevabının sebebini belirtmiştir. K10 ise “*Hayır, sonu kötü olabilir.*” demiştir.

Tablo 20 Uygulama Sonu Öğrenci Günlükleri Soruları ve Örnek Öğrenci Cevapları

Sorular	Tema	Kod
1.Bu eserin dürüstlük-doğruluk noktasında sana bir şeyler kazandırdığını düşünüyor musun? Cevabın evet ise ne kazandırdığını açıklar mısın?	Evet (f=21)	İyilik(f=3) Dürüstlük-Doğruluk(f=13) Merhamet(f=2) Sebepsiz(f=3)
	Hayır (f=4)	İlgisi yok(f=1) Zaten her şeyi biliyoruz(f=1) Padişahla vezirin barışması(f=1) Padişah veziri görevden almış(f=1)
2.Bu eserin sana kazandırdıklarını arkadaşların ve ailenle olan ilişkilerinde kullanmayı düşünür müsün?	Evet (f=23)	Güzel-İyi bir hikâye(f=3) Güzel insan olmak için(f=2) Sebepsiz(f=18)
	Hayır (f=2)	Kötü bir şey(f=1) Padişahın iyiliği(f=1)

Tablo 20 incelendiğinde ise “Bu eserin dürüstlük- doğruluk noktasında sana bir şeyler kazandırdığını düşünüyor musun?” sorusuna, 21 öğrencinin evet, 4 öğrencinin hayır dediği görülmektedir. 1. soruya verilen cevaplardan K8 “*Evet, çevremdekilere de dürüstlüğü anlatmak hoşuma gidiyor.*” demesi metnin vermek istediği mesajın öğrenciler tarafından alındığına örnek gösterilebilir. E11 ise niçin hayır dediğini şu cümleyle açıklamıştır: “*Hayır, zaten padişahla vezirin barışması anlatılıyor.*”

“Bu metnin sana kazandırdıklarını arkadaşların ve ailenle olan ilişkilerinde kullanmayı düşünür müsün?” sorusuna verilen cevapların genel anlamda olumlu

olduğu görülmektedir. Özellikle E7 verdiği cevapla “*Evet, biz de zaten onu yapıyoruz.*” demesi yapılan çalışmaların etkili olduğunu göstermektedir. 2. soruya verilen hayır cevaplarına örnek olarak ta K4 şu cümlesi örnek verilebilir: “*Hayır, çünkü kötü bir şey.*”

Ders Alan Padişah: Uygulama sonu etkinliği-3

Ders alan padişah (Ek-15) sınıfa dağıtıldıktan ve öğretmen tarafından okunduktan sonra, öğrencilerin metinle ilgili soruları cevaplamaları için formlar dağıtılmış ve arkasından öğrenci günlükleri alınmıştır. Yapılan etkinlikler tablolaştırılarak sunulmuştur.

Tablo 21 Uygulama Sonu Etkinliği Soruları ve Örnek Öğrenci Cevapları

Sorular	Tema	Kod
1.Padişahın davranışını onaylıyor musun? Neden evet/hayır?	Evet (f=15)	İyi-Güzel davrandı(f=9) İnsanın yaptığı kötülük başına gelebilir(f=2) Adaletli olmak en iyisi(f=1) Yardım etmek güzel(f=1) Hatasını anladı(f=2)
	Hayır (f=10)	Yardımcılarını yalnız bıraktı(f=1) Kötü bir insan-Zalim(f=4) Sebepsiz(f=5)
2. Sence vezirin yaptığı doğru mu? Neden?	Evet (f=18)	Olayın merak edilmesi(f=10) Vezirin cesur olması(f=2) Padişahın iyi insan olmasını isteme(f=2) Sebepsiz(f=4)
	Hayır (f=7)	Padişahla konuşulmalı(f=1) İnsanlara kötü davranma(f=5) Kendi başına gelme ihtimali(f=1)

Tablo 21 incelendiğinde “Padişahın davranışını onaylıyor musun? Neden evet/hayır?” sorusuna 15 öğrencinin evet, 10 öğrencinin ise hayır dediği görülmektedir. E8 “*Evet, çünkü adaletli olmak en iyisi.*” diyerek cevabının

sebebini belirtmiştir. E10 ise “Hayır, çünkü zalim bir insan.” diyerek cevabının sebebini belirtmiştir.

“Sence vezirin yaptığı doğru mu? Neden?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde ise 18 öğrenci evet, 7 öğrenci hayır cevabını vermiştir. K8 “Evet çünkü çok normal bende merak edip sorardım.” diyerek metindeki kahramanla empati kurabildiğini göstermiştir. E12 ise “Hayır, gidip padişahla konuşurdum.” diyerek cevabının sebebini belirtmiştir.

Tablo 22 Uygulama Sonu Öğrenci Günlükleri Soruları ve Örnek Öğrenci Cevapları

Sorular	Tema	Kod
1.Bu eserin dürüstlük-doğruluk noktasında sana bir şeyler kazandırdığını düşünüyor musun? Cevabın evet ise ne kazandırdığını açıklar mısın?	Evet (f=22)	Hatasını anlamak ve dürüst davranmak(f=8) İnsanlara nasıl davranılması gerektiği(f=1) İyi insan olmak(f=8) İyi hissettiriyor(f=2) Adalet-Zalim olmamak(f=2) Çok şey(f=1)
	Hayır (f=3)	İlgisi yok(f=1) Dürüstlük yok gibi(f=1) Vezir herkesi bıktırıyor(f=1)
2.Bu eserin sana kazandırdıklarını arkadaşların ve ailenle olan ilişkilerinde kullanmayı düşünür müsün?	Evet (f=22)	Bilip bilmeden kızmamak için(f=1) Arkadaşlarımı uyarmak için(f=1) Herkes dürüstlüğü öğrenmeli(f=4) Ailem ve arkadaşlarımın daha iyi olması için(f=2) Mutlu olmak için(f=2) Sebepsiz(f=12)
	Hayır (f=3)	Fazla iyi değil(f=1) Anlatılan yanlış(f=1) Günah(f=1)

Tablo 22 analiz edildiğinde “Bu eserin dürüstlük- doğruluk noktasında sana bir şeyler kazandırdığını düşünüyor musun?” sorusuna, 22 öğrencinin evet, 3 öğrencinin hayır dediği görülmektedir. E5 “İlk başta kötülüğü anlatıyor gibi geldi

ama sonra iyiliği anlattığını hissettim, güzeldi.” diyerek evet cevabının sebebini belirtmiştir. K4 ise “Hayır, zaten dürüstlükle ilgisi yok.” diyerek cevabının niçin hayır olduğunu açıklamaya çalışmıştır.

“Bu eserin sana kazandırdıklarını arkadaşların ve ailenle olan ilişkilerinde kullanmayı düşünür müsün?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde ise 22 öğrencinin evet, 3 öğrencinin hayır dediği görülmektedir. Evet diyen öğrencilerden E8 “Evet, arkadaşlarımı da uyarmak isterim.” diyerek, hayır cevabını veren öğrencilerden E10 ise “Hayır, çünkü çok yanlış.” diyerek cevaplarının sebeplerini belirtmişlerdir.

Ağacın Şahitliği: Uygulama Sonu Etkinliği-4

Ağacın şahitliği (Ek-16) sınıfa dağıtıldıktan ve öğretmen tarafından okunduktan sonra, öğrencilerin metinle ilgili soruları cevaplamaları için formlar dağıtılmış ve arkasından öğrenci günlükleri alınmıştır. Yapılan etkinlikler tablolaştırılarak sunulmuştur.

Tablo 23 Uygulama Sonu Etkinliği Soruları ve Örnek Öğrenci Cevapları

Sorular	Tema	Kod
1. Davalının kadıya; “ben kimseden altın almadım” demesi, sence doğru mu? Neden doğru veya yanlış açıklar mısınız?	Evet (f=2)	Kadı doğru söylüyor(f=1) Sebepsiz(f=1)
	Hayır (f=23)	Kul hakkı(f=1) Günah(f=3) Yalan söylüyor(f=12) Kötü bir davranış(f=4)
2. Kişi başı sıkıştığı zaman yalana başvurmalı mı? Neden?	Evet (f=1)	Kendinin olanı almak için(f=1)
	Hayır (f=24)	Kötü bir davranış(f=5) Günah(f=3) Yalan sonunda ortaya çıkar(f=4) Adalet önemli(f=2) Sebepsiz(f=10)

Tablo 23 incelendiğinde “Davalının kadıya; ‘ben kimseden altın almadım’ demesi, sence doğru mu? Neden doğru veya yanlış açıklar mısınız?” sorusuna 23 öğrencinin hayır, 2 öğrencinin evet cevabını verdiği görülmektedir. E2 “*Evet, kadı doğru söylüyor.*” demiş, E13 ise “*Hayır, çünkü adam yalan söylüyor.*” demiştir.

“Kişi başı sıkıştığı zaman yalana başvurmalı mı? Neden?” sorusuna ise 24 öğrencinin hayır, 1 öğrencinin evet dediği görülmektedir. Buradan öğrencilerin masalın vermek istediği mesajı aldıkları, nitekim metnin öğrenci seviyesine uygun olduğu görülmektedir. Evet cevabını veren K7 “*Evet, çünkü kişi kendine ait olanı alabilmeli.*” diyerek neden evet dediğini açıklamaya çalışmıştır. Evet cevabını veren öğrencilerden K11 ise “*Hayır, çünkü yalancının mumu yatsıya kadar yanar.*” demiştir.

Tablo 24 Uygulama Sonu Öğrenci Günlükleri Soruları ve Örnek Öğrenci Cevapları

Sorular	Tema	Kod
1.Bu eserin dürüstlük-doğruluk noktasında sana bir şeyler kazandırdığını düşünüyor musun? Cevabın evet ise ne kazandırdığını açıklar mısınız?	Evet(f=23)	Doğruluğu- Dürüstlüğü anlatıyor(f=9) İnsanlara nasıl davranılacağını anlatıyor(f=8) Çok güzel bir masal(f=6)
	Hayır (f=1)	Sebepsiz (1)
	Boş (f=1)	
2.Bu eserin sana kazandırdıklarını arkadaşların ve ailenle olan ilişkilerinde kullanmayı düşünür müsün?	Evet (f=24)	Böylece bütün dünya yalana hayır der(f=1) Kötü-Yanlış bir davranış(f=19) Mutluluk(f=2) Ailem- Arkadaşlarım daha iyi olsun(f=2)
	Hayır (f=1)	Sebepsiz(f=1)

Tablo 24 analiz edildiğinde ise “Bu eserin dürüstlük- doğruluk noktasında sana bir şeyler kazandırdığını düşünüyor musun?” sorusuna, 23 öğrencinin evet, 1 öğrencinin hayır dediği görülmektedir. Fakat hayır diyen E2 “*Hayır, çünkü yalan söylemenin kötü bir şey olduğunu anlatıyor.*” demesinden aslında metnin

dürüstlüğü anlattığını anladığı görülmektedir. Evet diyen öğrencilerden K9 ise “Evet, insanlara nasıl davranılması gerektiğini anlatıyor.” diyerek ne anladığını açıklamaya çalışmıştır. Tablo 24’ün “Bu eserin sana kazandırdıklarını arkadaşların ve ailenle olan ilişkilerinde kullanmayı düşünür müsün?” sorusuna öğrencilerin 24’ünün evet, 1’inin hayır cevabını verdiklerini görüyoruz. Evet cevabını veren E6 “Ben arkadaşlarım ve ailemle paylaşırsam onlarda başkalarıyla paylaşır ve bu büyüyerek bütün dünyaya yayılır. Böylece bütün dünya yalana hayır der.” cümlesiyle cevabının sebebini açıklamaya çalışmıştır. 1 öğrencinin ise hayır cevabının sebebini açıklamadığı görülmektedir.

Sır saklamayan Seyis: Uygulama Sonu Etkinliği-5

Sır saklamayan seyis (Ek-17) sınıfa dağıtıldıktan ve öğretmen tarafından okunduktan sonra, öğrencilerin eserle ilgili soruları cevaplamaları için formlar dağıtılmış ve arkasından öğrenci günlükleri alınmıştır. Yapılan etkinlikler tablolaştırılarak sunulmuştur.

Tablo 25 Uygulama Sonu Etkinliği Soruları ve Örnek Öğrenci Cevapları

Sorular	Tema	Kod
1.Seyisin davranışını doğru buluyor musun? Evetse neden, hayırsa neden açıklar mısın?	Evet(f=7)	Seyisin tahta geçmek istemesi(f=7)
	Hayır(f=18)	Seyisin ihanet etmesi(f=7) Seyisin sır saklamaması(f=8) Sebepsiz(f=3)
2.Sence birinin sana verdiği sırrı ne olursa olsun saklamak mı gerekir, yoksa bazen sana verilen sır başkasına anlatılabilir mi? Açıklar mısın?	Evet(f=2)	Birinin zarar görme ihtimali(f=2)
	Hayır(f=23)	Kötü bir davranış olur(f=2) Sır tutmak gerekir(f=16) Sır tutmak güzeldir(f=2) Günah olur(f=1) Arkadaşımızın güveni sarsılır(f=2)

Tablo 25 incelendiğinde “Seyisin davranışını doğru buluyor musun? Evetse neden, hayırsa neden açıklar mısın?” sorusuna 7 öğrencinin evet, 18

öğrencinin ise hayır cevabını verdiği görülmüştür. K5 “*Evet, çünkü seyis tahta geçmek istiyor.*” demiş, K2 ise “*Hayır, çünkü seyis ihanet etmiş.*” demiştir. 2. soru olan “Sence birinin sana verdiği sırrı ne olursa olsun saklamak mı gerekir, yoksa bazen sana verilen sır başkasına anlatılabilir mi? Açıklar mısınız?” sorusuna ise 2 öğrenci evet, 23 öğrenci hayır cevabını vermiştir. Evet diyen öğrencilerden K9 Eylül “*Evet, eğer birileri zarar göreceksen saklanmayabilir.*” diyerek cevabının sebebini belirtmiştir. K4 ise “*Hayır, arkadaşımızın güveni sarsılır.*” demiştir.

Tablo 26 Uygulama Sonu Öğrenci Günlükleri Soruları ve Örnek Öğrenci Cevapları

Sorular	Tema	Kod
1.Bu eserin dürüstlük-doğruluk noktasında sana bir şeyler kazandırdığını düşünüyor musun? Cevabın evet ise ne kazandırdığını açıklar mısın?	Evet(f=20)	Dürüstlük-Doğruluk(f=9) Sır Tutma(f=1) Söz tutma(f=4) Güven sarsmama(f=3) Sebepsiz(f=3)
	Hayır(f=5)	Sırrı hemen açıklama(f=2) Ne iyi ne kötü(f=2) Sebepsiz(f=1)
2.Bu eserin sana kazandırdıklarını arkadaşların ve ailenle olan ilişkilerinde kullanmayı düşünür müsün?	Evet(f=21)	Dürüst olmamız gerekir(f=4) Söz tutmak gerekir(f=4) Sebepsiz(f=13)
	Hayır(f=4)	Böyle bir olayın yaşanmaması(f=1)

Tablo 26 analiz edildiğinde ise “Bu eserin dürüstlük- doğruluk noktasında sana bir şeyler kazandırdığını düşünüyor musun?” sorusuna, 20 öğrencinin evet, 5 öğrencinin ise hayır dediği görülmektedir. Evet cevabını veren öğrencilerden K6 “*Dürüst olmayı, sır tutmayı, güven sarsmamayı öğrendim.*” diyerek cevabının sebebini açıklamıştır. Hayır diyen E8 “*Hayır, ne iyi ne kötü*” demiştir. “Bu eserin sana kazandırdıklarını arkadaşların ve ailenle olan ilişkilerinde kullanmayı düşünür müsün?” sorusuna ise öğrencilerin 21’inin evet cevabını vermesi de

metnin vermek istediği mesajı öğrencilerin doğru aldığını göstermektedir. Bu soruya evet cevabını veren E9 “*Evet, çünkü hepimizin dürüst olması gerekir.*” demiş, hayır cevabını veren E11 ise “*Hayır, çünkü böyle bir olay yaşanmadı.*” demiştir.

Odadaki Sır: Uygulama sonu etkinliği-6

Odadaki sır (Ek-18) sınıfa dağıtıldıktan ve öğretmen tarafından okunduktan sonra, öğrencilerin metinle ilgili soruları cevaplamaları için formlar dağıtılmış ve arkasından öğrenci günlükleri alınmıştır. Yapılan etkinlikler tablolaştırılarak sunulmuştur.

Tablo 27 Uygulama Sonu Etkinliği Soruları ve Örnek Öğrenci Cevapları

Sorular	Tema	Kod
1.Padişahın Eyaz’ı şikâyet edenlere ders vermek için yaptıklarını doğru buluyor musun?	Evet (f=22)	Eyaz’a haksızlık yaptılar(f=4) Padişah Eyaz’ı bağışladı(f=1) Eyaz’ı kıskandılar(f=2) Eyaz doğruyu yaptı(f=1) Eyaz iyi biri(f=1) Padişah Eyaz’a güveniyor(f=1) Sebepsiz(f=12)
	Hayır (f=3)	Eyaz iyi biri(f=1) Bilmeden konuşuyorlar(f=1) Eyaz odasına altın saklamış(f=1)
2.Eyaz’ı kıskananların, onu tanımadan suçlamalarını doğru buluyor musun?	Evet (f=3)	Eyaz akıllı adam(f=1) Sebepsiz(f=2)
	Hayır (f=22)	Ön yargılı davrandılar(f=2) Eyaz’ı kıskandılar(f=1) Eyaz öyle bir şey yapmaz(f=1) Bir şeyi bilmeden yapmamalıyız(f=3) Odayı dağıtmışlar(f=1) Sebepsiz(f=14)

Tablo 27 incelendiğinde 22 öğrencinin 1. Soruya evet, 3 öğrencinin hayır cevabını verdiği görülmektedir. Öğrencilerden K9 “*Evet, çünkü Eyaz’a haksızlık yaptılar.*” demiştir. Öğrenci K4 ise “*Hayır. Eyaz iyi biri, bilmeden konuşuyorlar.*” demiştir.

“Eyaz’ı kıskananların, onu tanımadan suçlamalarını doğru buluyor musun?” sorusuna ise 3 öğrenci evet, 22 öğrenci hayır cevabını vermiştir. Evet cevabını verenlerden E7 “*Evet, Eyaz akıllı, ince fikirli adam.*” demiştir. E6 ise “*Hayır, bilmeden bir şeyi yapmak yanlış olur.*” cevabını vermiştir.

Tablo 28 Uygulama Sonu Öğrenci Günlükleri Soruları ve Örnek Öğrenci Cevapları

Sorular	Tema	Kod
1.Bu eserin dürüstlük-doğruluk noktasında sana bir şeyler kazandırdığını düşünüyor musun? Cevabın evet ise ne kazandırdığını açıklar mısın?	Evet (f=22)	Doğruluk-dürüstlük(f=13) Bilmeden suçlamama(f=4) Padişahın Eyaz’a yaptığı kötülük(f=1) Kıskanmama(f=2) İftira atmama(f=2)
	Hayır (f=3)	Düzenbazlık anlatılıyor(f=1) Sebepsiz(f=2)
2.Bu eserin sana kazandırdıklarını arkadaşların ve ailenle olan ilişkilerinde kullanmayı düşünür müsün? Neden?	Evet (f=22)	Herkes doğruluğu anlatıyor(f=10) İnsanlar daha iyi olur(f=2) Onlar da aynı davransın(f=2) İnsanlara dürüst davranmayı öğretiyor(1) Sebepsiz(f=7)
	Hayır (f=3)	Fazla iyi değil(f=1) Padişah izinsiz odaya girdi(f=1) Sebepsiz(f=1)

Tablo 28’e bakıldığında “Bu eserin dürüstlük- doğruluk noktasında sana bir şeyler kazandırdığını düşünüyor musun?” sorusuna, 22 öğrencinin evet dediği, 3 öğrencinin hayır dediği görülmektedir. Evet cevabını veren öğrencilerden K2

“Evet, dürüstlüğü ve doğruluğu anladım.” demiştir. Hayır cevabını veren öğrencilerden E10 ise “Hayır, çünkü burada düzenbazlık yapılıyor.” demiştir.

“Bu eserin sana kazandırdıklarını arkadaşların ve ailenle olan ilişkilerinde kullanmayı düşünür müsün? Neden?” sorusuna da 22 öğrencinin evet, 3 öğrencinin hayır dediği görülmektedir. Evet cevabını veren öğrencilerden E4 “Evet, çünkü aileme okudum eskisinden daha iyi oldular.” diyerek cevabının sebebini belirtmiştir. K8 ise “Hayır, çünkü padişah Eyaz’ın odasına izinsiz girdi.” demiştir.

Kedi Burdaysa Et Nerde: Uygulama sonu etkinliği-7

Kedi buradaysa et nerde? isimli metin (Ek-19) sınıfa dağıtıldıktan ve öğretmen tarafından okunduktan sonra, öğrencilerin eserle ilgili soruları cevaplamaları için formlar dağıtılmış ve arkasından öğrenci günlükleri alınmıştır. Yapılan etkinlikler tablolaştırılarak sunulmuştur.

Tablo 29 Uygulama Sonu Etkinliği Soruları ve Örnek Öğrenci Cevapları

Sorular	Tema	Kod
1.Adamın doğruyu ortaya çıkarmak için yaptığı şey sence doğru mu? Sen olsan nasıl bir yol denerdin?	Evet (f=17)	Aynısını yapardım(f=12) Tekrar et alırdım(f=1) Şahit bulurdum(f=1) Bilmiyorum(f=3)
	Hayır (f=8)	Bilmiyorum(f=2) Sebepsiz(f=6)
2.Kadının eti tek başına yedikten sonra yalan söylemesi sence doğru bir davranış mı?	Hayır (f=25)	Kötü-yanlış davranış (f=15) Günah(f=4) Misafir gelecekti(f=1) Dürüstçe söylemeli(f=1) Paylaşmalıydı(f=1) Sebepsiz(f=3)

Tablo 29 analiz edildiğinde “Adamın doğruyu ortaya çıkarmak için yaptığı şey sence doğru mu? Sen olsan nasıl bir yol denerdin?” sorusuna 17 öğrencinin

evet, 8 öğrencinin hayır dediği görülmektedir. Evet cevabını veren öğrencilerin çoğunun “Bende aynısını yapardım.” cevabını vermesi, öğrencilerin metindeki kahramanlarla empati kurabildiğini göstermektedir. K12 “*Evet doğru, ben şahit bulurdum.*” demiş, K9 ise “*Hayır, bilmiyorum.*” cevabını vermiştir.

Tablo 30 Uygulama Sonu Öğrenci Günlükleri Soruları ve Örnek Öğrenci Cevapları

Sorular	Tema	Kod
1.Bu eserin dürüstlük-doğruluk noktasında sana bir şeyler kazandırdığını düşünüyor musun? Cevabın evet ise ne kazandırdığını açıklar mısın?	Evet (f=23)	Doğruluk-dürüstlük (f=13) Yalan kötü bir davranış(f=4) Yalan mutlaka ortaya çıkar(f=2) Sebepsiz(f=4)
	Hayır (f=2)	Kadı doğru davranmıyor(f=1) Adam yalan söylüyor(f=1)
2.Bu eserin sana kazandırdıklarını arkadaşların ve ailenle olan ilişkilerinde kullanmayı düşünür müsün?	Evet (f=19)	Onlar da yalan söylemesin(f=1) Mutlu oluruz(f=3) Bizim için daha iyi(f=3) Herkes dürüst olur(f=2) Yalan kötü bir şey(f=4) Sebepsiz(f=6)
	Hayır (f=6)	Böyle bir olay yaşanmadı(f=2) Masalda yalan var(f=2) Oburluk anlatılıyor(f=2)

Tablo 30’a bakıldığında ise “Bu eserin dürüstlük- doğruluk noktasında sana bir şeyler kazandırdığını düşünüyor musun?” sorusuna, 23 öğrencinin evet, 2 öğrencinin hayır dediği görülmektedir. Bu öğrencilerden 13’ünün doğruluk ve

dürüstlük cevabını verdikleri görülmektedir. Buradan metnin vermek istediği mesajın öğrenciler tarafından alındığı söylenebilir. Bu soruya evet cevabını veren K11 “*Evet, doğruluk, dürüstlük anlatılıyor.*” demiştir. Hayır cevabını veren E10 ise “*Hayır, dürüstlük yok. Zaten adam yalan söylüyor.*” demiştir.

“Bu eserin sana kazandırdıklarını arkadaşların ve ailenle olan ilişkilerinde kullanmayı düşünür müsün?” sorusuna 19 öğrenci evet, 6 öğrenci hayır cevabını vermiştir. Evet cevabını veren öğrencilerden E11 “*Evet, hem bu sayede herkes dürüst olur.*” demiştir. Hayır cevabını veren öğrencilerden K5 ise “*Hayır, ben sır saklasam arkadaşlarıma ve aileme söyledim.*” demiştir.

Filin Öcü: Uygulama sonu etkinliği-8

Filin Öcü (Ek-20) sınıfa dağıtıldıktan ve öğretmen tarafından okunduktan sonra, öğrencilerin okunan metinle ilgili soruları cevaplamaları için formlar dağıtılmış ve arkasından öğrenci günlükleri alınmıştır. Yapılan etkinlikler ve analizler tablolaştırılarak sunulmuştur.

Tablo 31 Uygulama Sonu Etkinliği Soruları ve Örnek Öğrenci Cevapları

Sorular	Tema	Kod
1. Herhangi bir kimse bize bir konu hakkında tavsiyede bulursa onun sözünü dikkate almalı mıyız?	Evet (f=23)	Öğüt almak iyidir/önemlidir(f=4) Başımıza iyi gelebilir(f=11) Hata yapabiliriz(f=1) Büyük sözü dinlemeliyiz(f=3) Sebepsiz(f=4)
	Hayır (f=2)	Biri bizi kandırabilir(f=1) Sebepsiz(f=1)
2. Öğüt veren adama yolcuların söz vermesi ve daha sonra sözlerini tutmaması doğru bir davranış mı?	Evet (f=3)	Söz tutmak iyidir(f=2) Doğrudur(f=1)
	Hayır (f=22)	Yanlış-kötü bir davranış(f=18) Başlarına kötülük geldi(f=4)

Tablo 31 analiz edildiğinde “Herhangi bir kimse bize bir konu hakkında tavsiyede bulursa onun sözünü dikkate almalı mıyız?” sorusuna 23 öğrencinin evet, 2 öğrencinin hayır dediği görülmektedir. Evet cevabını veren öğrencilerden E3 “*Evet, büyük sözü dinlemeliyiz.*” demiştir. Hayır cevabını veren öğrencilerden K5 ise “*Hayır, bir adam gel seni annene götüreceğim dese, belki bizi kandırıyordur.*” cevabını vermiştir. “Öğüt veren adama yolcuların söz vermesi ve daha sonra sözlerini tutmamaları doğru bir davranış mı?” sorusuna ise 22 öğrenci hayır cevabını vermiştir. Bu da öğrencilerin okunan metni anladığını göstermektedir. K6 “*Hayır, çünkü yanlış davrandılar, başlarına kötülük geldi.*” cevabını vermiştir. Evet cevabını veren öğrencilerden E1 ise “*Evet söz tutmak iyidir.*” demiştir. Bu cevaptan aslında öğrencinin metindeki mesajı anladığı fakat soruya cevap verirken dikkatini veremediği söylenebilir.

Tablo 32 Uygulama Sonu Öğrenci Günlükleri Soruları ve Örnek Öğrenci Cevapları

Sorular	Tema	Kod
1.Bu eserin dürüstlük-doğruluk noktasında sana bir şeyler kazandırdığını düşünüyor musun? Cevabın evet ise ne kazandırdığını açıklar mısın?	Evet (f=20)	Söz tutmalıyız(f=7) Doğruluk-Dürüstlük(f=6) İyilik(f=1) Merhamet(f=1) Çok şey(f=1) Sebepsiz(f=4)
	Hayır (f=5)	Adamlar sözlerini tutmadılar(f=2) Sebepsiz(f=3)
2.Bu eserin sana kazandırdıklarını arkadaşların ve ailenle olan ilişkilerinde kullanmayı düşünür müsün?	Evet (f=24)	Dürüstlük iyidir(f=4) Mutlu oluruz(f=3) Ailemiz-Arkaşlarımız için iyi olur(f=2) Sebepsiz(f=15)
	Hayır (f=1)	Sır saklamama(f=1)

Tablo 32 incelendiğinde “Bu eserin dürüstlük- doğruluk noktasında sana bir şeyler kazandırdığını düşünüyor musun?” sorusuna, 20 öğrencinin evet dediği, 5 öğrencinin hayır dediği görülmektedir. “Bu eserin sana kazandırdıklarını arkadaşların ve ailenle olan ilişkilerinde kullanmayı düşünür müsün?” sorusuna ise öğrencilerin 24’ünün evet cevabını verdikleri görülmüştür. Evet cevabını veren öğrencilerden K4 “*Evet, ailem için de iyi olur.*” demiştir. Tek hayır cevabını veren K5 ise “*Hayır, ben annemden ve kimseden bir şey saklayamam.*” demiştir.

3.3. SON UYGULAMALAR (5.Hafta)

3.3.1. Son Kompozisyonlar

Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin dürüstlük değeri ile ilgili kazandıkları düşünülen veya var olan son bilgileri tespit edebilmek amacıyla uygulanmıştır. Deney ve kontrol grubunun sınıf öğretmenleri tarafından 1’er ders saatinde uygulanmıştır.

Deney grubundaki öğrencilerin konuya uygulamanın başındaki durumlarına göre daha fazla hâkim oldukları, konuya daha uygun örnekler verebildikleri ve daha rahat oldukları görülmüştür. Fakat kontrol grubu öğrencilerinin benzer kompozisyonlar yazdıkları, dolaylı yollardan konuyu anlatmaya çalıştıkları ve uygulamanın başındaki gibi çekingen davrandıkları görülmüştür.

Son uygulama olarak yazdırılan kompozisyonlar analiz edilirken cümleler yine belirli kodlar etrafında toplanmıştır. Kodlar ve ilgili örnek öğrenci cümleleri hem deney grubuna hem de kontrol grubuna ait olmak üzere aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

3.3.1.1. Deney Grubu Son Kompozisyonları

Deney grubu öğrencilerinin uygulama sonundaki kompozisyonlarının analizi aşağıda tablollaştırılarak sunulmuştur.

Tablo 33 Deney Grubu Son Kompozisyon Tablosu

Tema	Kod	f
Dürüstlük değeri ile ilgili olma(f=22)	Doğru olmak/Yalan söylememek	22
Dürüstlük değeri ile ilgili olmama(f=56)	İyi kalpli olmak/ İyi insan olmak	8
	Erdemli olmak/Erdem	8
	Saygılı olmak	7
	Sevgi	6
	Güvenilir olmak	5
	Adil olmak	4
	Yardımsever olmak	3
	Kardeşlik/ Dostluk	3
	Küfür etmemek	3
	Mutlu insan	2
	Özgür olmak	1
	Sır tutmak	1
	Şaka yapmamak	1
	Terbiyeli olmak	1
	Kendine güvenmek	1
Merhametli olmak	1	
Hoşgörü	1	

Tablo 33'deki analizlerden deney grubundaki öğrencilerin kompozisyon son uygulamalarında en yüksek frekansa sahip olan kodun “yalan söylememek, doğru olmak (f=22)” olduğu, bunu 8 frekans değeriyle “iyi kalpli olmak ve erdemli olmak” kodlarının takip ettiği görülmektedir. Buradan doğru söylemenin öğrenciler tarafından erdem olarak nitelendirildiği ve iyi kalpli olmakla ilişkilendirildiği söylenebilir. Dürüstlikle ilgili olan ve Doğru olmak/Yalan söylememek koduyla ilişkili olarak E6 “*Doğru söyleyen insan dürüst insandır.*” demiştir. E1 ise iyi kalpli olmak/iyi insan olmak koduyla ilişkili olarak “*İyi yürekli ve iyi insan dürüştür.*” demiştir.

Tablo 34 Deney Grubu Öğrencilerinin Ürettikleri Kodların Karşılaştırılması

Ön Kompozisyonlar	Son Kompozisyonlar
Saygılı olmak (f=2)	Saygılı olmak (f=7)
Doğru olmak, doğru söylemek, doğrunun yanında olmak, Yalan söylememek (f=20)	Doğru olmak/ Doğru söylemek, Yalan söylememek (f=22)
Adil olmak, Adalet (f=4)	Adil olmak (f=4)
Güvenilir olmak (f=1), Sözünün arkasında durmak (f=4)	Güvenilir olmak (f=5)
Merhametli olmak (f=1)	Merhametli olmak (f=1)
Yardımsaver olmak (f=3)	Yardımsaver olmak (f=3)
Kötü şaka yapmamak /Kötü söz söylememek (f=3)	Küfür etmemek, Terbiyeli olmak, Şaka yapmamak (f=3)
Sorumluluk sahibi olmak (f=1)	-
Hatasından ders çıkarmak (f=3)	-
İyi bir şey, Önemli bir şey (f=10)	-
-	Kendine güvenmek (f=1)
-	Özgür olmak (f=1)
-	Mutlu insan(f=2)
-	İyi kalpli olmak/ İyi insan olmak (f=8)
-	Kardeşlik/ Dostluk (f=3)
-	Erdemli olmak/Erdem (f=8)
-	Hoşgörü (f=1)
-	Sır tutmak (f=1)
-	Sevgi (f=6)

Tablo 34 incelendiğinde son kompozisyonlarda öğrencilerin ürettikleri kodların daha fazla olduğu ve dürüstlük değerini açıklayıcı kavramlar üzerinde durmaya çalıştıkları görülmektedir. Ön kompozisyonlarda üretilen kodlardan biri olan “İyi bir şey (Önemli bir şey)” kodunun, “Hatasından ders çıkarmak” kodunun ve “Sorumluluk sahibi olmak” kodunun son kompozisyon analizlerinde karşılık bulmadığı görülmektedir. Ön kompozisyonlarda öğrenciler tarafından üretilen kod sayısının 10, son kompozisyonlarda üretilen kod sayısının 16 olduğu görülmektedir. Buradan hareketle yapılan uygulamaların öğrenciler üzerinde olumlu etkisi olduğu ve dürüstlük değerini kazandırdığı söylenebilir. Öğrencilerin ürettiği kodlar incelendiğinde araştırmanın sadece dürüstlük değerini

kazandırmada olumlu etkisi olduğu görülmemekte aynı zamanda toplum tarafından benimsenmiş başka değerleri de öğrencilere kazandırmada etkili olduğu görülmektedir.

3.3.1.2. Kontrol Grubu Son Kompozisyonları

Kontrol grubu öğrencilerinin uygulama sonundaki kompozisyonlarının analizi aşağıda tablolaştırılarak sunulmuştur.

Tablo 35 Kontrol Grubu Son Kompozisyon Tablosu

Tema	Kod	f
Dürüstlük değeri ile ilgili olma(f=16)	Doğruluk/Yalan söylememek	16
Dürüstlük değeri ile ilgili olmama(f=25)	Açık sözlü olmak	4
	Saygı	4
	Hoşgörülü olmak	3
	Güvenilir olmak	2
	Mutluluk	2
	Kavga etmemek	2
	Sevgi	2
	Yardıms severlik	2
	Küfürlü laf etmemek	1
	İyi kalplilik	1
	Adaletli olmak	1
	İyi bir şey	1

Tablo 35 analiz edildiğinde kontrol grubu öğrencilerinin dürüstlük değerini daha çok doğruluk, gerçeği söylemek ve yalan söylememek kodlarıyla ilişkilendirdikleri görülmektedir. Dürüstlük değeri ile ilgili olan ve doğruluk/yalan söylememek koduyla ilişkili olarak E1 “*Paramla ne yaptığımı anneme anlattım ve dürüst oldum.*” demiş, E6 ise açık sözlü olmak koduyla ilişkili olarak “*Dürüst olmak daima açık sözlü olmaktır.*” demiştir.

Tablo 36 Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ürettikleri Kodların Karşılaştırılması

Ön Kompozisyonlar	Son Kompozisyonlar
Doğruluk, Yalan söylememek (f=25)	Doğruluk/Yalan söylememek (f=22)
Açık sözlü olmak (f=4)	Açık sözlü olmak (f=4)
Güven (f=2)	Güvenilir olmak (f=2)
Adaletli olmak (f=2)	Adaletli olmak (f=1)
Hoşgörü (f=3)	Hoşgörülü olmak (f=3)
Saygı (f=5)	Saygı (f=4)
Sevgi (f=3)	Sevgi (f=2)
Yardıms severlik (f=3)	Yardıms severlik (f=2)
Dostluk/Arkadaşlık (f=2)	-
Paylaşımlı olmak (f=1)	-
-	Küfürlü laf etmemek, Kavga etmemek (f=2)
-	İyi kalplilik (f=1)
Duyarlı olmak (f=1)	-
-	Mutluluk (f=2)
-	-
-	İyi bir şey (f=1)

Tablo 36 incelendiğinde ön kompozisyonlarda üretilen “Duyarlı olmak”, “Dostluk/arkadaşlık” ve “Paylaşımlı olmak” kodlarının son kompozisyonlarda karşılık bulmadığı görülmektedir. Aynı şekilde son kompozisyonlarda üretilen “Küfürlü laf etmemek, kavga etmemek”, “İyi kalplilik”, “Mutluluk” ve “İyi bir şey” kodlarının ön kompozisyonlarda karşılık bulmadığı görülmektedir. Buradan hareketle öğrencilerin son kompozisyonlarda ön kompozisyonlara göre 4 kod fazla ürettikleri görülmektedir. Son kompozisyonların analizinden elde edilen verilerle, ön kompozisyonların analizinden elde edilen veriler karşılaştırıldığında öğrenciler tarafından üretilen kodların neredeyse aynı olduğu, yazdırılan ilk kompozisyonların ve son kompozisyonların benzer özellikler taşıdığı görülmektedir. Bu durumda öğrencilerin dürüstlük kavramıyla ilgili bilgilerinin benzer olduğu, dolayısıyla kontrol grubu öğrencilerinin dürüstlük davranışlarında fazla bir değişikliğin olmadığı söylenebilir.

3.3.2. Son Mülakatlar

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin dürüstlük değeri hakkındaki son görüşlerini belirlemek amacıyla her iki gruba da uygulanmıştır. Uygulamalar sınıf öğretmenleri tarafından 1’er ders saatinde yapılmıştır. Uygulamada araştırmacı ve

danışman tarafından hazırlanan Öğrenci Mülakat Formları kullanılmıştır. Analizler tablolaştırılarak sunulmuştur.

Tablo 37 Deney Grubu Son Mülakat Tablosu

Sorular	Tema	Kod
1-Yapmayı sevdiğin ama yanlış olduğunu sonradan anladığın bir davranışı tekrarlar mısın?	Evet (5)	Hoşuna gitme(2) Unutkanlık(1) Yanlışlık(1) Bazen(1)
	Hayır (20)	Empati(2) Farkındalık(3) Rezil olma korkusu(1) Sebepsiz(9) Kötü davranış(5)
2-Ödevini yapmadığında bahane uydurur musun?	Evet (5)	Zor ödev(1) Baş ağrısı(1) Bazen(3)
	Hayır (20)	Sebepsiz(7) Bahaneyi sevmemek(2) Yalan olması(6) Gerçekçi olma(4) Hep doğru olma(1)
3-Arkadaşına yalan söyler misin?	Evet (18)	Şaka amaçlı(5) Sonra gerçeği söyleme şartı(2) Bazen(7) Arkadaşını üzme korkusu(1) Kendini mecbur hissetme(1) Sebepsiz(2)
	Hayır (7)	Sebepsiz(4) Kötü davranış(3)
4-Kantinde arkadaşlarının sırasına geçer misin?	Evet (10)	Sebepsiz(2) İzin alma(6) Sevilen arkadaş(2)
	Hayır (15)	Haksızlık(2) Sebepsiz(12) Kendi sırasını almaları(1)
5-Ailene ödev yapacağını söyleyip, onlarla oyun oynamaya gider misin?	Evet (2)	Ödev de yapmak(1) Sebepsiz(1)
	Hayır (23)	İzin alma(1) Kötü davranış(1) Ailesini üzme korkusu(1) Korku(1) Aldatma korkusu(2) Sebepsiz(15) Ailenin izin vermemesi(2)
6-Sana bir eşya emanet edildiğinde onu izin almadan kendin için kullanır mısın?	Hayır (25)	Arkadaşının üzülmemesi(1) Zarar verme korkusu(1) Günah(2) Güven yitirme korkusu(1) Kul hakkı(1) Sebepsiz(19)
	Evet (6)	Sebepsiz(3) Zorlanma(2) Yorulma(1)
7-Ödevlerini istemediğinde başkalarına yaptırır mısın?	Hayır (19)	Sebepsiz(15) Yazının tanınma ihtimali(4)

Tablo 37 Deney Grubu Son Mülakat Tablosu (Devam)

8-Oyunlarda kazanacağını düşünsen bilebile hile yapar mısın?	Evet (8)	Heyecan duygusu(1) Telefon-Tablet oyunu olması(1) Bazen(6)
	Hayır (17)	Kul Hakkı(3) Kötü davranış(1) Anlamını yitirme(1) Sebepsiz(12)
9- Ailen sana bir görev verdiğinde hastaymış gibi yapar mısın?	Evet (4)	İstememe(1) Bazen(3)
	Hayır (21)	Sebepsiz(18) Aileyi üzme korkusu(1) Annenin anlaması(1) Sorumluluk duygusu(1)
10- İzin almadan arkadaşlarının eşyasını kullanır mısın?	Evet (4)	Yakın arkadaş(2) Bazen(1) Acil durum(1)
	Hayır (21)	İzin alma(14) Haram(1) Arkadaşını üzme korkusu(4) İhanet etme korkusu(1) Kötü davranış(1)

- Tablo incelendiğinde 1. soruya 5 öğrencinin evet, 20 öğrencinin hayır dediği görülmektedir. Evet cevabını veren öğrencilerden E6 unutkanlık kodu ile ilişkili olarak; “Eğer unutkanlığımıza gelirse tekrarlayabilirim.” diyerek neden evet dediğini açıklamıştır. Hayır diyen öğrencilerden olan E2 ise farkındalık koduyla ilişkili olarak “Yanlış olduğunu fark edersem bir daha yapmam.” diyerek neden hayır dediğini açıklamaya çalışmıştır.

- 2. soruya 5 öğrencinin evet dediği, 20 öğrencinin hayır dediği görülmektedir. Evet diyen öğrencilerden K8 baş ağrısı koduna ilişkin “Evet, bazen başım ağrıdığında.” diyerek, hayır diyen E5 ise bahaneyi sevmemek koduna ilişkin “Hayır bahane üretmeyi sevmem.” diyerek sebep belirtmişlerdir.

- 3. soruya bakıldığında ise 18 öğrencinin evet, 7 öğrencinin hayır dediği görülmektedir. Evet diyen öğrencilerden E3 şaka amaçlı koduyla ilişkili olarak “Evet, şaka amacıyla söylerim.” demiş, hayır cevabını veren öğrencilerden E9 kötü davranış koduna ilişkin “Hayır, çünkü kötü bir davranış.” demiştir.

- 4. soruyu 10 öğrenci evet olarak, 14 öğrenci hayır olarak cevaplandırmıştır. Evet cevabını veren öğrencilerden E10 izin alma koduyla ilişkili olarak “Evet, arkadaşım izin verirse geçerim.” cevabını vermiştir. Hayır

cevabını veren öğrencilerden K9 ise haksızlık koduna ilişkin “*Hayır, haksızlık olur.*” demiştir.

- 5. soru 2 öğrenci tarafından evet, 23 öğrenci tarafından hayır olarak cevaplandırılmıştır. Evet diyen K3 ödev de yapmak koduna ilişkin “*Evet, ama ödev de yaparız.*” cevabını vermiştir. Hayır diyen K1 ise ailesini üzme korkusu koduna ilişkin “*Hayır, ailemi üzme istemem.*” cevabını vermiştir.

- 6. soruya 25 öğrencinin de hayır dediği görülmektedir. K9 Güven yitirme koduna ilişkin “*Hayır, arkadaşımın güvenini yitirmek istemem.*” demiştir.

- 7. soruya bakıldığında 6 öğrencinin evet, 19 öğrencinin hayır cevabını verdiği görülmektedir. Evet cevabını veren E2 Zorlanma koduyla ilişkili olarak “*Evet, zorlandığım ödevlerde yaptırım.*” demiştir. K2 ise yazının tanınma ihtimali kodu altında “*Hayır, öğretmen yazımı tanıyabilir.*” demiştir.

- 8. soru ise 8 öğrenci tarafından evet, 17 öğrenci tarafından hayır olarak cevaplandırılmıştır. Evet diyen öğrencilerden K10 telefon-tablet oyunu olması koduna ilişkin “*Evet, tablet oyunu oynarken yaparım.*” cevabını vermiştir. Hayır diyen öğrencilerden K5 Anlamını yitirme koduyla ilişkili olarak “*Hayır, o zaman oyun anlamını yitirir.*” demiştir.

- 9. soruya 4 öğrenci evet, 21 öğrenci hayır cevabını vermiştir. Evet cevabını veren E5 bazen koduna ilişkin “*Evet, bazen yaparım.*” demiş, hayır cevabını veren E9 ise “*Hayır, zaten annem anlar.*” demiştir.

- 10. soru incelendiğinde ise 4 öğrencinin evet, 21 öğrencinin hayır cevabını verdiği görülmektedir. Evet cevabını veren K1 acil durum koduna ilişkin “*Evet, acil durumlarda kullanabilirim.*” demiştir. Hayır cevabını veren K5 ise ihanet etme korkusu koduna ilişkin “*Hayır arkadaşıma ihanet etmiş olurum.*” demiştir.

Tablo 38 Kontrol Grubu Son Mülakat Tablosu

Sorular	Tema	Kod
1-Yapmayı sevdiğin ama yanlış olduğunu sonradan anladığın bir davranışı tekrarlar mısın?	Evet (7)	Sebepsiz(1) Şeker yeme isteği(1) Tablet oynama isteği(2) Arkadaşına şaka yapma(2) Bazen(1)
	Hayır (16)	Arkadaşının yaralanma ihtimali(1) Yanlışlık olması(1) Yanlış-Kötü davranış(4) Sevdiği bir davranışın olmaması(2) Sebepsiz(8)
2-Ödevini yapmadığında bahane uydurur musun?	Evet (4)	Bazen (4)
	Hayır (19)	Yanlış davranış(2) Kendisinin yapması(1) Sebepsiz(16)
3-Arkadaşına yalan söyler misin?	Evet (4)	Bazen(4)
	Hayır (17)	Şaka yapma(2)
	Boş (f=2)	Arkadaşını üzmemek istememe(1) Sebepsiz(14)
4-Kantinde arkadaşlarının sırasına geçer misin?	Evet (1)	Bazen(1)
	Hayır (22)	Sebepsiz(22)
5-Ailene ödev yapacağını söyleyip, onlarla oyun oynamaya gider misin?	Evet (1)	Bazen(1)
	Hayır (22)	Yalan olması(2) Sorumluluk duygusu(1) Dolaşmaya gitmeme(2) Sebepsiz(17)
6-Sana bir eşya emanet edildiğinde onu izin almadan kendin için kullanır mısın?	Evet (1)	İzin alma(1)
	Hayır (22)	Kul hakkı(3) Başkasının eşyası(2) Sebepsiz(17)
7-Ödevlerini yapmak istemediğinde başkalarına yaptırır mısın?	Evet (2)	Konuyu anlamama(1) Bazen(1)
	Hayır (21)	Sebepsiz(21)

Tablo 38 Kontrol Grubu Son Mülakat Tablosu (Devam)

8-Oyunlarda kazanacağını düşünsen bilebile hile yapar mısın?	Evet (1)	Sebepsiz(1)
	Hayır (22)	Kurallara uyma(2) Sebepsiz(20)
9- Ailen sana bir görev verdiğinde hastaymış gibi yapar mısın?	Hayır (23)	Sebepsiz(23)
10- İzin almadan arkadaşlarının eşyasını kullanır mısın?	Evet (1)	Kızmazlar(1)
	Hayır (22)	İzin alma(3) Sebepsiz(19)

- Tablo 38 incelendiğinde 1.soruya 7 öğrencinin evet, 16 öğrencinin hayır cevabını verdiği görülmektedir. Evet cevabını veren K1 şeker yeme isteği koduna ilişkin “*Evet, şeker yemek istediğimde yanlış olduğumu bilirim ama tekrar yerim.*” demiş, E3 ise yanlışlık olması “*Hayır tekrarlamam ama olursa yanlışlıkla olur.*” demiştir.

- 2. soruyu 4 öğrenci evet, 19 öğrenci hayır olarak cevaplandırmıştır. Evet diyen E5 Bazen koduna ilişkin “*Evet, bazen uydururum.*” demiştir. K8 ise kendisinin yapması kodu altında “*Hayır, ben kendim yaparım.*” demiştir.

- 3. soru 4 öğrenci tarafından evet, 17 öğrenci tarafından hayır olarak cevaplandırılmıştır. Evet cevabını veren öğrencilerin yine “bazen” cevabını verdiği görülmektedir. E4 bazen koduna ilişkin “*Evet, bazen söylerim.*” demiştir. E6 ise “*Hayır, yalan söylemem ama şaka yaparım.*” demiştir.

- 4. soruyu 1 öğrenci evet olarak cevaplandırmıştır. 23 öğrencinin 22’sinin ise hayır cevabını verdiği görülmektedir. Tek evet cevabını veren K7 bazen koduna ilişkin “*Evet, bazen geçerim.*” demiştir fakat tabloda da görüldüğü üzere diğer 22 öğrencinin hiçbiri hayır cevabına sebep belirtmemiştir.

- Aynı şekilde 5. ve 6. sorulara da 22 öğrencinin hayır cevabını verdiği görülmektedir. 5. Soruya evet cevabını veren E4 bazen kodu altında “*Evet, bazen giderim.*” diyerek cevabını belirtmiştir. Hayır diyen E3 ise dolaşmaya gitmeme koduyla ilişkili olarak “*Hayır, ben zaten dolaşmaya gitmem.*” cevabını vermiştir.

- 6. soruya evet cevabının veren K10 izin alma kodu altında “*Evet, ama arkadaşımдан izin alırım.*” demiştir. Hayır cevabını veren öğrencilerden K7

Başkasının eşyası kodu altında “Hayır, zaten başkasının eşyasını kullanmam.” demiştir.

- 7. soruya ise 2 öğrenci evet, 21 öğrenci hayır cevabını vermiştir. Konuyu anlamama koduyla ilişkili olarak evet cevabını veren E7 “Evet, çünkü bazen konuyu anlamam.” demiştir. Tabloya bakıldığında hayır cevabını veren 21 öğrencinin tamamının sebep belirtmediği görülmektedir.

- 8. soru da 1 öğrenci tarafından evet, 22 öğrenci tarafından hayır olarak cevaplandırılmıştır. Evet cevabını veren E8 cevabına sebep belirtmemiştir. K3 ise kurallara uyma koduna ilişkin “Hayır, ben oyunlarda kurallara uyarım.” demiştir.

- 9. sorunun tüm öğrenciler tarafından hayır olarak cevaplandırıldığı görülmektedir. Tabloya bakıldığında 23 öğrencinin tamamının cevaplarına sebep belirtmediği görülmektedir.

- Son soruya da öğrencilerin 22’si hayır cevabını vermiştir. 1 öğrenci ise evet olarak cevaplandırmıştır. Evet cevabını veren E7 kızmazlar koduna ilişkin olarak “Evet, kızmazlar.” demiştir. K2 ise izin alma kodu altında “Hayır, kullanmam ama izin alırım.” demiştir.

3.3.3. Öğretmen Son Gözlemleri

Uygulama sürecinin sonunda deney ve kontrol grubu sınıf öğretmenleri tarafından yapılmıştır. Uygulama sonunda öğrencilerde davranış değişikliği olup olmadığı tespit edilmek istenmiştir. Böylece uygulamanın etkisi ölçülmek istenmiştir. Gözlem sonuçları tablolaştırılarak sunulmuştur. Bunun için araştırmacı ve danışman tarafından hazırlanan gözlem formları kullanılmıştır. Formlar Ek’te sunulmuştur. Öğretmen gözlemleri tablolaştırılarak sunulmuştur. Puanlamada olumsuz ifadeler değerlendirilirken 1’e 5puan, 2’ye 4 puan, 3’e 3 puan, 4’e 2 puan ve 5’e 1puan verilmiştir.

3.3.3.1. Deney Grubu Son Öğretmen Gözlemleri

Deney grubu sınıf öğretmeni tarafından yapılan son gözlemden elde edilen bulgular tablolaştırılarak sunulmuştur.

Tablo 39 Deney Grubu Son Öğretmen Gözlem Tablosu

Adı Soyadı	<div style="border: 1px solid black; border-radius: 15px; padding: 5px; display: inline-block;"> Hiçbir zaman=1 Nadiren=2 Bazen=3 Sıklıkla=4 Her zaman=5 </div>										
	Sorumluluk gerektiren durumlarda kaçmak için yalan söylemez	Öğretmenin verdiği ödevleri yapmadığında yalan söylemez	Kendisine emanet edilen eşyaları kendi ihtiyacı için kullanmaz.	Kaninde sıra beklerken arkadaşlarının önüne geçmez.	Sınavlarda kopya çekmez.	Dersten sıkıldığında bir bahane bularak sınıftan çıkmaya çalışmaz	Arkadaşlarının eşyalarını izinsiz kullanmaz.	Kendine yapılımasını istemediği bir şeyi başkasına yapmaz.	Birinin söylediği yalanın işe yaradığını görse bile onu kendi çıkarı için kullanmaz.	Oyunlarda hile yapmaz	Toplam
K-1	4	4	5	5	5	5	5	4	4	4	45
E-1	4	4	5	5	5	5	5	4	4	4	45
E-2	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50
E-3	3	3	5	4	5	3	5	3	3	4	38
K-2	3	3	5	4	5	4	5	4	4	4	41
E-4	3	3	5	4	5	3	5	4	4	4	40
K-3	4	3	5	4	5	4	5	3	3	4	40
K-4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50
E-5	4	3	5	4	5	3	5	4	4	4	41
E-6	3	4	5	4	5	4	5	4	4	4	42
K-5	3	3	5	3	5	3	4	4	3	3	36
K-6	4	4	5	4	5	4	5	4	4	4	43
E-7	3	4	5	4	5	4	5	4	4	4	42
E-8	4	4	5	4	5	4	5	4	4	4	43
E-9	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50
E-10	4	4	5	4	5	4	5	5	5	3	44
E-11	3	3	5	3	5	4	5	3	3	3	37
K-7	3	3	5	4	5	3	5	3	3	3	37
K-8	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50
E-12	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50
K-9	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50
E-13	4	4	5	4	5	4	5	5	5	5	46
K-10	3	3	5	4	5	4	5	5	5	4	43
K-11	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50
K-12	3	3	5	4	5	4	5	5	5	4	43
SINIF ORTALAMASI											

Deney grubu sınıf öğretmeni tarafından yapılan gözlemden elde edilen veriler incelendiğinde öğrencilerin özellikle yalan söyleme davranışlarında azalma dikkat çekmektedir. Bunu oyunlarda hile yapma davranışının azalması takip

etmektedir. Ayrıca kantinde sıra beklerken arkadaşının önüne geçme davranışında da azalma görülmektedir.

Tablo 40 Deney Grubu Ön ve Son Öğretmen Gözlemlerinin Karşılaştırılması

Öğrenciler	Ön-Öğretmen Gözlemi	Son-Öğretmen Gözlemi
K-1	43	45
E-1	43	45
E-2	49	50
E-3	34	38
K-2	31	41
E-4	37	40
K-3	35	40
K-4	46	50
E-5	42	41
E-6	41	42
K-5	30	36
K-6	41	43
E-7	41	42
E-8	41	43
E-9	50	50
E-10	45	44
E-11	35	37
K-7	37	37
K-8	50	50
E-12	48	50
K-9	50	50
E-13	41	46
K-10	42	43
K-11	46	50
K-12	42	43

Tablo 40 incelendiğinde ön ve son öğretmen gözlem puanlamasında 19 öğrencinin davranışında olumlu gelişme olduğu görülmektedir. 3 öğrencinin davranışında herhangi bir değişim görülmezken 1 öğrencinin davranışında olumsuz gelişim görülmektedir. Buradan hareketle yapılan uygulamaların deney

grubu öğrencilerini olumlu etkilediği dolayısıyla öğrencilerin çoğunun dürüstlük davranışını kazandığı görülmektedir.

3.3.3.2. Kontrol Grubu Son Öğretmen Gözlemleri

Kontrol grubu sınıf öğretmeni tarafından yapılan son gözlemden elde edilen bulgular tablolaştırılarak sunulmuştur.

Tablo 41 Kontrol Grubu Son Öğretmen Gözlem Tablosu

Adı Soyadı	Sorumluluk gerektiren durumlarda kaçmak için yalan söylemez	Öğretmenin verdiği ödevleri yapmadığında yalan söylemez	Kendisine emanet edilen eşyaları kendi ihtiyacı için kullanmaz	Kantinde sıra beklerken arkadaşlarının önüne geçmez	Sınavlarda kopya çekmez	Dersten sıkıldığında bir bahane bularak sınıftan çıkmaya çalışmaz	Arkadaşlarının eşyalarını izinsiz kullanmaz	Kendine yapılmasını istemediği bir şeyi başkasına yapmaz	Birinin söylediği yalanın işe yaradığını görse bile onu kendi çıkarı için kullanmaz	Oyunlarda hile yapmaz	Toplam
	Hiçbir zaman=1 Nadiren=2 Bazen=3 Sıklıkla=4 Her zaman=5										
E-1	4	5	5	4	5	5	5	4	4	5	46
E-2	2	2	4	4	5	5	4	4	4	5	39
E-3	3	3	4	3	3	3	5	4	4	4	36
K-1	5	5	4	5	5	5	5	5	5	5	49
K-2	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50
K-3	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50
K-4	4	3	5	4	3	5	5	5	5	5	44
E-4	3	3	4	4	5	5	4	5	5	3	41
K-5	2	3	3	3	3	3	3	5	4	4	33
K-6	4	4	5	5	3	4	5	5	5	4	44
E-5	4	3	5	4	5	5	4	5	5	4	44
E-6	4	4	5	4	5	3	5	3	5	5	45
E-7	4	4	3	5	5	4	4	4	4	5	45
E-8	3	4	3	5	4	4	5	5	5	5	43
E-9	3	3	5	4	4	3	4	3	4	4	37
E-10	3	3	4	5	3	4	4	4	4	5	39
K-7	4	5	5	5	5	4	4	4	4	5	45
K-8	4	4	5	5	5	5	5	5	5	5	48
K-9	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50
E-11	2	3	4	4	4	3	5	4	4	4	37
K-10	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50
E-12	3	3	4	4	4	5	5	3	4	5	40
K-11	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50
	SINIF ORTALAMASI										

Tablo 41'e bakıldığında kontrol grubu öğrencilerinin dürüstlük davranışında olumlu yönde fazla bir gelişmenin olmadığı görülmektedir. Aşağıdaki tablo bu sonucu destekler niteliktedir.

Tablo 42 Kontrol Grubu Ön ve Son Öğretmen Gözlemlerinin Karşılaştırılması

Öğrenciler	Ön-Öğretmen Gözlemi	Son-Öğretmen Gözlemi
E-1	46	46
E-2	40	39
E-3	38	36
K-1	49	49
K-2	50	50
K-3	50	50
K-4	45	44
E-4	43	41
K-5	35	33
K-6	46	44
E-5	47	44
E-6	47	45
E-7	47	45
E-8	44	43
E-9	36	37
E-10	44	39
K-7	48	45
K-8	48	48
K-9	50	50
E-11	37	37
K-10	50	50
E-12	41	40
K-11	50	50

Tablodaki veriler incelendiğinde, ön ve son öğretmen gözlemleri karşılaştırıldığında verilerin çoğunlukla benzer olduğu hatta olumlu davranışlarda gerileme olduğu göze çarpmaktadır. Dolayısıyla kontrol grubu öğrencilerinin uygulama öncesindeki ve sonrasındaki dürüstlük davranışları karşılaştırıldığında olumlu yönde gelişme olmadığı görülmektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Sonuç

Bu bölümde araştırmada elde edilen nitel bulgulara ve o bulgulara göre yapılan yorumlar ışığında ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrasında yazdırılan kompozisyonlardan, mülakatlardan öğretmen gözlemlerinden, öğrenci günlüklerinden ve uygulama etkinliklerinden elde edilen bulgulara dayalı olarak oluşturulan sonuçlar açıklanmıştır.

Kompozisyonlardan Elde Edilen Sonuçlar

- Deney grubunda ve kontrol grubunda yer alan öğrencilere yazdırılan ön kompozisyonlar incelendiğinde deney grubundaki öğrencilerin ve kontrol grubundaki öğrencilerinin aynı sayıda kod ürettikleri görülmektedir. Üretilen bu kodların birbirine benzer olmasından ve öğrencilerin anlatmak istediklerini daha çok örnekler yoluyla anlatmaya çalışmalarından yola çıkarak, her iki gruptaki öğrencilerin de uygulamanın başında konuya fazla hâkim olamadıklarını ve iki grupta da benzer özelliklere sahip olduklarını söylenebilir.
- İki grupta da yer alan öğrencilere uygulama sürecinin sonucunda yazdırılan son kompozisyonlar incelendiğinde ise deney grubundan ve kontrol grubundan ön uygulamaya göre farklı sonuçlar elde edilmiştir.

Deney grubundaki öğrencilerin uygulama sürecine alıştıklarından dolayı kendilerini daha rahat ifade edebildikleri, bu sebeple de daha doğru kodlar ile dürüstlük değerini ilişkilendirdikleri görülmektedir. Bazı yerlerde benzer kodlar üretilmiş olsa da kontrol grubunda bir kişi tarafından kullanılan ifadeler deney grubunda daha fazla öğrencinin kompozisyonunda belirlenmiştir. Ayrıca yapılan uygulamalar sonucunda okudukları metinlerin öğrencilerin kelime dağarcını genişletmesinden dolayı deney grubunda üretilen kodlarda artış olduğu görülmektedir.

Kontrol grubundaki öğrencilerin iki uygulamadaki kompozisyonları benzer özellikler göstermektedir. Kontrol grubundaki kompozisyonlarda benzer ifadelerin kullanıldığı hatta neredeyse aynı kompozisyonların aynı öğrenciler tarafından yazıldığı da dikkat çekmektedir. Deney grubundaki öğrencilerin son kompozisyonlarında dürüstlük değerinin daha detaylı açıklandığı ve öğrencilerin daha fazla kod üretebildiği belirlenmiştir. Öğrencilerin ürettiği kodlar verilen metinlerin öğrencilere sadece dürüstlük değerini değil adil olma, güven, sorumluluk, saygı, sevgi, merhamet, iyilik ve yardımseverlik gibi birçok değeri kazandırdığını göstermektedir. Buradan hareketle yapılan uygulamaların etkili olduğu söylenebilir. Kullanılan edebi ürünlerin öğrencilerin seviyelerine uygun olduğu görülmektedir.

Bu sonuçlar göz önünde bulundurulduğunda Doğu Klasiklerinden seçilen metinlerin dürüstlük değerini ve bunun yanında birçok değeri öğrencilere kazandırmada olumlu yönde etkisi olduğu görülmektedir.

Öğrenci Mülakatlarından Elde Edilen Sonuçlar

- Deney grubu ve kontrol grubu öğrencileriyle yapılan ön mülakatlardan elde edilen veriler incelendiğinde her iki gruptaki öğrencilerin de sorulan sorulara benzer cevaplar ve dürüstlük değerini örneklerle açıklamaya çalıştıkları görülmektedir. Ayrıca her iki grup öğrencileri de uygulama esnasında kendilerini rahat ifade edememiştir. Bu da her iki gruptaki öğrencilerin uygulama öncesinde benzer özellikler gösterdiğini desteklemektedir.

- Araştırma sürecinin sonunda yapılan son mülakatlar incelendiğinde ve ön mülakat sonuçları ile karşılaştırıldığında iki gruptan farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Uygulama süreci sonunda kontrol grubu öğrencileri ile yapılan son mülakat verilerinin yine aynı gruptaki öğrencilerle yapılan ön mülakat verilerinden çok farklı olmadığı görülmüştür.

Kontrol grubundaki öğrencilerin son mülakatlarda da rahat hareket edemedikleri ve anlatmak istediklerini kısa cevaplar kullanarak anlatmaya çalıştıkları görülmüştür. Ayrıca sorulan soruları yine örnekler vererek

cevaplamaya çalıştıkları hatta aynı sorulara benzer cevaplar verdikleri görülmüştür.

Deney grubundaki öğrencilerin ise 5 hafta süren uygulamaların etkisiyle önceki mülakata göre daha rahat davrandıkları, düşüncelerini daha rahat dile getirdikleri ve uygulama etkinliklerinden öğrendiklerini mülakatlarda da kullandıkları görülmüştür. Deney grubu öğrencilerinin ön mülakat verileriyle son mülakat verileri karşılaştırıldığında dürüstlük değerine daha yakın anlamlar yükledikleri, yükledikleri bu anlamları sorulan sorulara cevaplar verirken de kullandıkları görülmektedir. Bunun sonucunda Doğu Klasiklerinden seçilen edebi ürünlerin verdiği mesajların öğrenciler tarafından alındığı anlaşılmaktadır. Bu sebeple seçilen metinlerin İlkokul 4. Sınıf seviyesine uygun olduğu söylenebilir.

- Elde edilen sonuçlar ışığında deney grubu öğrencilerine uygulanan etkinliklerin amacına ulaştığı, bu bağlamda yapılan uygulamaların onlara dürüstlük değerini kazandırdığı söylenebilir.

Öğretmen Gözlemlerinden Elde Edilen Sonuçlar

- Deney grubu ve kontrol grubu ön ve son öğretmen gözlemleri incelendiğinde de farklı sonuçlara ulaşılmıştır.

Kontrol grubu sınıf öğretmenin ön ve son gözlem verileri karşılaştırıldığında öğrencilerin dürüstlük davranışlarında olumlu yönde fazla gelişme olmadığı görülmüştür. Öğrencilerin uygulama başında ve sonunda çoğunlukla aynı davranışları sergiledikleri öğretmen tarafından tespit edilmiştir.

Deney grubu sınıf öğretmeni tarafından yapılan ön gözlem ve son gözlem karşılaştırıldığında öğrencilerin özellikle yalan söyleme davranışlarında azalma gözlenmiştir. Ayrıca öğrencilerde oyunlarda hile yapma davranışının azaldığı ve kantinde sıra beklerken arkadaşının önüne geçme davranışının azaldığı görülmüştür. Deney grubu sınıf öğretmenin öğrencilerin son durumları ve süreç içindeki durumlarından bahsederken “sürekli birbirlerine ve sınıf dışındaki arkadaşlarına dürüstlüğü anlatmaya çalışıyorlar” demesi de dikkat çekmiştir. Deney grubu öğrencilerinin uygulama sonrasında dürüstlük davranışını daha çok

sergilediklerinden, bunun sınıf öğretmenleri tarafından gözlemlenmesinden yola çıkarak;

- Doğu klasiklerinden seçilen edebi ürünlerin öğrenciler tarafından anlaşıldığı ve öğrencilerin seviyelerine uygun olduğu,
- Dürüstlük değerini taşıdığı ve dürüstlük değerini kazandırmada etkili olduğu söylenebilir.

Öğrenci Günlüklerinden Elde Edilen Sonuçlar

- Deney grubu öğrencileriyle yapılan uygulama etkinliklerinden sonra öğrencilerden alınan günlükler incelendiğinde, öğrencilerin genel anlamda metinlerden olumlu etkilendiği görülmüştür. Öğrencilerin verdiği cevaplar dikkate alındığında, öğrencilerin metinlerde verilmek istenen mesajları aldıkları ve bunları günlük yaşamda kullanmaya çalıştıkları görülmüştür. Buradan hareketle yapılan uygulamaların öğrenciler üzerinde etkili olduğu dolayısıyla seçilen edebi ürünlerin;
- Öğrencilerin seviyesine uygun olduğu,
- Dürüstlük değerini taşıdığı ve kazandırmada etkili olduğu söylenebilir.

Tartışma

Araştırmanın alt amaçlarına ilişkin bulgular incelendiğinde olumlu sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Araştırmanın birinci alt amacına ilişkin sonuçlara bakıldığında deney ve kontrol grubu öğrencileriyle yapılan ön test uygulama sonuçlarına göre, öğrencilerin dürüstlük değerini taşıma noktasında hazır bulunuşluk düzeylerinin birbirine yakın olduğu, bu bağlamda grupların birbirine denk olduğu görülmektedir.

Araştırmanın ikinci alt amacına ilişkin sonuçlar değerlendirildiğinde Kelile ve Dimne, Mesnevi, Gülistan ve Nasihatname'den seçilen edebi ürünler ile yapılan uygulamalar sonucunda son test uygulamalardan sonra deney grubu öğrencilerinin dürüstlük davranışlarında olumlu gelişme olduğu görülmüştür.

Normal öğrenimine devam eden kontrol grubu öğrencileriyle yapılan son test uygulamaların sonuçlarına bakıldığında ise öğrencilerin dürüstlük davranışlarında olumlu yönde davranış gelişimi olamadığı görülmektedir. Bu da araştırmanın amacına ulaştığını gösterir niteliktedir. Bu bağlamda kullanılan edebi eserlerin öğrencilerin değer kazanmalarında olumlu yönde fayda sağladığını göstermektedir.

Bu bağlamda araştırmanın sonucunu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Bunlardan biri olan Ünal (2016)'a göre bu eserler dürüstlük değerini yansıtmaktadır ve Sosyal Bilgiler dersinde değer kazandırmada kullanılabilir.

Çomaklı (2015)'nın Mesnevi üzerine yaptığı çalışmasına bakıldığında yine araştırmanın sonuçları ile benzer sonuçlar görülmektedir. Çalışmada, Mesnevi'deki dürüstlük değerini taşıyan hikâyelerin bu değer kazandırılması için değer öğretiminde kullanılmasının yararlı olacağı belirtilmiştir.

Kelile ve Dimne'nin dinî, ahlakî ve eğitim değerinin yüksek olduğunu tespit eden bir çalışma olan Bakan (2006)'da Kelile ve Dimne'de yer alan masalların çocukların ahlakî ve dinî eğitimine katkı sağlayacak mesajlar içerdiği sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Orak ve Berköz (2013) de Kelile ve Dimne adlı masal kitabını edebî yönden incelemişler ve eserin iletmiş olduğu mesajların kitlelerin eğitiminde kullanılabileceğini vurgulamışlardır.

Fidan (2009)'ın çalışması da araştırmanın sonucunu destekler niteliktedir. Sosyal bilgiler dersinde değer öğretiminde edebi eserlerin kullanılmasını öneren Fidan, değer öğretimi yapılırken ders verici hikâyelerin kullanılabileceğini ifade etmiştir.

Araştırmanın sonuçları Aktaş ve Beldağ (2016)'ın Kelile ve Dimne üzerine yaptığı çalışmanın sonuçları ile paralellik göstermektedir. Aktaş ve Beldağ'a göre bu masallar eğitim kurumlarında sadece çocuklar için değil yetişkinler için de değer eğitimi materyali olarak kullanılabilir.

Mahmoudi ve Abedpour'un (2011), Kelile ve Dimne masallarını ceza hukuku açısından inceledikleri çalışmalarının sonucuyla bu araştırmanın sonucu benzer özellikler taşımaktadır. Araştırma sonucuna göre adı geçen masallar

halkın refahını artırma ve suçları önlemede olduğu kadar yasal kuralları ve düzenlemeleri de zenginleştirmede kullanılacak faydalı eserlerdir.

Akbaş (2009)'ın çalışmasına bakıldığında da benzer sonuçlara ulaşmak mümkündür. Akbaş'a göre içinde değer taşıyan örnek olaylar kullanılarak öğrencilerin aktif olarak değerler üzerinde düşünmesi ve değerleri davranışa dönüştürmesi sağlanabilir. Ona göre bunu gerçekleştirmek için değerlere vurgu yapan edebi eserler kullanılabilir.

Brokellman'a (1977) göre miladi 300 yılına doğru yazıldığı ifade edilen Kelile ve Dimne adlı eser, yüzlerce yıl öncesinden yazılmış olsa da günümüzde hala geçerli olan pek çok dinî, ahlâkî, sosyal, estetik, milli, evrensel değeri barındırmaktadır. Günümüzde yöneticilerin aldığı kararların başta kendi ülkeleri olmak üzere tüm dünyayı etkilediği düşünülecek olursa adalet, eşitlik, akıl, merhamet, cesaret, fedakârlık kavramına vurgu yapan bu eserin günümüz yöneticileri tarafından bir başucu kitabı yapılması gerekmektedir. Aynı zamanda bu masallar eğitim kurumlarında sadece çocuklar için değil yetişkinler için de değer eğitiminde materyal olarak kullanılabilir.

Öneriler

- İlkokul 4.sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında doğrudan verilecek değerler arasında dürüstlük değerine yer verilmesi böylece 3. Sınıf ile 5. Sınıf arasındaki dönemde dürüstlük değerinin kazandırılmasında kopukluk olmaması sağlanabilir.
- Öğrencilerin masal ve hikayelerin kahramanlarıyla çok rahat empati kurabildikleri ve öğrencilere değer kazandırmadaki olumlu etkisi görülmüştür. Bu bağlamda öğrencilerin örfüne ve kültürüne daha yakın olduğundan dolayı, ilgi ve seviyelerine göre ayrıca psiko-sosyal gelişim dönemlerine uygun olarak seçildikten sonra, örnek olay metinleri olarak Kelile ve Dimne, Gülistan, Mesnevi ve Nasihatname eserlerinden Sosyal Bilgiler derslerinde değer aktarmada daha çok faydalanılmalıdır.

- Değer aktarmada kullanılacak bu edebi ürünlerin öğrencilerin daha iyi anlamasını sağlamak için günümüz Türkçesine uygun şekilde çevirisi yapılarak ve öğrencilerin seviyesine uygun olacak şekilde sadeleştirilerek öğrencilere verilmesi gerektiği düşünölmektedir.
- Kullanılacak edebi ürünlerden doğrudan öğrenciye değer aktarabilecek içerikte olan hikâyeler/masallar tercih edilmelidir. Bunu yaparken kullanılacak hikâye veya masalların hangi derslerde nasıl kullanılacağı konusunda önceden özenli bir plan yapılması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Açık, T. (2016). Kutadgu Bilig’de Devlet Yönetimi. Kırıkkale Üniversitesi.
Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:6 Sayı:1 Sy:1-20.
- Akbaş, O. (2009). İlköğretim okullarında görevli branş öğretmenlerinin değer öğretimi yaparken kullandıkları etkinlikler: 2004 ve 2007 yıllarına ilişkin bir karşılaştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17 (2), 403-414.
- Akengin, H. ve Demir, S. (2014). *Hikâyelerle Sosyal Bilgiler Öğretimi*. 3.Baskı. Pegem Yayınevi. Ankara.
- Akot, B. (2014). Değerler Eğitimi Açısından İnsan-ı Kamil Düşüncesi ve Günümüzde Karşılaşılan Zorluklar. *Journal of Islamic Research* 2013;24 (1): 56-70.
- Akkaya, N. (2014). Keloğlan Masallarında Yer Alan Değerlerin İncelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 2/1, Haziran 2014, s. 312-324.
- Akkuş, Z. (2007). “Tarih Öğretiminde Edebî Ürünlerin Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisi” Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Akkuş, Z., Gedik, F. ve Küçük, B. (2014). Masal Kitaplarının 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Değerleri Perspektifinden Analizi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 9/2 Winter 2014, p. 1071-1087, Ankara.
- Altıkulaç, A. ve Uslu, S. (2014). Sosyal Bilgiler Dersinde Değerlerin Ahlaki İnkilem Yaklaşımı Yoluyla Öğretimi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 7(3), 383-407.
- Aydın, M. (2003). Gençliğin Değer Algısı: Konya Örneği. *Değerler ve Eğitimi Dergisi*, Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, İstanbul, s. 122.
- Aydın, M., Gürler, Ş. (2013). *Okulda Değerler Eğitimi*, Yöntemler- Etkinlikler- Kaynaklar. Nobel Yayınları, Ankara.
- Balcı, F. A. ve Yanpar-Yelken, T. (2013). İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında

- Yer Alan Değerler ve Değer Eğitimi Uygulamaları Konusunda Öğretmen Görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 195-213.
- Bakan, S. (2006). The contributions of the tales in Kelile and Dimne to moral and religious education (Unpublished master's thesis). University of Atatürk, Erzurum.
- Baş, G., Beyhan, Ö. (2012). Evaluation of graduate dissertations on values education in Turkey in terms of different. *Journal of Values Education*, 10(24), 55-77.
- Baydar, P. (2009). İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Belirlenen Değerlerin Kazanım Düzeyleri ve Bu Süreçte Yaşanılan Soruların Değerlendirilmesi Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Beldağ, A. (2012). "İlköğretim Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Değerlerin Kazanılma Düzeyinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Erzurum İli Örneği)" Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Beldağ, A. (2016). Values Education Research Trends in Turkey: A Content Analysis. *Journal of Education and Training Studies*, Vol. 4, No. 5; May 2016.
- Beldağ, A. ve Aktaş, E. (2016). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Eser Kullanımı: Nitel Bir Çalışma. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:18, Sayı:2.
- Bohlin, K. E. (2005). Teaching character education thorough literature. USA: Routledge Falmer. <https://doi.org/10.4324/9780203299838>
- Bolay, S. H. (2003). Değerlerimiz ve günlük hayat. *Değerler Eğitimi Merkezi Dergisi*, 1 (1), 12-20.
- Bulut, H. (2014). Semavi Dinlerin Ortak Ahlak İlkeleri ya da Evrensel Değerler. *Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Yıl 1, Cilt 1, Sayı 1, Güz 2014 (65-81).
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak Kılıç, E., Akgün, E. Ö., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (12. Baskı) Ankara: Pegem A Akademi.

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F.(2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*(17.baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çapan, P. (2011). Türk Kültüründe Eğri ve Doğru Kelimelerinin Kaynakları Üzerine Bir Değerlendirme. 10-15 Eylül 2007 Türkiye Bildiriler Dil Bilimi, Dil Bilgisi ve Dil Eğitimi, C.1. Ankara, 2011, Sy: 381-396.
- Çandarlıoğlu, G. (2003). İslam Öncesi Türk Kültürü ve Tarihi. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul.
- Çetindağ, Y. (2009). Edebiyatımızın Kaynaklarından Doğu Medeniyeti ve Metinleri. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume: 4/1-11, Winter.
- Çıkla, S. (2012). Doğu Klasiklerinin Genel Özellikleri, Tesir Alanları ve Yeniden Yayımlarında Dikkat Edilmesi Gerekenler.
- Candan, D ve Ergen, G. (2014). 3. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitaplarının Temel Evrensel Değerleri İçermesi Bakımından İncelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2014,7(1), 134-161.
- Cevizci, A. (2006). Felsefe ansiklopedisi Cilt: 4. Ankara: Babil Yayıncılık.
- Demircioğlu, İ. H.,& Tokdemir, M. A. (2008). Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi: Amaç, işlev ve içerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (15), 69-88.
- Demirpolat, A. , Akça, G. (Tarihsiz). Ahilik ve Türk Sosyo-Kültürel Hayatına Katkıları.
- Demirtaş, T. (2012). “Değerler Eğitimi’nde Edebi Ürünlerden Yararlanma: Nasreddin Hoca Fıkraları” Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Denzin, N. K.,& Lincoln, Y. S. (2005). *The age hand book of qualitative research* (Third Edition). California: Sage Publications.
- De Roche, E. F.,& Williams, M. M. (1998). *Educating hearts and minds: a Comprehensive character education framework*. California: Corwin Press.
- Doğanay, A. (2009). *Değerler eğitimi*. Cemil Öztürk (Ed.). Sosyal bilgiler öğretimi demokratik vatandaşlık eğitimi (s. 225-256). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Elkatmış, M. (2009). *Hayat bilgisi öğretiminde değer eğitimi*. Bayram Tay (Ed.). Hayat bilgisi öğretimi. (s. 335-365). Ankara: Maya Akademi.
- Ekşi, H. ve Katılmış, A. (2011). Değerler eğitimi yaklaşımları. *Diyanet Dergisi*, 2011 (245), 1-3.
- Er, K. (2006). The Effects of Culture in Foreign Language Curriculum. Ankara University, *Journal of Faculty of Educational Sciences*, vol: 39, no: 1, 1-14.
- Eroğlu, H. (2002). Mustafa Kemal Atatürk'ün Tarih Anlayışı İle İlgili Bazı Görüşler. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi* S 29-30, s. 75-85.
- Er, H., Ünal, F. ve Gürel, D. (2016). Sosyal Bilgiler Dersinde Değer Aktarımı Açısından Sadî Şirazî'nin “Bostan” ve “Gülistan” İsimli Eserlerinin İncelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt-Sayı:18-1 Yıl: 2016.
- Erdoğan, T. (2011). Alexander W. Kinglake'in Eothen Adlı Seyahatnamesinde Doğu-Batı İmgesi ve İnsan Tasvirleri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 10, Sayfa 117-125.
- Ersoy, F. ve Doğan, C. (2014). 7. Sınıf Öğrencileri için Dürüstlük Ölçeği Çalışması. 3. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi. Bildirimler Kitabı. 15-18 Mayıs 2014, Sakarya.
- Göçer, A. (2010). Türkçe Öğretiminde Çok Uyaranlı Bir Öğrenme Ortamı Oluşturmak İçin Seçkin Edebî Ürünlerden Yararlanma. Erciyes Üni. Eğt. Fak. Türkçe Eğt. Böl. TÜBAR-XXVII-/2010-Bahar.
- Güçlü, M. (2015). Türkiye'de Değerler Eğitimi Konusunda Yapılan Araştırmalar. *Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt:8, Sayı:98.
- Gülay, H. (2011). Ağaç yaş iken eğilir: Yaşamın ilk yıllarında çevre eğitiminin önemi. *Türk Bilim Araştırma Vakfı*, Cilt: 4, Sayı:3, Sayfa: 240-245.
- Güngör, E. (1998). *Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar*. (2. Baskı). İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Handan, D. , Dilek B. ve Hatice T. (2013). Dede Korkut Hikâyelerinde Yer Alan Değerler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Yaz-2013, Cilt:12, Sayı:46 (294-321).

- Halstead, J. M. (2005). Values and values education in schools. J.MarkHalstead and Monica J.Taylor (Editors), Values in education and education in values (pp. 2- 14). London, Washington D.C.: A member of the Taylor & Francis Group.
- Halstead, J. M. and Taylor, M. J. (2000). Learning and teaching about values: a review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30(2), 169-202.
- Işık, M., Akdağ, M. ve Türk, M. (2010). Türk Toplumunda Hacı Bektaş Velî Algısı Üzerine Bir Çalışma. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Sayı:55.
- İşcan, C. (2006). “İlköğretim Düzeyinde Değerler Eğitimi Programının Etkililiği” Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Kale, N. (2007). *Nasıl Bir Değerler Eğitimi*. R. Kaymakcan vd. (Ed.), Değerler ve Eğitimi (s. 313- 322). İstanbul: Dem Yayınları.
- Kalın, Z. (2013). “Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Hoşgörü Eğilimlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Kantar, Ş. (2014). “İlköğretim 4. VE 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde 100 Temel Eser Yoluyla Değerler Eğitimi” Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Karatay, H. (2007). “Dil Edinimi ve Değer Öğretimi Sürecinde Masalın Önemi ve İşlevi” *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. Yaz 2007, 5(3), 463-475.
- Karatay, H. (2011). “Karakter Eğitiminde Edebi Eserlerin Kullanımı” *Turkish Studies –International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 6/1 Winter 2011, p. 1398-1412, Turkey.
- Kardaş, M. (2015). Orhun Abidelerinin Türkçe Öğretiminde Değer Aktarımı Açısından Önemi II: Kül Tigin Abidesi.
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve eğitim*. Ankara: Engin Yayıncılık.
- Kaymakçı, S. (2013). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Sözlü ve Yazılı Edebî Türlerin Kullanım Durumu. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 (2013) 230-255.

- Kaynak, L. (2012). "Değerler Eğitimi Bağlamında Sevinç Çokum'un Hikayeleri'nin Analizi" Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Antalya.
- Kenan, S. (2009). Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri / Educational Sciences: *Theory & Practice* 9 (1) • Kış / Winter 2009 • 259-295
- Keskin, Y., Öksüz, Y., Gelen, İ. ve Yılmaz, H. (2012). İlköğretim 5.Sınıf Öğrencilerinin Bazı Evrensel Değerleri Kazanım Düzeylerinin Karşılaştırılması (Samsun İli Örneği). *On dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(2), 351-374.
- Kılcan, B. (2016). Ignác Kúnos'un kırk dört Türk peri masalı adlı eserinin Değerler açısından incelenmesi. *Turkish Journal of Education –TURJE*. 2016, Volume 5, Issue 3.
- Kulaksızoğlu, A. ve Dilmaç, B. (2000). İnsani Değerler Eğitimi Programı. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Yıl: 2000. Sayı 12. Sayfa: 199–208.
- Mahmoudi, M., & Abedpour, M. (2011). Reviewing the story of lion and cow in Kelile and Dimna from the perspective of criminal law. *Researches on Mystical Literature Gawhar-i Guya*, 4(4), 137-156.
- Mazid, B. M. (2004). Date-palms, language and the power of knowledge: and analysis of a fable from Kalila and Dimna. *Journal of Pragmatics*, 41, 2515-2534. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2009.04.007>
- McEwan, H. & Egan, K. (1995). *Narrative in teaching, learning, and research*. New York: Teachers Collage Press.
- McGowan, T., Guzzetti, B. (Tarihsiz). Edebiyat Temelli Sosyal Bilgiler Öğretimi, Çev. Ahmet Doğanay, turkoloji.cu.edu.tr/GENEL/doganay_01.pdf
- MEB (2005). Sosyal Bilgiler öğretim programı (4-5 ve 6-7). <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx> adresinden 31.05.2016 tarihinde indirilmiştir.
- Meer, F. (1999). The global crisis-a crisis of values and the domination of the Weak by the strong. *Journal of Human Values*, 5, 65-74. <https://doi.org/10.1177/097168589900500107>
- Miles, M.B., & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis*.

- Thousand Oaks, CA: Sage.
- Merriam, S.B. (2013). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. (Çev. Ed. S. Turan), Ankara: Nobel Yayınları.
- Memişoğlu, H. (2013). İlköğretim 4 ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimine İlişkin Görüşleri. *International Journal of Social Science*, Volume: 6 Issue: 3, p. 405-425.
- Moğul, S. (2012). "Mehmet Akif Ersoy'un Safahat İsimli Eserinin Türkçe Eğitimi ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi" Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Murat, Ö. ve Esra T. (2011). Dede Korkut Hikâyeleri'nin Türkçe Öğretimi ve Değer Aktarımı Açısından Önemi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi / 2011 Cilt: 1, Sayı: 1*.
- Nemutlu, D. (2003). Montaigne ve Montesquieu'de İnsan, Erdem ve Trogloditler. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, Mayıs 2003, Cilt : 27, No:1, sy: 143-155.
- Oğuzkan, F. (2010). *Çocuk Edebiyatı* (9th ed.). İstanbul: Anı Publications.
- Orak, K. Y., Berköz, M. (2013). Translations of Kalila and Dimna and the role Of education of masses. *Türkiyat Mecmuası*, 23, 207-232
- Ordulu. (2012). *Hayat Bahçesi*. Çilek Kitaplar Yayınevi. Ankara.
- Oruç, Ş. ve Erdem, R. (2010). Sosyal Bilgiler öğretiminde biyografi Kullanımının öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarına etkisi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 215-229.
- Oruç, Ş. ve Ulusoy, K. (2008). Sosyal Bilgiler Öğretimi Alanında Yapılan Tez Çalışmaları. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*. Sayı: 26, Sayfa: 121 -132, 2008.
- Otluoğlu, R. (2001). İlköğretim okulu 5. sınıf Sosyal Bilgiler öğretiminde yazılı edebiyat ürünlerinin ders aracı olarak kullanmanın duyuşsal davranış özelliklerini kazanmaya etkisi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Kabapınar, Y. ve Özkan, Ö. (2012). Hayatın bilgisine ilişkin deneyimler sunma boyutunda hayat bilgisi ders kitaplarındaki örnek olaylar ve işlevleri. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 35, 137-156.

- Öztürk, C., Otluoğlu, R. (2003). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. (2. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Öztürk, C., Keskin, S. C. ve Otluoğlu, R. (2014). *Sosyal Bilgiler öğretiminde edebî ürünler ve yazılı materyaller* (6. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Özbyay, M. ve Tayşi, E. (2011). Dede Korkut Hikâyeleri'nin Türkçe Öğretimi ve Değer Aktarımı Açısından Önemi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi / 2011 Cilt: 1, Sayı: 1*. Özcan, 2012
- Özden, Y. (2005). *Eğitimde Yeni Değerler*. Pegem Yayıncılık. Ankara.
- Özensel, E. (2007). *Liseli Kız ve Erkek Öğrencilerin Değer Yargıları ve Türk Toplumunun Temel Toplumsal Kurumlarına Bakış Açılıarı*. Kaymakcan R. vd.(Ed.). Değerler ve Eğitimi (ss. 743-769). İstanbul: Dem Yay.
- Özkan, Ö. (2010). “Örnek Olay Yönteminin Hayat Bilgisi Dersi Öğrenme Ortamlarında Kullanımının Etkililiği” Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Özkan, Ö. ve Kabapınar, Y. (2012). “Hayatın Bilgisine İlişkin Deneyimler Sunma Boyutunda Hayat Bilgisi Ders Kitapları Örnek Olaylar ve İşlevleri” *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* Yıl: 2012, Sayı: 35, Sayfa: 137-156.
- Pehlivan, H. (1997). “Örnek Olay ve Oyun Yoluyla Öğretimin Sosyal Bilgiler Dergisi Öğrenme Düzeyine Etkisi” Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Reboul, O. (1995). Değerlerimiz Evrensel midir? Eğitim Yönetimi, Yıl: 1, Sayı: 3, Güz 1995.
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. New York: The Free Press. akt. Keskin, 2013.
- Sinanoğlu, O. (2002). *Hedef Türkiye*. Otopsi Yayınları, İstanbul. Sy:101.
- Şimşek, T. (2005). *Çocuk Edebiyatı*. Suna Yayınları, Konya. 2005.
- Şirazi Sadî (2013). *Gülistan*. (Çev. Hicabi Kırlangıç). İstanbul: Kapı Yayınları.
- Tahiroğlu, M. , Yıldırım, T. ve Çetin, T. (2010). Değer Eğitimi Yöntemlerine Uygun Geliştirilen Çevre Eğitimi Etkinliğinin, İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Çevreye İlişkin Tutumlarına Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*. Sayı 30, Sayfa 231-248, 201.

- Taşcıoğlu, H. (2010). Yerel Yönetimlerde Örgüt Kültürünün Örnek Olay Kapsamında Değerlendirilmesi. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi. Sayı: 28, Aralık, 2010.
- TDK. (2011). *Türk dil kurumu sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK. (2017). TDK İnternet sitesi Erişim 13 Eylül 2017.
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.59b79b93ce6a56.21985068
- Turan, C. ve Arslan, S. (2016). İlkokul Öğrencilerinde Evrensel ve İnsani Değerlerin Kazandırılma Sürecinin, Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education* - 2016, volume 5, issue 1.
- Turan, R. ve Ulusoy, K. (2014). *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi*. Pegem Yayınevi, Ankara.
- Uğur, A. (2007). “Oluşturmacı Sosyal Bilgiler Öğretiminde Örnek Olay İncelemesi Tekniği Kullanımının Öğrencilerin Empatik Düşünme Becerilerine Etkisi: Bir Eylem Araştırması” Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2012). *Değerler Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yağcı, A. (2012). “Değerler Eğitimi Bağlamında Yusuf ile Züleyha Kıssası” Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Yalar, T. ve Yelken, T. (2011). “Değerler Eğitiminin İyileştirilmesi İle İlgili Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi ve Bir Program Modülü Örneğinin Geliştirilmesi” *Sosyal Bilimler Dergisi*. Güz-2011, Cilt:10, Sayı:38 (079-98).
- Yaldız, H. T. (2006). Masalların Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi.(Sarayönü Örneği). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Yaran, C. (2007). "Mevlana'nın Yedi Öğüdü": Evrensel Erdemler, Kozmik Temellendirmeler ve Aidiyet Meselesi. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* Sayı: 16.
- Yaşar, Ş., Kasa, B., Bayır, Ö. (2015). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Görüşlerine

- Göre Değerlerin Ulusal ve Evrensel Olarak Sınıflandırılması. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/3 Winter 2015, p. 581-600
- Yazıcı, K. (2006). Değerler Eğitimi'ne Genel Bir Bakış. TÜBAR-XIX-/2006-Bahar.
- Yazar, T. (2013). İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Değerler Eğitiminin Mevcut Durumunun Öğretmen Görüşlerine Göre Belirlenmesi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl: 4, Sayı:10.
- Yel, S., Aladağ, S. (2009). *Sosyal bilgilerde değerlerin öğretimi*. Mustafa Safran (Ed.). Sosyal bilgiler öğretimi (s. 118-145). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yeşil, R., Aydın, D. (2007). Demokratik değerlerin eğitiminde yöntem ve zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 65-84.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (8. Baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, M. (2014). Değerler Eğitiminde Etkin Bir Materyal Olarak Kur'an Kıssaları ve Kullanılışı. *İslâmî İlimler Dergisi*, Yıl 9, Cilt 9, Sayı 1, Bahar 2014 (11/68)
- Yiğittir, S. ve Kaymakçı, S. (2012). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Uygulama Kılavuzu'nda Yer Alan Etkinliklerin Değer Eğitimi Yaklaşımları Açısından İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, Cilt 13, Sayı 2, Ağustos 2012, Sayfa 49-73.
- Yücel, D. (2014). Dürüstlük Nedir? dny.info/dogruluk-nedir

EKLER

- EK. 1. Rize İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Yazısı**
- EK. 2. Kelile ve Dimne**
- EK. 3. Gülistan**
- EK. 4. Kabusname (Nasihatname)**
- EK. 5. Tutiname**
- EK. 6. Mesnevi**
- EK. 7. Etkinlik Öncesi Örnek Kelime Çalışması Formu**
- EK. 8. Öğrenci Ön Test-Son Test Kompozisyon Formları**
- EK. 9. İyi Kalpli Vezir Masalı**
- EK. 10. Adil Vezir Masalı**
- EK. 11. Ders Alan Padişah Masalı**
- EK. 12. Ağacın Şahitliği Masalı**
- EK. 13. Sır saklamayan Seyis Masalı**
- EK. 14. Odadaki Sır Masalı**
- EK. 15. Kedi Burdaysa Et Nerde? Masalı**
- EK. 16. Filin Öcü Masalı**

T.C.
RİZE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 40856339-604-E.4357638
Konu : Tez Çalışması İzni
(Tuğba HARMANŞA)

18.04.2016

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının
05/04/2016 tarihli ve 87374136-302.08.01-E.911 sayılı yazısı.

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı ilgi yazılarında, Sosyal Bilimler Enstitüsü sınıf öğretmenliği anabilim dalı tezli yüksek lisans programı öğrencilerinden 60295467346 T.C. Kimlik numaralı Tuğba HARMANŞA "İlkokul 4. Sınıf Değerler Eğitiminde Doğu Klasiklerinin Kullanılması Dürüstlük Değeri" isimli tez çalışması kapsamında ilimiz Pazar ilçesinde bulunan Ahmet Mesut Yılmaz ilkokulu 4-E, 4-L, ve 4-N sınıf öğrencilerine ölçek uygulamaları yapmak istedikleri belirtilmektedir.

Müdürlüğümüzce, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı Tezli yüksek lisans programı öğrencilerinden Tuğba HARMANŞA yukarıda belirtilen okul ve sınıflarda ölçek uygulamaları yapması uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Zafer HAŞİMOĞLU
Müdür a.
Şube Müdürü

OLUR
18.04.2016

Güvenli Elektronik İmza:

ASLI İLE AYNI DİR

2016.04.18 12:01:16...

Hamit AKSOY
Bilgisayar İşletmeni

Şemsaddin DURMUŞ
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

Rize Valiliği Hizmet binası Kat:3
Elektronik Ağ: www.rize.meb.gov.tr
Tel: (464) 21 304 54 Faks: (464) 21 304 41

Ayrıntılı bilgi için: Zafer HAŞİMOĞLU Şb.3
e-posta: ortaogretim53@meb.gov.tr
Süleyman DEMİRCİ : V.H.K.I.

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. http://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden 12e9-89f3-3435-b8c9-fe49 koda ile

EK.2. Kelile ve Dimne

Doğu edebiyatının klasik eserlerinden biri olan Kelile ve Dimne, devlet idaresinde hükümdarlara yardımcı olmak amacıyla yazılmış öğüt dolu bir hikâye ve masal kitabıdır (Batur, 2005: 11). Kaynağını, Hint menşeli Pançatantra masallarından alan eser, Vişnu mezhebinden Beydeba adlı bir Brahman tarafından miladî 300 yılına doğru Kişmir’de kaleme alınmıştır (Brokellman, 1977: 290). Her biri tantra (insanın zekâsını kullanacağı hâl, doğru yol) adını taşıyan beş kitaptan oluşan esere politika ve idare sanatı üzerine beş kitap adı da verilmiştir (Meriç, 2003: 232). Sanskritçe yazılmış olan bu kitap, hayvan masalları ile hükümdarlara hikmet öğretmeyi amaçlamaktadır (Brokellman, 1977: 290; Campbell, 2003: 342). Masallarda her bir hayvan, bir insan tipini yansıtmaktadır. Hükümdarı aslanın temsil ettiği masallarda vezir konumundaki çakallardan Kelile, dürüstlüğü; Dimne ise yalanın simgesidir (Eşit, 2010: 1).

EK.3. Gülistan

Eser İran edebiyatının en büyük temsilcilerinden olan Sadi-i Şirazi tarafından 1258’de yazılmıştır. Sekiz bölümden oluşan eserde her bölüm birbirini tamamlar niteliktedir. Eser ahlak kitabı olarak yazıldığı için medreselerde ve tekkelerde çokça kıymet görmüş hatta Osmanlı’da ders kitabı olarak okutulmuştur. İlk çevirisi Kıpçak Türkçesiyle Seyf-i Sarayı tarafından 1391’de yapılan, siyasi-ahlaki öğütler ve görgü kurallarını içeren kitabın hemen her yüzyılda çevirisi yapılmıştır.

EK.4. Kabusname (Nasihatname)

Emir Unsurü'l-Maali Keykavus tarafından M.S. 1082 yılında oğlu Giylanşah’a yazılmıştır. Eser Keykavus’un oğluna verdiği nasihatlerden oluşmasından dolayı nasihatname olarak ta bilinmektedir. Kaynağını İran Edebiyatından alan eser, ahlak ve muaşeret kurallarını gösterir niteliktedir. Eser toplam üç defa Türkçeye çevrilmiştir. İlk çeviri Germiyanolğlu Mehmet Bey’in

oğlu Süleyman Őah adına Şeyh oğlu Mustafa (Sadruddin) tarafından 14. Yüzyılın ilk yarısında yapılmıştır. İkinci eviri Ak kadı oğlu tarafından, son eviri ise Sultan 2. Murat için Mercimek Ahmed bin İlyas tarafından yapılmıştır (Gökyay, 2006).

EK.5. Tutiname

İ içe geçmiş ereve hikâye örneklerinden olan Tutiname Türk edebiyatına Fars edebiyatından geçmiŐtir. Fakat kaynağı Sanskrit edebiyatındadır. Papağan hikâyeleri olarak bilinen Tutinamede kullanılan isimlerde papağan anlamına gelen tuti ve papağanı konuŐturmak için kullanılan Őekerden kullanılmıştır. Hikâyeleri anlatanın adı Tuti, dinleyenin adı ise Mah-ı Őekerdir. Tuti hikâye anlatarak Mah-ı Őekerin gönlünü kaptırdığı kişiye gitmesini engellemeye çalıŐmaktadır. Eser konusundan dolayı ahlaki ve öğretici bir hikyedir (Yılmaz, Tarihsiz).

EK.6. Mesnevi

Altı cilt olan bu eser farsadır. Mesnevi ikiŐer ikiŐer anlamına gelmektedir. İlk 18 beyiti Mevlana Celalettin-i Rumi tarafından yazılan mesnevi toplam 25.618 beyitten oluşmaktadır. Mevlana'nın söylediği diğer beyitler elebi Hüsamettin tarafından yazıya geçirilmiŐtir. Neredeyse tüm dünya dillerine çevirisi mevcuttur. Herhangi bir konu anlatılırken daha iyi açıklamak için onunla ilgili birbirini izleyen hikâyeler anlatılmaktadır (Nalçacı, 2014).

EK. 7. Etkinlik Öncesi Örnek Kelime Çalışması Formu

Bu kelimelerin anlamları hakkında ne biliyorsunuz?

Padişah:

Vezir:

Zulüm:

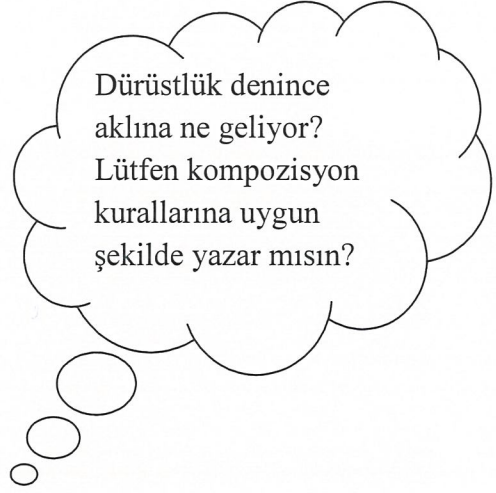
Zalim:

**EK. 8. Deney ve Kontrol Grubu Örnek Öğrenci Ön Test-Son Test
Kompozisyon Formu**

Adı:

Soyadı:

Sınıfı:

EK. 9. İyi Kalpli Vezir Masalı (Gülistan)

Bir padişahın cömert mi cömert, iyi huylu, engin gönüllü bir veziri varmış. Özü sözü birmiş. İnsanların arkasından konuşmaz, her şeyi yüzlerine karşı söylermiş. Nasılsa, vezirin bir hareketi padişahın hoşuna gitmemiş. Padişah çok kızmış. O kadar kızmış ki, tüm varlığına el koydurmuş; kendisine ceza verilmesini istemiş. Padişahın gözde adamları vezirin geçmişteki iyiliklerini biliyor, ona karşı kendilerini borçlu hissediyorlarmış. Bu yüzden verilen cezayı uygularken tedbirli davranıyorlar, ona iyi davranıp sert ve kırıcı olmaktan kaçınıyorlarmış. Vezirin el konulan malı mülkü, verilen cezayı maddi olarak karşılamaya yetmemiş. Cezanın bir bölümünü çekmek için de zindana girmek zorunda kalmış. Bir gün, komşu memleketlerin hükümdarlarından biri, ona gizlice bir mektup göndermiş. Mektupta şunlar yazılmış:

"Padişahınız, sizin gibi bir büyüğün kıymetini bilememiş; size adaletsiz davranmış. Allah sonunuzu hayırlı kılsın. Eğer o yüce gönlünüz bizim tarafımıza meylederse, gönlünüzü hoş etme konusunda ne gerekiyorsa yapılacaktır. Memleketimin ileri gelenleri sizi görmekten büyük onur duyacaklardır. Hepsi cevabınızı beklemektedir."

Vezir bu mektubu alınca doğabilecek tehlikelerden çekinmiş. Kâğıdın arkasına, uygun bulduğu şekilde, kısa bir cevap yazıp yollamış. Padişahın birkaç adamı bu olaydan haberdar olmuşlar. Hemen padişaha koşmuşlar. Durumu bildirip:

-Hapisteki veziriniz, yakın memleketlerin hükümdarlarıyla mektuplaşıyor, demişler.

Padişah çok öfkelenmiş. Bu işin aslının meydana çıkarılmasını emretmiş. Mektubu götüren adamı yakalamışlar. Mektubu bulmuşlar. Padişaha ulaştırmışlar. Padişah mektubu okutmuş. Mektupta şunlar yazılmış:

"Benim gibi bir değersiz becerileri, söz büyüklerin bu kanaatlerini hak etmiyor. Ancak benim gibi zavallı bir kulun teklifinizi kabul etmesi hiç mümkün değil. Çünkü bu memleketin, bu hükümdarlığın nimetiyle beslenmişim. İnsan, biraz gönül değişmesiyle, kendi velinimetine vefasızlık edemez. Ne demişler:

Daima sana iyilikte bulunan kişi, onca zaman içinde sana bir defa sitem ettiyse onu hoş gör!"

Vezirin bu cevabı padişahın pek hoşuna gitmiş. Hemen onu zindandan çıkarmış. Ona tekrar vezirlik görevini verip bağışlarda bulunmuş. Vezirden özür dileyip:

-Hata ettim. Günahın yokken gazaba gelip seni incittim, demiş.

Vezir:

-Padişahım, bendeniz, bu işte sizin bir günahınızı görmüyorum. Belki yüce Allah'ın dileği, bir sıkıntı çekmemiz yönündeydi. Öyle olunca bunun sizden gelmesi daha iyi oldu çünkü bendenizde, geçmiş nimetleriniz var. Sizin verdiğiniz nimetleri taşıyorum, diye cevap vermiş.

O günden sonra, vezirle padişah arasındaki güven daha da artmış, ülkeyi daha iyi yönetmeye başlamışlar.

EK. 10. Adil Vezir Masalı (Nasihatname)

Acem padişahlarından biri bir olay nedeniyle vezirine çok kızmış. Hemen onu vezirlik görevinden almış. Vezirliği başka birine vermiş. Görevden aldığı vezire de şöyle demiş:

_ İyi günlerimizde oldu. Pek çok hizmetlerde bulundun. Bunu unutmam mümkün değil. Bu nedenle benden bir yer iste. Sana o toprağı tımar olarak vereyim. Git, yakınlarınla oraya yerleş ve oranın geliriyle geçin.

Görevden alınan vezir:

_ Çok cömertsiniz padişahım demiş. Lakin bayındır ve nimeti bol bir arazi gerekmez. Eğer bana merhamet edersen yıkık, viran olmuş bir köyceğiz bağışla. Böylece ben bir hırka giyeyim, varayım orada oturayım, yıkık köyü imar edeyim, size de duacı olayım.

Padişah eski vezirin bu teklifini kabul etmiş. Hemen emir vermiş:

_ Ne kadar yıkık köy istiyorsa bulup verin!

Saray ileri gelenleri hemen seferber olmuşlar. Yıkık dökük, viran bir şehir aramaya başlamışlar. Arayıp durmuşlar ama değil yıkık dökük bir köy bulmak, o memlekette saban değmedik bir yer bulamamışlar.

Dönüp gelmişler. Padişahın huzuruna çıkıp:

_ Padişahımız, şaşılacak bir şey ama memlekette yıkık bir köy bulamadık demişler.

Padişahta şaşırıp kalmış bu işe ama işi anlaması fazla uzun sürmemiş. Tebessüm etmiş. Kendi kendine; “Vezir böyle bir köyün olmadığını mutlaka biliyor olmalı!” demiş.

Hemen eski vezirini çağırıp:

_ Memlekette yıkık bir köy bulunamamıştı. Sence ne yapalım? diye sormuş.

Eski vezir:

_ Padişahım bende bilirdim ki benim vezirliğim zamanında harap köy kalmamıştı. Mademki mülkünün bekçiliğini benden aldın, bari öyle birine ver ki, ondan da almak istediğinde artırmamış olsa bile, hiç değilse eksiltmeden yine

bütün olarak size geri versin. Gayrı bundan sonra ferman sizin, rıza göstermek de benimdir.

Padişah o gün büyük bir hata yaptığını anlamış. Son derece yetkin, olgun, iş bilen, dürüst ve görevine sadık bir insanı yok yere görevinden uzaklaştırdığı için pişman olmuş. “Kişi ettiğinden utanmalı!” deyip harekete geçmiş. Eski vezirinden özür dilemiş. Ona tekrar eski görevini geri vermiş. Vezirine daha derin bir muhabbet duyup, hürmet göstermiş.

EK. 11. Ders Alan Padişah (Kelile ve Dimne)

Bir varmış, bir yokmuş. Ülkenin birinde zalim mi zalim bir padişah varmış. Etrafı kasıp kavururmuş. Halka eziyet etmekten adeta zevk almış. Ülkede canı yanmadık bir kişi bile kalmamış. Herkes onun zulmünden payına düşeni almış. Halk, bu zalim padişahın eziyetinden bıkip usanmış. Mazlumlar, bu zalimin ölmesi için gece gündüz yüce Allah'a el açmışlar, yakarıp durmuşlar. Ama ne hikmetse, duaları bir türlü kabul görmemiş. Tam tersine, padişahın zulmü gün geçtikçe artmış! Her gün, zulmüne bir yenisi eklenmiş. Padişah yaptığı bu zulümlerle anılır olmuş. Öyle ki, bu kötü şöhreti dağları taşları bile tutmuş. Günlerden bir gün, bu zalim padişah ava çıkmış. Ne olduysa da o günden sonra olmuş. Avdan döndükten sonra hali, hareketi bir anda değişivermiş padişahın. Saray çevresi şaşır kalmış bu işe... Padişahın bu değişikliğini bir yere, bir dala konduramamış kimse. Padişah, memleketin dört bir yanına tellallar çıkarmış. Tellallar sokaklarda şöyle sesleniyorlarmış halka:

"Ey insanlar! Bugüne kadar zalim bir hükümdardım! Bundan sonra adil bir hükümdar olacağım. Zulümle yıktığım ülkeyi, inşallah, adaletle bayındır hale getireceğim."

İnsanlar duyduklarına inanamamışlar. Hepsi şaşkınlıktan birbirlerine bakakalmışlar. Fakat kısa bir süre sonra, tellalların söyledikleri çıkmaya başlamış. Kötülük melekleri, yerlerini iyilik meleklerine bırakmaya başlamış. Sanki zalim padişah gitmiş, yerine adil bir padişah gelmiş. Hükümdarın çevresi içine düştüğü şaşkınlıktan bir türlü çıkamamış. Vezirlerden biri, bu değişikliğin sebebini sormaktan kendini alamamış. Bütün cesaretini toplayıp:

-Padişahım! Demiş.

-Doğrusu bu değişiklik bizi şaşırtıyor. Sizdeki bu değişikliğin sebebini merak edip dururuz. Bu sebep ne ola ki? Bize bağışlar mısınız?

Padişah, vezire şöyle bir bakıp:

-Demek merak eder durursunuz. Öyleyse dinle! Demiş.

-Bu değişiklikten önce ava çıkmıştım. Ava giderken bir köpek gördüm. Bir tilkiyi takip ediyordu. Yaklaşıp tilkinin ayağını ısırды. Zavallı hayvan öyle bir kaçış kaçtı ki, canını zor kurtardı. Çok geçmedi; nasıl olduysa, o köpeği bir at

tepti. Köpeğin bir ayağı kırıldı ama atın, bu yaptığı da yanına kalmadı. Bir çukura düştüğü ve ayağı kırıldı. Bütün bunları görüp düşündüm. Sonunda anladım ki, kimsenin yaptığı yanına kalmıyor. Herkesin ettiği, yine dönüp dolaşıp kendi başına geliyor. Cezasını ekiyor. Bu ceza Şimdi gelmeyecek olsa bile, er geç mutlaka gelecektir. İŞte bu ibretli olaydan sonra, kendi kendime, “Peki bugün değilse, ne zaman?” Öyleyse bugünden tezi yok. Hemen doğru bir yol tutmalı, gelecek cezaları kendimden uzak kılmalıyım, dedim.

EK. 12. Ağacın Şahitliği Masalı (Nasihatname)

Bir zamanlar Taberistan'da, bir kadı varmış. Bu kadı gayet dindar, ahlaklı, dürüst, bilge, ince görüşlü, düşünce sahibi ve tedbirli bir kişiymiş. Bir gün, çaresiz kalmış adamın biri makamına gelmiş. Birisinden davacı olmuş. Davacı olduğu adama bir zaman önce yüz altın verdiğini ama geri alamadığını söylemiş. Kadıdan hakkını istemiş. Kadı her ikisini de çağırmış. Kadı davalıya sormuş:

-Söylediği gibi bu kişinin sende yüz altını var mıdır?

Davalı inkâr etmiş:

-Bu adamın bende değil yüz altını, hiçbir şeyi yoktur.

Kadı bu kez davacıya sormuş:

-Cevabı duydun, tanığın var mıdır?

Davacı:

Yoktur! Demiş.

Kadı:

-Öyleyse yemin ettirelim buna. Demiş.

Davacı yalvarmış:

-Ey adalet dağıtıcısı! Bana yardım et! Benim tanığım yok ve o, yemin etmekten hiç çekinmez.

Kadı, davacıya biraz çıkışmış:

-Senin yüzünden doğru yolun dışına çıkacak değilim elbette! Sana tanık, ona da ant gerek!

Davacı:

-Ey adalet sağlayıcı, aman! Demiş. Ben mazlumum, eğer bana yardım etmezsen zararlı çıkarım. "Hak yerde kalmaz." derler. Bir tedbir al, benim işime bir çare bul...

Davacı gözyaşı dökmeye başlamış. Kadı, sonunda onun doğru söylediğine inanmış. Davacıyı korumak, hakkını almak istemiş. Davacıdan biraz daha ileri çıkmasını istemiş. Davacıya sormuş:

-Söyle bakalım, bu şahsa altınları ne için vermiştin?

Davacı cevap vermiş:

-Ödünç vermiştim.

Kadı:

-Nasıl ödünç vermiştin? Bana anlatıver, demiş.

Davacı anlatmaya başlamış:

-Ömrünüz uzun olsun efendim... Bu adam benim dostumdu. Çok sevdiği, varlıklı bir hanımefendiyle evlenmek istiyordu ama evlenecek parası pulu yoktu. Bunun için ağlayıp sızlıyor, çok üzülüyordu. Bir gün ikimiz bağlar arasında gezintiye çıktık. Biraz dinlenelim diye bir ağacın altına oturduk. Bana, o hanımefendiden söz etti ve ağlamaya başladı. Bağını satmak istiyordu ama yok pahasına satacaktı, zarar edecekti. Ona çok acıdım. Yirmi yıla yakın arkadaşlığımız vardı. Dayanamadım. İçimden, "Dost, kara günde belli olur. Ona bugün yardım etmeyeceksen, ne zaman edeceksin?" diye geçirdim. Sonra ona şöyle dedim:

-Senin o hanımefendiyle evlenecek paran yok. Kimse de sana yardım etmeyecek. Bu sevda da seni tüketecek. Bir bağın var, onu da yok pahasına satmaya kalkıyorsun. Bu doğru değil. Bak, kötü günler için kıyıda köşede sakladığım yüz altınım var. Başka da yok. Varım yoğum bu yüz altıncıdır. Onu sana ödünç vereyim. Sen de üzerine birkaç altın daha ekle ve o hanımla evlen. Bir-iki ay sonra da bağını değerine sat, bana altınımı geri ver. Bu arkadaş ellerime sarıldı. Yeminler edip; "Söz, o bağı iki ay içinde değerine satıp senin altınlarını geri vereceğim." dedi. Altınlar üzerimdeydi. Altıncığımı belimden çözdüm, altınları tek tek sayıp eline verdim. Orada yüce Allah'tan başka kimse yoktu, bir bu arkadaş vardı bir de ben. Sonra evlendi. Aradan değil iki ay, dört ay geçti. Ne bağı satıyor ne de altınlarımı veriyor. Bırakın vermeyi, bir de inkâr ediyor.

Kadı, davacıyı dikkatlice dinledikten sonra:

-Altınları bu kişiye verdiği zaman nerede oturuyordun? Diye sormuş.

Davacı:

-Bir ağacın dibinde, demiş.

Kadı:

-Ağaç dibinde oturmuşsunuz da niçin tanıgım yok dersin? Demiş.

Sonra davalıya, inkârcıya:

-Yaklaş, sen benim yanımda otur, demiş.

Kadı, tekrar davacıya dönmüş:

-Canını üzme! Allah doğrunun yardımcısıdır. Git, o ağacın dibine var, iki rekât namaz kıl, birçok salâvat getir, sonra da o ağaca; “Seni kadı çağırıyor, gel bana tanıklık et!” de.

Kadının bu sözlerini duyan inkârcı gülümsemiş. Kadı onun gülümsediğini görmüş ama görmezden gelmiş. Altınlarını isteyen adamsa biraz şaşkınmış. Kadı ona:

-Haydi, git, daha ne duruyorsun! Ağaca söyle, çabuk gelsin. Çok işimiz var, bizi bekletmesin, demiş.

Davacı:

-Korkarım benim sözümle gelmez, demiş.

Kadı bir belge vermiş:

-Götür bu belgeyi göster ve ona: “Kadı seni çağırıyor, işte belge, gel ve tanık olduğun şeyi söyle!” de.

Davacı, kadının verdiği belgeyi alıp gitmiş. Borcunu inkâr eden adam da kadının yanına oturmuş ama kadı onunla hiç ilgilenmemiş, dönüp yüzüne bile bakmamış. Başka davalarla meşgul olmuş. İnkârcı kendi kendine düşüncelere dalmış. Kadı o anda ansızın dönmüş ve ona sormuş:

-O şimdiye kadar ağacın dibine vardı mı acaba?

İnkârcı:

-Yok, henüz varmamıştır, demiş.

Kadı yine işine dönmüş. İnsanların davalarıyla ilgilenmiş. O sırada, davacı elindeki belgeyle altında oturdukları ağacın yanına varmış. Kadının söylediklerini yapmış, sonunda da belgeyi göstermiş. Bir zaman beklemiş ama bakmış ki ağaçtan hiç ses çıkmıyor. Gelecek gibi de değil. İyice kaygılanmış. Yapacak bir şeyinin olmadığını anlayınca geri dönmüş. Kadının huzuruna çıkıp:

-Vardım, dediklerinizi yaptım, verdiğiniz belgeyi de gösterdim, ama gelmedi, demiş.

Kadı:

-Yanılıyorsun! Demiş. O ağaç geldi, tanıklık da etti. Demiş.

Kadı hemen inkârcıya dönmüş:

-Çabuk borcunu öde! Yoksa o bağı zorla sattırır, bu adamın altınlarını veririm! Diye çıkmış.

İnkârcı adam şaşkın bir şekilde:

-Bu gideli beri ben buradan ayrılmadım, o ağaç da gelip tanıklık etmedi!

Demiş.

Kadı, inkârcıya:

-O ağaç ha! Eğer o altınları sen almamış idiysen, sana, "O şimdiye kadar ağacın dibine vardı mı acaba?" diye sorduğumda; sen niçin o ağacı ben bilmiyorum demedin de, "Yok, henüz varmamıştır." dedin? Demek ki sen o ağacı biliyorsun...

İnkârcı kendini savunmak için konuşmaya başlamış ama kadı: "Borçlunun dili kısa gerek." Demiş ve onun daha fazla konuşmasına izin vermemiş. Adamı suçlu ilan edip kararını açıklamış:

-Davacı haklıdır. Davalı, bağını bir-iki gün içinde satacak, borcunu hak sahibine anında ödeyecek. Ayrıca yalan söylediği için de, ya şu kadar altın verecek hazineye, ya da şu kadar kırbaç yiyecek.

Böylece hak yerini bulmuş, zavallı davacı da günler sonra ilk defa mutlu olmuş.

EK. 13. Sır Saklamayan Seyis Masalı (Kelile ve Dimne)

Padişahın biri ava çıkmış. Emrindeki adamlardan her biri, av için bir yana dağılmış. Padişah birkaç sadık adamıyla baş başa kalmış. Beklemeyi pek sevmezmiş. Seyisine:

_ Haydi! Seninle bir yarış yapalım! Bakalım hangimizin atı geçecek demiş.

Şaşılacak bir durum olsa da, buyruk buyruktur seyis için. Ona itaat gerektir. Derhal buyruğa boyun eğmiş.

Padişah ve seyis hemen atları tırısı kaldırmışlar. Bir hayli yol almışlar. Padişah yolun bir yerinde, gemini çekip atı durdurmuş. Elbette seyis de durmuş. Padişah seyisine dönmüş:

_ Amacım yarışmak değildi demiş.

Seyis meraklanmış. Padişah devam etmiş:

_ Buraya günlerdir içimde sakladığım bir sırrı sana açmak için geldim.

Seyisin merakı iyice artmış:

_ İnşallah layığızdır sultanım! Demiş.

Padişah:

_ Sana güveniyorum, demiş. Bu sırrı tutacağından kuşum yok. Bu sırrı öğrenecek ve bana bir hizmette bulunacaksın.

Seyis boyun eğmiş. Böylesine büyük bir sırrı kendisine güvenip açacağı için padişaha teşekkür etmiş. Sonra kesin bir dille:

_ Güveninize layık olacak, ne olursa olsun bu sırrı saklayacağım sultanım! Demiş.

Padişah:

_ İyi dinle, demiş. Kardeşimden kuşulanıyorum. Anlaşılan tahtımda gözü var. Öyle sanıyorum ki, beni tahtımdan indirmek için kötü oyunlar peşinde koşuyor. Senin gibi güvenilir adamlara çok ihtiyacım var. Sana kardeşimin yanında bir görev vereceğim. Onu ve adamlarını dikkatlice izleyeceksin. Hal ve hareketlerini dikkatlice izleyeceksin, günü gününe bana rapor edeceksin! Göreyim seni!

Seyisin sevincine diyecek yokmuş. Padişahın güvenilir bir adamı olmak herkese nasip olmazmış. Padişaha:

_ Buyruğunuz başım üstüne sultanım! Demiş.

Seyis av dönüşünde padişahın kardeşinin yanında göreve başlamış ama içinde bir huzursuzluk varmış. “Ya öğrenirse, ya başa geçerse! Benim halim o zaman ne olacak?” diye kara kara düşünmeye başlamış. Göreve başladığı günün akşamı kararını vermiş. İşgüzarlık yapıp padişahın kardeşinin huzuruna çıkmış. Padişahın sırrını olduğu gibi açıklamış.

Aradan çok kısa bir zaman geçmiş. Kader bu ya, padişah eceliyle ölüp göçmüş bu dünyadan. Bunun üzerine kardeşi tahta geçmiş. Seyis sevinç içindeymiş. Açtığı sırrın büyük bir hizmet olduğu düşüncesindeymiş. Yeni padişahın onu ödüllendireceğini umuyormuş.

Ama hiç de seyisin umduğu gibi olmamış. Padişah tahta geçer geçmez, tam tersini yapmış. İlk olarak onun ölüm fermanını çıkarmış. Seyis şaşkına dönmüş. Yerlere kapanarak padişaha:

_ Aman sultanım! Size iyilikten başka ne ettim? Kardeşinizin sırrını size açan ben değil miyim? Sadakatimin, hizmetimin karşılığı bu mu olacaktı? Her halde bir yanlışlık olacak diye, yalvarıp yakarmış.

Padişah kızgın bir şekilde:

_ Bu işte yanlışlık manlılık yok! Demiş. Padişah sana güvenerek bir sır verdi. Sen ne yaptın? Gelip bana açtın. Benim sırrımı da bir başkasına açmayacağını nereden bileyim? Sen padişahına ihanet ettin! Güvenini kötüye kullandın! Cezanı çekeceksin!

Padişah daha fazla konuşmamış. Bir el işaretiyle, seyisin götürülmesini emretmiş. Seyis, kendisine söylenen sırrı saklamamanın cezasını canıyla ödemiş.

EK. 14. Odadaki Sır Masalı (Mesnevi)

Anlatıldığına göre, bir padişahın Eyaz adında has bir adamı varmış. Eyaz pek akıllı, pek ince fikirliymiş. Padişah güzel huyundan dolayı onu çok severmiş. Yoksul bir aileden gelmesine rağmen bilgisi ve görgüsü sayesinde sarayda önemli bir yer edinmiş.

Saraya ilk geldiğinde Eyaz'ın bir çift çarığı ile bir postu varmış. Onları atmayıp saklamış. Daha sonra onları boş bir odaya koymuş. Eyaz her gün o odaya gider, oturur ve şöyle dermiş:

_ Sakın büyüklük taslama! İşte çarığın, işte postun!

Düşmana sebep yok değil ya! Eyaz'ı çekemeyip kıskananlar, onu gözden düşürmek için padişaha şikâyetle bulunmuşlar:

_ Padişahımız, Eyaz'ın bir odası var ki orada altın ve gümüş saklar. Hiç kimseyi o odaya sokmaz. Kapısını da devamlı kilitli tutar.

Padişah bir an bile olsun Eyaz'dan şüphelenmemiş ama onu şikâyet edenlere bir ders vermek istiyormuş. Huzuruna çıkanlara:

_ Eyaz'ın bizden gizlisi saklısı ne ola ki? Demek bu kadar ihsana, bu kadar ikrama doymuyor; aç gözlülük edip altın ve gümüş saklıyor ha! Demiş.

Ardından bir beye şöyle bir emir vermiş:

_ Gece yarısı oraya gidiniz, odaya giriniz, ne bulursanız yağmalayınız, gizlediği şeyi de bana açıklayınız.

Gece yarısı olmuş. Padişahın emir verdiği bey, yanına otuz asker almış. Askerler meşaleleri yakmışlar, sevinç içinde Eyaz'ın odasına doğru gitmişler. Büyük bir define; altın, gümüş; küplerle mücevher bulacaklarını sanıyorlarmış.

Odanın kapısına yaklaşmışlar. Kapı kilitliymiş. Kilidi biraz zorlamışlar. Kilit pek sağlam çıkmış. Hünerli birkaç kişi, kilidi biraz zorladıktan sonra açmış. Hırsla, birbirlerini ite kaka odaya dalmışlar. İçeri girenler sağa sola bakınmışlar. Yırtık bir çarıkla bir pöstekiden başka bir şey bulamamışlar ama inanmamışlar. Birbirlerine: “Burası boş olmaz!” demişler.

Hemen kazma ve kürek getirmişler. Köşe bucağı kazmışlar, derin çukurlar açmışlar. Her yanı arayıp taramışlar, odanın altını üstüne getirmişler ama bir şey bulamamışlar. Şaşkın şaşkın birbirlerinin yüzüne bakmışlar. Utanmışlar, utanç

içinde kazdıkları yerleri doldurmaya çalışmışlar ama o duvardaki açtıkları delikleri kapatamamışlar. Eyaz'ın her şeyi anlayacağını, yaptıklarını inkâr edemeyeceklerini düşünmüşler. Çaresiz, toz toprak içinde, utanarak padişahın huzuruna çıkmışlar.

Padişah:

_ Haydi, söyleyin bakalım, altınlar, gümüşler nerde? Hem yüzleriniz niçin asıktır böyle?

Başlar utançla eğilmiş. O kendinden emin kişilerin tümü de özür dilemek için padişahın huzuruna kefenle çıkmışlar. Hepsi de korkudan, utançtan tırnaklarını yemiş. Padişaha:

_ Ey bütün âlemin sultanı! Demişler. Kanımızı dökersen helaldir, ama bağışlarsan bu da senin ihsanıdır, iyiliğindir. Elbette buyruk yüce padişahımızdır. Bağışlarsa bağışlar, bağışlamazsa bizim gibi yüzlercesi padişahımıza feda olsun!

Padişah:

_ Hayır! Demiş. Bu yanıp yakılmayı istemiyorum! Siz varın Eyaz'a yalvarın. Bu kötülük ona yapıldı, hakarete o uğradı, yaralanan odur.

Suçlular öylece kalakalmışlar. Eyaz'a söyleyecek söz bulamamışlar. Başları önde bekleyedurmuşlar. Padişah Eyaz'a:

_ Ey kötülüklerden uzak olan Eyaz, suçlulara buyruk yürüt! Demiş. İstersen bağışla, istersen cezalandır. Cezalandırırsan da doğrudur, bağışlarsan da. Her birinde ayrı faydalar var. Çünkü adaleti yerine getirmekte binlerce iyilik gizlidir ama işi geciktirme, tez bitir, çünkü geciktirmek de bir çeşit öç alıştır, demiş.

Eyaz:

_ Padişahım, buyruk tümünden sizindir; güneş varken yıldız görünmez, demiş.

EK. 15. Kedi Burdaysa Et Nerede? Masalı (Mesnevi)

Evcimen bir adam vardı. Karısı hileci, kötü huylu, kirli pasaklı bir kadındı. Adam eve ne getirse, kadın onu israf ederdi. Adamcağız ses bile çıkarmazdı. Adam bir gün misafirini ağırlamak için, yüzlerce sıkıntıya katlanarak biraz et aldı, eve getirdi. Kadın oburdu, eti kebab yaptı, tek başına yedi. Kocas gelince onu anlamsız sözlerle oyaladı. Adam:

_ Et nerede? Dedi. Misafir geldi, misafire yemek çıkarmak, ikram etmek gerek. Kadın:

_ Eti şu kedi yedi. Misafire et ikram etmek istiyorsan, kasaba koş, başka et al, dedi.

Adam, hizmetçisine:

_ Teraziyi getir de şu kediyi tartalım, dedi.

Terazi geldi, kediyi tarttılar. Kedi iki kilo geldi. Bunun üzerine adam karısına sert çıktı:

_ Ey hilekâr kadın! Et iki kiloydu, kedi de iki kilo. Et buysa kedi nerde? Kedi buysa et nerde? Onu ara bul bakalım.

EK. 16. Filin Öcü Masalı (Mesnevi)

Bir zamanlar Hindistan'da akıllı, bilgili ve merhametli bir adam yaşarmış. Bir gün, uzak bir diyardan iki-üç dostu çıkagelmiş. Aç, çıplak ve perişan bir durumdaymışlar. Pek çok sıkıntı çektikleri her hallerinden belliymiş.

Adam kapısını çalan bu yolcuları güler yüzle karşılamış, onları içeri buyur etmiş. Ağırlayıp dinlenmelerini sağlamış. Yolcuların önlerinde gitmeleri gereken uzun, zorlu bir yol varmış. Üçüncü gün tekrar yola çıkmışlar. Ev sahibi onları uğurlarken:

-Aman dostlar, size bir öğüdüm olacak. Ne olur beni canı gönülden dinleyiniz! Şimdi gideceğiniz yol üzerinde filler vardır. Onların yavruları pek semizdir, pek kuvvetsizdir. Yavrular gönlünüze pek hoş gelecek, onları avlamak isteyeceksiniz ama unutmayın ki anaları pusudadır, onları korur. Bir filin yavrusu kaybolmaya görsün... Ağlayıp inleyerek kilometrelerce yol yürür, kokusunu takip ederek yavrusunu arar durur. Hortumundan ateşler saçar, etrafa dumanlar savurur. Yavrularına çok düşkündür filler. Ayrıca kan güdücüdürler. Aç kalın, ot ve yaprakla yetinin ama sakın tamahkârlık edip de bir fil yavrusunu avlayıp yemeyin. Bu öğüdümü tutarsanız belalardan uzak olursunuz. Ben bana düşeni, gerekeni söyleyerek boynumdaki öğüt borcunu ödedim. Öğüdümü tutan esenlikte olacaktır. Haydi, yolunuz açık olsun...

Yolcular yollarına devam etmişler. Yolculuk bu ya, bir zaman sonra yiyecekleri bitmiş. Kıtlığa düşmüşler. Yiyecek, içecek bulamaz olmuşlar. Açlıkları, susuzlukları artıkça artmış. Yolculukları dayanılmaz hale gelmiş. O sırada yeni doğmuş, semiz mi semiz bir fil yavrusu görmüşler. Aç kurtlar gibi fil yavrusunun başına üşüşmüşler. Onu kesip yemek için yanıp tutuşmuşlar.

İçlerinden biri, kendilerine öğüt veren adamın sözlerini hatırlatmış. Fil yavrusuna dokunmamalarını istemiş. Yalvarıp yakarmış. "Yapmayın, etmeyin!" demiş ama ona kulak asan olmamış. Fil yavrusunu kesmişler, pişirip bir güzel yemişler. Onları uyaran adam çok aç olduğu halde fil yavrusunun etinden yememiş.

Fil yavrusunun etinden yiyerek karınlarını tıka basa dolduran adamlar yan gelip yatmışlar. Çok geçmeden de uyumuşlar. Fil yavrusunun etinden yemeyen adam ise açlıktan bir türlü uyuyamıyor, bir sağa bir sola dönüp duruyormuş.

Tam o sırada ansızın kızgın, iri mi iri bir fil çıkmış ortaya. Adam korkudan yerinden bile kımıldayamamış. Kızgın fil adama doğru yaklaşmış. Gelip etrafında dolaşmaya başlamış. Gözleri ateş saçmaktaymış.

Bir ara adamın başında durmuş. Üç kere ağzını koklamış. Fakat yavrusunun kokusunu alamamış. Adama öfkeli gözlerle bakmış ama hiç bir şey yapmamış.

Koca fil, adamı bırakıp o kızgınlıkla uyuyan adamların başına gelmiş. Her birini koklamış. Ağızlarından yavrusunun kokusunu almış. Adamlar derin bir uykudaymış. Onları tek tek hortumuyla tutmuş, havaya kaldırıp yere vurmuş. Bununla yetinmemiş, ayakları altında ezmiş. Zavallı adamlar feci bir şekilde can vermişler. Yavrusunun öcünü alan fil, böğürerek çekip gitmiş.

ÖZ GEÇMİŞ			
Adı, Soyadı	Tuğba HARMANŞA		
Doğum Yeri ve Yılı	Bayburt, 1983		
Medeni Durumu	Evli		
Bildiği Yabancı Diller ve Düzeyi	İngilizce: Okuma –İyi Anlama-İyi Yazma-İyi Arapça: Okuma-İyi Anlama-Orta Yazma-İyi		
Öğrenim Durumu	Başlama Yılı	Bitirme Yılı	Kurum Adı
Lisans	2001	2005	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Yüksek Lisans	2014	-	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Doktora			
Çalıştığı Kurum(-lar)	Başlama-Ayrılma Yılı		
1.Bayburt Akşar Genç Osman İ.Ö.O.	2008		2009
2.Final Dergisi Dershaneleri	2009		2011
3.Giresun Lisesi	2015		2016
Üye olduğu Bilimsel ve Mesleki Kuruluşlar			
Katıldığı Proje ve Toplantılar			
Yayınlar	17-24 Ağustos 2011: MEB-Okulöncesi Eğitim Kursu 23-24 Ekim 2014: Ankara Üniversitesi Dil-Tarih-Coğrafya Fakültesi TÜCAUM VIII. Coğrafya Sempozyumuna “Öğretmen Adaylarının Siyasi Coğrafyaya Yönelik Tutumları” konulu bildiriyle katılım.		
Aldığı Ödüller			
Diğer			
İletişim (e posta)	tugbabayburt83@gmail.com		

